

РЕСПУБЛИКА ТАТАРСТАН

Совет Чувашско-Бурнаевского
сельского

поселения Алькеевского
муниципального района

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ

Әлки муниципаль районы

Чуаш Борнае авыл жирлеге

СОВЕТЫ

Адрес: 422879, РТ, с. Чувашское
Бурнаево, ул. Центральная, д.25а

тел: 8 (84346) 78-2-15

Адресы: 422879, РТ, Чуаш Борнае авылы,
Үзәк ур, 25 а йорт

факс: 8 (84346) 78-2-15

РЕШЕНИЕ

Чуаш Борнае авылы

КАРАР

2023 нче елның 23 октябре

74№

Татарстан Республикасы Әлки муниципаль
районының "Чуаш Борнае авыл жирлеге"
муниципаль берәмлеге Уставын
кабул итү турында

2003 елның 6 октябрәдәге «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 131-ФЗ номерлы Федераль законның 44 маддәсендә (соңгы үзгәрешләр белән), 2004 елның 28 июлендәге «Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында» 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 7 маддәсенә ярашлы рәвештә, Әлки муниципаль районы Чуаш Борнае жирлеге Советы Карар итте:

1. Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районының «Чуаш Борнае авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставын 1 нче кушымта нигезендә икенче укылышта кабул итәргә.

2. Әлеге карар гамәлдәге законнарда билгеләнгән тәртиптә үз көченә керә.

3. Әлеге карарны гамәлдәге законнарда билгеләнгән тәртиптә дәүләт теркәвенә жиберергә.

4. Әлеге карарны дәүләт теркәвенән соң Әлки муниципаль районының рәсми сайтында бастырып чыгарырга (<http://alkeevskiy.tatarstan.ru>), һәм Татарстан Республикасының рәсми хокукый мәгълүмат порталында (pravo.tatarstan.ru), авыл жирлегенә махсус мәгълүмати сәхифәдә илган итәргә.

5. Әлеге карар үз көченә кергән көннән башлап Советның түбәндәге карарларын үз көченә югалткан дип танырга:

1. Чуаш Борнае жирлеге Советының «Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районы "Чуаш Борнае авыл жирлеге" муниципаль берәмлеге Уставын раслау турында» 11.10.2018 ел, 23№ карары;

- Чуаш Борнае авыл жирлеге Советының «Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районы "Чуаш Борнае авыл жирлеге" муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр керту турында» 11.11.2019 ел, 19№ карары;

- Чуаш Борнае авыл жирлеге Советының «Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районы "Чуаш Борнае авыл жирлеге" муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр керту турында» 23.10.2020 ел, 7 № карары;

- Чуаш Борнае авыл жирлеге Советының «Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районы "Чуаш Борнае авыл жирлеге" муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр керту турында» 09.03.2022 ел, 41 № карары.

6. Өлеге карарның үтелешен контрольдә тотуны үз жаваплылыгында калдырам.

Совет Рәисе,
Татарстан Республикасы
Әлки муниципаль районы
«Чуаш Борнае авыл жирлеге»
муниципаль берәмлек башлыгы

И.Г.Зарипов

Татарстан Республикасы Өлки
муниципаль районы "Чуаш Борнае авыл
жирлеге" муниципаль берәмлеге Советы
карары
2023 елның 23 октябрендәге 74 номеры
белән кабул ителгән.

Совет Рәисе,
Татарстан Республикасы
Өлки муниципаль районы
«Чуаш Борнае авыл жирлеге»
муниципаль берәмлек башлыгы
И.Г.Зарипов

Татарстан Республикасы
Өлки муниципаль районы
муниципаль берәмлек
«Чуаш Борнае авыл жирлеге»
Уставы

Чуаш Борнае авылы

I бүлек Гомуми нигезләмәләр

1 нче маддә. Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районы Чуаш Борнае жирлеге муниципаль берәмлегенә исеме һәм хокукый статусы

1. Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районының "Чуаш Борнае жирлеге" муниципаль берәмлегенә авыл жирлеге статусы бирелгән.
2. Муниципаль берәмлекнең рәсми исеме - Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районының "Чуаш Борнае жирлеге" муниципаль берәмлеге (алга таба текст буенча-торак пункт)
3. Чуаш Борнае жирлеге муниципаль берәмлеге Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районы составына керә.

2 нче маддә. Торак пунктның территорияль төзелеше

1. Торак пункт территориясә составына торак пунктлар керә: Чуаш Борнае, Татар Борнае.
2. Административ үзәге-Чуаш Борнае.
3. Торак пункт чикләре 2005 елның 31 гыйнварындагы "Әлки муниципаль районы "Муниципаль берәмлегенә һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләрнең территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында" 10-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән.
4. Торак пункт территориясә составына милек формасына һәм максатчан билгеләнешенә карамастан жирләр керә.
5. Торак пункт чикләрен үзгәртү, аны үзгәртеп кору Татарстан Республикасы законы белән законнарда билгеләнгән төрлө башкарыла.

3 нче маддә. Гражданның жирле үзидарәне гамәлгә ашыру хокукы

1. Жирле үзидарә Россия Федерациясә гражданны тарафыннан жирле референдумнарда, муниципаль сайлауларда һәм турыдан-туры ихтыяр белдерүнең башка формаларында катнашу, шулай ук әлеге Уставта каралган сайлап куелган һәм башка жирле үзидарә органнары аша гамәлгә ашырыла.
2. Гражданны жирле үзидарәне турыдан-туры да, үз вәкилләре аша да, жөнәсенә, расасына, милләтенә, теленә, чыгышына, милек һәм вазифа хәленә, дингә мөнәсәбәтенә, ышануларына, ижтимагый берләшмәләргә каравына карамастан, тигез хокукларга ия.
Торак пункт территориясендә даими яки күбесенчә яшәүче чит ил гражданны жирле үзидарә гамәлгә ашырганда Россия Федерациясенә халыкара килешүләренә һәм федераль законнарда ярашлы хокукларга ия.
3. һәркем жирле үзидарә органнарына һәм вазифаи затларга турыдан-туры мөрәжәгать итәргә, жирле үзидарә органнары эшчәнлеге турында мәгълүмат алырга хокуклы.
4. Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм вазифаи затлары һәркемгә аның хокукларына һәм ирекләренә турыдан-туры кагылышлы документлар һәм материаллар белән танышу мөмкинлеген, шулай ук, әгәр законда башкасы каралмаган булса, жирлекнең жирле үзидарә органнары эшчәнлеге турында гражданның башка тулы һәм ышанычлы мәгълүмат алу мөмкинлеген тәмин

итәргә тиеш.

5. Жирле үзидарә органнары массакуләм мәгълүмат чаралары аша һәм башка ысул белән халыкка даими рәвештә торак пунктны һәм аның аеры территорияләрен үстерүнең ин мәһим мәсьәләләре, гомуми файдаланудагы транспорт, торак-коммуналь хужалык эше, халыкка төрле хезмәтләр күрсәтүче социаль-мәдәни һәм башка у-реждениеләр һәм хезмәтләр чөлтәрен үстерү, социаль ташламалар, жәмәгать тәртибен саклау торышы һәм табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр турында хәбәр ителәр.

6. Гражданнар, оешмалар, өтәр аларның хокуклары һәм ирекләре бозылган дип санасалар, жирле үзидарә органнары һәм вазифаи затларының карарларын, гамәлләрен (гамәлсезлеген) судтә бәхәсләшәргә хокуклы.

4 нче маддә. Жирле үзидарә органнары структурасы

1. Жирлекнең жирле үзидарә органнары структурасына жирлек Советы, жирлек башлыгы, жирлекнең башкарма комитеты, жирлекнең Ревизия комиссиясе, уставка ярашлы рәвештә төзелә торган башка жирле үзидарә органнары керә.

2. Жирле үзидарә органнары структурасын үзгәртү әлегә уставка үзгәрешләр кертү юлы белән башкарыла.

5 нче маддә. Жирле өһәмияттәге торак пункт мәсьәләләре

1. Авил жирлегенең жирле өһәмияттәге мәсьәләләренә түбәндәгеләр керә:

1) жирлек бюджеты проектын тәзу һәм карау, жирлек бюджетын раслау һәм үтәү, аның үтәләшен контрольдә тоту, жирлек бюджеты үтәләше турында хисап тәзу һәм раслау;

2) жирле салымнарны һәм жирлек жыемнарнын билгеләү, үзгәртү һәм бетерү;

3) жирлекнең муниципаль милкәндә булган милеккә ия булу, файдалану һәм аның белән идарә итү;

4) торак пунктлар чикләрендә янгын куркынычсызлыгының беренчел чараларын тәэмин итү;

5) торак пунктта яшәүчеләрне элементә, жәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәтләре белән тәэмин итү өчен шартлар тудыру;

6) ял итүне оештыру һәм авил халкын мәдәният оешмалары хезмәтләре белән тәэмин итү өчен шартлар тудыру;

7) жирлек территориясендә физик культура, мәктәп спорты һәм массакуләм спортны үстерү өчен шартлар тудыру, жирлекнең рәсми физкультура-сәламәтләндрерү һәм спорт чараларын үткәрүне оештыру;

8) торак пунктның архив фондларын формалаштыру;

9) жирлек территориясен төзекләндрерү кагыйдәләрен раслау, жирлек территориясен төзекләндрерү кагыйдәләрен үтәү, инвалидлар өчен социаль, инженерлык һәм транспорт инфраструктурасы объектларына һәм күрсәтелә торган хезмәтләргә ирешү мөмкинлеген тәэмин итү таләпләрен үтәү, жирлек территориясен төзекләндрерүне күрсәтелгән Кагыйдәләргә ярашлы оештыру.

10) адреслашу объектларына адреслар бирү, адресларны үзгәртү, юкка чыгару, урам-юл челтәре элементларына исемнәр бирү (Федераль әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, төбәк яки муниципаль-ара әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, муниципаль районның җирле әһәмияттәге автомобиль юлларыннан тыш), торак пункт чикләрендәге планлаштыру структурасы элементларына исемнәр бирү, мондый исемнәрне үзгәртү, юкка чыгару, мөгълүматны Дәүләт адреслар реестрында урнаштыру;

11) авыл хужалыгы житештерүен үстерүдә ярдәм итү, кече һәм урта эшқуарлыкны үстерү өчен шартлар тудыру;

12) торак пунктта балалар һәм яшьләр белән эшләү буенча чаралар оештыру һәм гамәлгә ашыру;

13) җәмәгать тәртибен саклауда катнашучы гражданның һәм аларның берләшмәләренә ярдәм күрсәтү, халык дружиналары эшчәнлеген өчен шартлар тудыру;

14) каты коммуналь калдыкларны туплау (шул исәптән аерым туплау) һәм транспортлау буенча эшчәнлекне оештыруда катнашу;

15) ритуаль хезмәтләр оештыру һәм җирләү урыннарын тоту;

16) торак пункт чикләрендә халыкны су белән тәэмин итүне, су чыгаруны, халыкны ягулык белән тәэмин итүне Россия Федерациясә законнары белән билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә оештыру;

17) торак пунктлар чикләрендә җирле әһәмияттәге автомобиль юлларына карата юл эшчәнлегенә

18) торак пункт территориясендә яшәүче Россия Федерациясә халыкларының телләрен һәм мәдәниятен саклауға һәм үстерүгә, мигрантларның социаль һәм мәдәни адаптациясенә, милләтара (этникара) конфликтларны профилактикалауға юнәлдерелгән чараларны гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;

19) торак пунктта яшәүчеләрнең күпләп ял итү өчен шартлар тудыру һәм халыкның күпләп ял итү урыннарын төзекләндерүне оештыру, шул исәптән гражданның гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр буйларына ирекчә керүен тәэмин итү.

2. Федераль законнарга ярашлы рәвештә, җирлекнең җирле үзидарә органнары Әлки муниципаль районының җирле үзидарә органнары белән җирлек бюджетыннан муниципаль район бюджетына Россия Федерациясә Бюджет кодексы нигезендә бирелә торган бюджетара трансфертлар хисабына җирле әһәмияттәге мәсьәләләргә хәл итү буенча үз вәкаләтләренә бер өлешен аларга тапшыру турында килешүләр төзәргә хокуклы".

6 нчы маддә. Җирле үзидарә органнарының җирле әһәмияттәге мәсьәләләргә карамаган мәсьәләләргә хәл итүгә хокуклары

1. Җирле үзидарә органнары:

1) торак пункт музейларын булдыру;

2) торак пунктта нотариус булмаган очракта, законнарда каралган нотариаль гамәлләр башкару;

- 3) опека һәм попечительлек буенча эшчәнлекне гамәлгә ашыруда катнашу;
- 4) торак пункт территориясендә жирле милли-мәдәни автономияләрнең хокукларын гамәлгә ашыру белән бәйлә эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;
- 5) Россия Федерациясә халыкларының милли-мәдәни үсешенә һәм торак пункт территориясендә милләтара мөнәсәбәتلәр өлкәсендәге чараларны гамәлгә ашыруга ярдәм күрсәтү;
- 6) жирлек территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләрне һәм учреждениеләрне мобилизацияләү буенча чараларны оештыруда һәм гамәлгә ашыруда катнашу;
- 7) муниципаль янгын күзәтчә пеген булдыру;
- 8) туризмны үстерү өчен шартлар тудыру;
- 9) кеше хокукларын тәэмин итүне жәмәгәтчелек контролендә тотучы жәмәгәт күзәтү комиссияләренә һәм мәжбүри тоту урыннарында булган кешеләргә ярдәм күрсәтү;
- 10) "Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында" 1995 елның 24 ноябрәндәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә инвалидларның ижтимагый берләшмәләренә, шлай ук Гомумроссия инвалидларның ижтимагый берләшмәләре тарафыннан оештырылган оешмаларга ярдәм күрсәтү;
- 11) гражданның торак законнары нигезендә социаль файдаланудагы торак фондының торак урыннарын арендау шартнамәләре буенча муниципаль торак фондының торак урыннарын бирү;
- 12) торак пункт территориясендә яшәүче хужасыз хайваннар белән эш итү буенча эшчәнлек алып бару;
- 13) "Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында" Федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау өлкәсендәге чараларны гамәлгә ашыру;
- 14) инвалидларның, сәламәтлек мөмкинлекләре чикләнгән затларның, адаптив физик культура һәм адаптив спортны үстерүгә ярдәм күрсәтү;
- 15) Кулланучылар хокукларын яклау буенча Россия Федерациясенәң 1992 елның 7 февралендәге 2300-1 номерлы "Кулланучылар хокукларын яклау турында"гы Законнда каралган чараларны гамәлгә ашыру;
- 16) полициянең участок уполномоченныйсы вазыйфасын биләүче хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына күрсәтелгән вазыйфаны биләү чорына торак бина бирү;
- 17) алкоголь, наркотик яки башка төрле токсик исерек хәлдә булган кешеләргә ярдәм күрсәтү чараларын гамәлгә ашыру.

2. Жирлекнең жирле үзидарә органнары әлегә статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән мәсьәләләренә хәл итәргә, "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ

номерлы Федераль законның 19 статьясы нигезендә тапшырылмаган башка дәүләт вәкәләтләрен гамәлгә ашыруда катнашырга, шулай ук органнар компетенциясенә кермәгән башка мәсьәләләргә хәл итәргә хокукы башка муниципаль берәмлекләргәң жирле үзидарәсе, дәүләт хакимияте органнары һәм аларның компетенциясенән федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән чыгарылмаган, жирлек бюджеты керемнәре хисабына, Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетларынан бирелгән бюджетара трансфертлардан һәм өстәмә нормативлар буенча салым керемнәре керемнәренән тыш.

7 нче маддә. Жирлекнең муниципаль-ара хезмәттәшлектә катнашуы

Жирлекнең муниципаль-ара хезмәттәшлектә катнашуы федераль законнар һәм жирле үзидарә турында Татарстан Республикасы законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

8 нче маддә. Жирле үзидарә органнарының дәүләт хакимияте органнары белән үзара мөнәсәбәтләре

Жирле үзидарә органнарының дәүләт хакимияте органнары белән үзара мөнәсәбәтләре:

- 1) жирле үзидарә органнарының торак пунктны социаль-иқтисади үстерүгә юнәлдерелгән дәүләт программаларын гамәлгә ашыруда катнашуы;
- 2) жирле үзидарә органнары һәм Дәүләт хакимияте органнары арасында килешүләр (килешүләр) тәзү;
- 3) даими яки вакытлыча координацион, консультатив, киңәшмә һәм башка эш органнары булдыру;
- 4) Татарстан Республикасы, Дәүләт Советында жирлек Советының закон чыгару инициативасы;
- 5) законнарда билгеләнгән башка үзара эш итү формалары.

9 нчы маддә. Муниципаль хезмәтне хокукый жайга салу

Жирлектә муниципаль хезмәтне хокукый жайга салу, муниципаль хезмәт вазыйфаларына таләпләрне, муниципаль хезмәткәрнең статусын билгеләүне, муниципаль хезмәтне узу шартларын һәм тәртибен кертәп, "Россия Федерациясендә муниципаль хезмәт турында" 2007 елның 02 мартындагы 25-ФЗ номерлы Федераль закон, 2013 елның 25 июнендәге 50-ТРЗ номерлы муниципаль хезмәт турында Татарстан Республикасы кодексы һәм жирлекнең муниципаль хокукый актлары белән гамәлгә ашырыла.

Икенче бүлек. ХАЛЫКНЫҢ ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘНЕ ГАМӘЛГӘ АШЫРУ ҺӘМ ХАЛЫКНЫҢ ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘГӘ ГАМӘЛГӘ АШЫРУДА КАТНАШУ ФОРМАЛАРЫ

10 нчы маддә. Жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда халыкның турыдан-туры катнашуы

Торак пункт халкы турыдан-туры жирле үзидарә алып бара һәм жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда түбәндәге формаларда катнаша:

- 1) жирле референдум;
- 2) муниципаль сайлаулар;

3) депутатны, жирле үзидарәнең сайланган вазифалы кешесен чакыртып алу буенча тавыш биру;

4) торак пунктның чикләрен үзгәртү һәм үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш биру;

5) гражданның хокук булдыру инициативасы;

6) территориаль иҗтимагый үзидарә;

7) җәмәгать тыңлаулары, җәмәгать фикер алышулары;

8) гражданның җыены;

9) гражданның конференциясе (делегатлар җыелышы) ;

10) гражданның җыены;

11) гражданның арасында сораштыру;

12) гражданның жирле үзидарә органнарына мөрәҗәгатьләре;

13) Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясенә һәм Татарстан Республикасы законнарына каршы килмәгән башка формалар;

14) инициатив проектлар.

Жирле үзидарә органнарының муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар, шулай ук физик затлар белән мөнәсәбәтләре, әгәр законнарда башкасы билгеләнмәгән булса, килешү нигезендә төзелә.

11 нче мәддә. Жирле референдум

1. Жирле референдум халык тарафыннан жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә хәл итү максатыннан үткәрелә.

2. Жирле референдум жирлекнең бөтен территориясендә "Россия Федерациясе гражданның сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында" 2002 елның 12 июнендәге 67-ФЗ номерлы Федераль закон һәм "жирле референдум турында" 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртиптә 2003 елның 06 октябрдәге Федераль законда каралган үзенчәлекләргә исәпкә алып үткәрелә. 131-ФЗ Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында.

Гражданның жирле референдумда катнашу хокукына гарантияләр, шулай ук жирле референдумны әзерләү һәм үткөрү тәртибе Федераль закон һәм 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы "жирле референдум турында"гы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнә.

3. Жирле референдумда яшәү урыны торак пункт чикләрендә урнашкан Россия Федерациясе гражданны катнашырга хокуклы. Россия Федерациясе гражданны яшерен тавыш бирүдә гомуми тигез һәм турыдан-туры ихтыяр белдерү нигезендә

жирле референдумда катнашалар.

4. Жирле референдум үткөрү турында карар жирлек Советы тарафыннан:

1) жирле референдумда катнашу хокукына ия гражданныр;

2) сайлау берләшмәсе, уставлары сайлауларда һәм (яки) референдумнарда катнашуны күздә тоткан һәм федераль закон белән билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда теркәлгән башка ижтимагый берләшмә;

3) Жирлек Советы һәм алар бергәләп тәкъдим иткән Жирлек Башлыгы.

5. Жирле референдумны гражданныр, сайлау берләшмәләре, башка ижтимагый берләшмәләр инициативасы буенча билгеләү шарты булып әлеге инициативаны яклап имзалар жыю тора, аларның саны референдумда катнашучылар санының биш процентын тәшкит итәргә тиеш, әмма 25 имзадан ким булмаска тиеш.

6. Жирлек Советы һәм Жирлек Башлыгы тарафыннан берлектә тәкъдим ителгән референдум үткөрү инициативасы Жирлек Советы карары һәм Жирлек Башлыгы карары белән рәсмиләштерелә.

7. Жирлек Советы Жирле референдум үткөрү инициативасын тәкъдим итү турында документлар Жирлек Советына кергән көннән алып 30 көн эчендә жирле референдум билгели.

Әгәр жирле референдум Жирлек Советы тарафыннан билгеләнгән срокларда билгеләнмәгән булса, референдум гражданныр, сайлау берләшмәләре, Жирлек Башлыгы, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары, Татарстан Республикасы Сайлау комиссиясе яки прокурор мәрәжәгәте нигезендә суд тарафыннан билгеләнә. Суд билгеләгән жирле референдумны сайлау комиссиясе оештыра, ул жирлек сайлауларын әзерләүне һәм үткөрүне оештыра, ә аны үткөрүне Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте башкарма органы яки суд тарафыннан жирле референдум үткөрүне тәъмин итү йөкләнгән башка орган тәъмин итә.

8. Тавыш бирү нәтижәләре һәм жирле референдумда кабул ителгән карар рәсми рәвештә бастырылырга (халыкка иялан ителергә) тиеш.

9. Жирле референдумда кабул ителгән карар Жирлек территориясендә мәжбүри үтәлергә тиеш һәм ниндәи дә булса дәүләт хакимияте органнары, аларның вазифаи затлары яки Жирлекнең жирле үзидарә органнары тарафыннан раслауга мөхтаж түгел.

10. Жирлекнең жирле үзидарә органнары жирле референдумда кабул ителгән карарны, алар арасында вәкаләтләргә аеруга ярашлы рәвештә, әлеге Устав белән үтәүне тәъмин итә.

11. Жирле референдум үткөрү турындагы карар, шулай ук жирле референдумда кабул ителгән карар федераль закон белән вәкаләтләнгән гражданныр, жирле үзидарә органнары, прокурор, дәүләт хакимияте органнары тарафыннан суд тәртибендә шикәять ителергә мөмкин.

12 нче маддә. Муниципаль сайлаулар

1. Жирлектә муниципаль сайлаулар яшерен тавыш бирүдә гомуми тигез һәм турыдан-туры сайлау хокукы нигезендә Жирлек Советы депутатларын сайлау максатларында үткөрелә.

2. Жирлек Советы депутаты итеп тавыш бирү көнендө 18 яшькө житкөн һәм сайлау хокукына ия булган Россия Федерациясе гражданы сайлана ала.

3. Муниципаль сайлаулар Жирлек Советы тарафыннан билгеләнә. Муниципаль сайлаулар билгеләү турында карар тавыш бирү көненә кадәр 90 көннән дә иртәрәк һәм 80 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш. Бу карар массакүләм мәгълүмат чараларында рәсми рәвештә кабул ителгәннән соң 5 көннән дә соңга калмыйча басылып чыгарылырга тиеш.

Вакытыннан алда сайлаулар билгеләгәндә, әлеге статьяда күрсәтелгән сроклар кыскартылырга мөмкин, әмма кимендә өчтән бер өлешкә.

Федераль законнарда, Татарстан Республикасы Сайлау кодексында билгеләнгән очракларда муниципаль сайлаулар Жирлек сайлауларын әзерләүне һәм үткөрүне оештыручы сайлау комиссиясе яки суд тарафыннан билгеләнә.

4. Муниципаль сайлауларны әзерләү һәм үткөрү сайлау комиссияләренә йөкләнә, алар сайлауларны аларның компетенциясе чикләрендә әзерләүне һәм үткөрүне оештыралар.

5. Жирлек Советы депутатларын сайлау "Россия Федерациясе гражданның сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында" 2002 елның 12 июнөндәге 67-ФЗ номерлы Федераль закон, Татарстан Республикасы Сайлау кодексы белән билгеләнгән тәртиптә үткөрелә.

6. Авыл Жирлеге Советы депутатлары сайлау округына сайлаучылар вәкиллегең уртача нормасы нигезендә төзелгән бер мандатлы сайлау округлары буенча сайлана.

7. Тавыш бирүдә катнашкан сайлаучыларның иң күп тавышын алган теркәлгән кандидат бер мандатлы сайлау округы буенча сайланган дип таныла.

Өгәр дә Жирлек Советы депутатларын сайлауда бер мандатлы сайлау округында тавыш бирү бер кандидат буенча үткөрелсә, тавыш бирүдә катнашкан сайлаучыларның кимендә 50 проценты тавышларын алган кандидат сайланган дип санала. Теркәлгән кандидатлар алган тавышлар саны тигез булганда, элек теркәлгән кандидат сайланган дип санала.

8. Жирлек Советы депутатларын сайлау нәтижеләре рәсми рәвештә бастырылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

13 нче маддә. Жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү

1. Жирлек Советы депутаты, шул исәптән Жирлек Башлыгы, сайлаучылар тарафыннан закон һәм әлеге Устав нигезендә һәм тәртибендә кире чакырылырга мөмкин.

2. Жирлек Советы депутатын чакыртып алу нигезләре булып сайлаучыларның аңа карата ышанычын шик астына куючы һәм Жирлек Башлыгының депутатлык бурычларын яки бурычларын үтәмәүдә, депутат, Жирлек Башлыгы статусына туры килми торган гамәлләр башкаруда һәм Россия Федерациясе Конституциясен, Татарстан Республикасы Конституциясен, законнарны һәм башкаларны бозуда чагылган депутатның суд тәртибендә расланган конкрет хокуксыз карарлары яки гамәлләре (гамәлсезлеге) тора. Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы

норматив хокукый актлары, әлегә Устав һәм башка муниципаль норматив хокукый актлар.

3. Авыл Жирлеге Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү халык инициативасы буенча үткәрелә.

4. Жирлек Советы депутатын чакыртып алу һәм аңа ярдәм итү өчен гражданның имзаларын жык инициативасын тәкъдим итү өчен муниципаль сайлауларда катнашу хокукына ия булган кимендә 10 кешедән торган инициатив төркем тезелә.

5. Инициатив төркем сайлау комиссиясенә мөрәжәгать итә, ул инициатив төркемне төркәү турында үтенеч белән жирлек сайлауларын әзерләүне һәм үткөрүне оештыра. Инициатив төркемнең үтенечендә депутатны чакыртып алу өчен нигез булып торган конкрет законсыз карар яки гамәл (гамәл итмәү) күрсәтелергә тиеш, аның фамилиясе, исеме, атаның исеме, туган көне, паспорт яки паспортны алыштыручы документ сериясе, номеры һәм датасы, аны биргән органның исеме яки коды, шулай ук инициатив әгъзаның һәр әгъзасының яшәү урыны адресы күрсәтелергә тиеш, жирлек территориясендә аның исемнән эш итәргә вәкаләтле затлар һәм төркемнәр. Инициатив төркемнең үтенече әлегә төркемнең барлык әгъзалары тарафыннан имзаланырга тиеш. Гаризага суд карары кушылырга тиеш, ул күрсәтелгән законсыз карарларны яки депутатның гамәлләрен (гамәлсезлеген) раслый.

6. Инициатив төркемне төркәү, жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү инициативасын хуплау өчен имзалар жыю, жыелган имзаларны тикшерү жирле референдум үткөрү өчен закон белән билгеләнгән тәртиптә башкарыла.

7. Жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү Жирлек Советы тарафыннан билгеләнә һәм жирле референдум үткөрү өчен закон белән билгеләнгән тәртиптә, "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзенчәлекләренә исәпкә алып үткәрелә.

8. Жирлек сайлауларын әзерләүне һәм үткөрүне оештыручы сайлау комиссиясе тарафыннан инициатив төркемнең үтенечен караганда, Жирлек Советы тарафыннан Жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирүне билгеләгәндә, тиешле депутат аны чакыртып алу өчен нигез буларак тәкъдим ителгән шартлар турында аңлатмалар бирергә, кирәкле документларны тапшырырга хокуклы. Әлегә депутат алдан ук, Жирлек, Жирлек Советы сайлауларын әзерләүне һәм үткөрүне оештыручы сайлау комиссиясе утырышларын уздыруга өч көн кала, аларны үткөрү вакыты һәм урыны турында язмача хәбәр итәргә тиеш.

9. Жирлек Советы депутаты, аны чакыртып алу буенча тавыш бирүне үткәргәндә, сайлаучыларга аны чакыртып алу өчен нигез буларак тәкъдим ителгән хәлләр турында аңлатмалар бирү максатыннан, инициатив төркем белән тигез нигездә агитация алып бару хокукына ия.

10. Жирлек Советы депутаты, шул исәптән Жирлек Башлыгы, тиешле сайлау округында төркәлгән сайлаучыларның яртысыннан ким булмаган өлеше кире чакырылган дип санала.

11. Жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү нәтижеләре рәсми рәвештә бастырылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

12. 5 көн эчендө сайлауларны эзерлөүне һәм үткөрүне оештыручы сайлау комиссиясе инициатив төркемгә, Жирлек Советына һәм Жирлек Советының тиешле депутатына аны чакыру буенча тавыш бирү нәтижеләре турында язмача хәбәр итә.

14 нче маддә. Чикләрен үзгәртү, торак пунктны үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү

1. Чикләрен үзгәртү, торак пунктны (жирлек барлыкка килү пунктны) үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү халыкның күрсәтелгән чикләрен үзгәртүгә, торак пунктны үзгәртеп коруга ризалыгын алу максатыннан үткөрелә.

2. Чикләрен үзгәртү, торак пунктны үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән очрактарда торак пунктның бөтен территориясендә яки аның территориясенә бер өлешендә үткөрелә.

3. Жирлек чикләрен үзгәртү, Жирлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү Жирлек Советы тарафыннан билгеләнә һәм "Россия Федерациясе гражданның сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында" 2002 елның 12 июнендәге 67-ФЗ номерлы Федераль закон һәм "Жирле референдум турында" 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Закон белән билгеләнгән тәртиптә, федераль законда каралган үзгәртүләргә исәпкә алып үткөрелә 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында.

4. Торак пункт чикләрен үзгәртү, торак пунктны үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү, әгәр анда сайлау хокукына ия булган торак пункт халкының яртысыннан артыгы яки торак пунктның бер өлеше катнашкан булса, узган дип санала. Халыкның торак пункт чикләрен үзгәртүгә ризалыгы, әгәр күрсәтелгән үзгәрешләр өчен тавыш бирүдә катнашкан торак пункт халкының яртысыннан артыгы яки торак пунктның бер өлеше тавыш биргән булса, торак пунктны үзгәртү алынган дип санала.

5. Чикләрен үзгәртү, Торак пунктны үзгәртү һәм кабул ителгән карарлар мәсьәләләре буенча тавыш бирү нәтижеләре рәсми рәвештә бастырылырга (халыкка игълан ителгән) тиеш.

15 нче маддә. Гражданның хокук ижаты инициативасы

1. Гражданның элек Устав һәм Жирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнгән тәртиптә хокук булдыру инициативасына хокукы.

2. Хокук булдыру инициативасы белән сайлау хокукына ия булган гражданның төркеме чыгыш ясай ала, аларның саны сайлау хокукына ия булган торак пунктта яшәүчеләрнең 2 процентыннан ким түгел.

3. Хокук булдыру инициативасын гамәлгә ашыру максатыннан гражданның:

- гражданның яшәу урыны буенча жылышларын (эшләрен) һәм хокук булдыру инициативасын тикшерү һәм тәкъдим итү буенча, башка коллектив чараларны оештыру һәм үткөрү;

- хокук булдыру инициативасын тәкъдим итүне хуплау өчен имзалар җыю буенча инициатив төркемнәр булдыру;

- торак пунктта яшәүчеләрнең имзаларын жыюны һәм хокук булдыру инициативасын законнарға каршы килмәгән ысуллар белән тәкъдим итүне хуплау өчен агитация алып бару.

4. Жирле үзидарә органнары һәм вазифаи затлары гражданның хокук булдыру инициативасын гамәлгә ашыруда ярдәм итәргә тиеш.

5. Гражданның хокук икаты инициативасын гамәлгә ашыру тәртибдә кертелгән муниципаль норматив хокукий акт проекты, әлеге Устав белән билгеләнгән компетенциягә ярашлы рәвештә, ул кертелгән көннән алып өч ай дәвамында Жирлек Советы тарафыннан аның ачык утырышында яки Жирлек Башлыгы тарафыннан мәжбүри каралырга тиеш.

6. Гражданның хокук икаты инициативасын гамәлгә ашыру тәртибдә кертелгән муниципаль хокукий акт проекты караганда, гражданның инициатив төркеме вәкилләренә үз позицияларын әрэн белдерү мөмкинлегә тәъмин ителәргә тиеш.

7. Гражданның хокук икаты инициативасын гамәлгә ашыру тәртибдә кертелгән муниципаль норматив хокукий акт проекты карау процедурасы Жирлек Советы Регламенты, Жирлек Башлыгының норматив хокукий акты белән билгеләнә.

8. Гражданның хокук икаты инициативасын гамәлгә ашыру тәртибдә кертелгән муниципаль хокукий акт проекты карау нәтижеләре буенча кабул ителгән мотивацияле карар рәсми рәвештә язма рәвештә аны керткән гражданның инициативалы төркеменә житкерәләрә тиеш.

Статья 15.1. Инициативные проекты

1. Торак пунктта яки аның бер өлешдә яшәүчеләр өчен өстенлекле әһәмияткә ия булган чараларны гамәлгә ашыру максатыннан, жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне яки жирле үзидарә органнарына хәл итү хокукы бирелгән башка мәсьәләләрне хәл итү буенча, Жирле администрациягә инициатив проект кертеләргә мөмкин. Инициатив проектлар гамәлгә ашырыла торган Жирлек территориясенә бер өлешен билгеләү тәртибе Жирлек Советының норматив хокукий акты белән билгеләнә.

2. Инициатива проекты кергү инициативасы белән ун алты яшькә житкән һәм тиешле жирлек территориясдә яшәүче кимдә ун гражданның торган инициатив төркем, территорияль ижтимагый үзидарә органнары, авыл жирлегә старостасы (алга таба - проект инициаторлары) чыгыш ясарга хокуклы. Инициатив төркемнең минималь саны Жирлек Советының норматив хокукий акты белән киметеләргә мөмкин. Проект инициаторы булып тору хокукы Жирлек Советының норматив хокукий актына ярашлы рәвештә тиешле ирлек территориясдә эшчәнлек алып баручы башка затларга да биреләргә мөмкин.

3. Инициатива проекты түбәндәге мәғлүматларны үз эченә алырга тиеш:

1) Торак пунктта яшәүчеләргә яки аның өлеше өчен өстенлекле әһәмияткә ия булган проблеманы тасвирлау;

2) күрсәтелгән проблеманы хәл итү буенча тәкъдимнәрне нигезләү;

3) инициатив проектны гамәлгә ашыруның көтелгән нәтижәсен (көтелгән нәтижеләрен) тасвирлау;

4) инициатив проектны гамәлгә ашыру өчен кирәкле чыгымнарны алдан исәпләү;

5) инициатив проектны гамәлгә ашыруның планлаштырылган вакыты;

6) әлеге проектны гамәлгә ашыруда кызыксынучы затларның планлаштырылган (мөмкин булган) финанс, милек һәм (яки) хезмәт катнашуы турында мәгълүмат;

7) инициатив проектны гамәлгә ашыру өчен әлеге акчаларны куллану күздә тотылган очракта, инициатив түләүләрнең планлаштырылган күләмәнән тыш, жириле бюджет акчалары күләмәнә күрсәтү;

8) Жирилек Советының норматив хокукий акты белән билгеләнгән тәртипкә ярашлы рәвештә, инициатив проект гамәлгә ашырылачак жирилек территориясенә яки аның бер өлешенә күрсәтмә;

9) Жирилек Советының норматив хокукий актында каралган башка мәгълүматлар.

4. Инициатива проекты, ул Жирилекнең башкарма комитетына кертелгәнче, инициатива проекты тикшерү Жирилек халкының яисә аның бер өлешен мәнфәгатьләренә туры килүен билгеләү, инициатива проекты гамәлгә ашыруның максатка ярашлылыгын билгеләү, шулай ук жиен, жиелыш яки конференция тарафыннан инициатива проектына ярдәм итү турында Карар кабул итү максатларында гражданныр жиенында, жиелышында яки конференциясендә, шул исәптән территорияль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданныр жиенында яки конференциясендә каралырга тиеш. Шул ук вакытта бер жиендә, бер жиелышта яки гражданнырның бер конференциясендә берничә инициативалы проектны карау мөмкин.

Жирилек Советының норматив хокукий акты инициатив проектка ярдәм итү мәсьәләсе буенча гражданнырның фикерен шулай ук гражданнырдан сораштыру, аларның имзаларын жию юлы белән ачыклау мөмкинлеген күздә тотарга мөмкин.

Проект инициаторлары инициативалы проектны Жирилекнең башкарма комитетына керткәндә, аңа тиешлечә гражданныр жиены, жиелышы яки конференциясе протоколын, гражданнырдан сораштыру нәтижеләрен һәм (яки) Жирилек халкының яки аның бер өлешенә инициативалы проектка ярдәм итүен раслаучы имза кәгазьләрен кушалар.

5. Инициативалы проектны жириле администрациягә кертү турындагы мәгълүмат муниципаль берәмлекнең рәсми сайтында "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникацион челтәрәндә инициативалы проектны жириле администрациягә керткән көннән алып өч эш көне эчәндә бастырып чыгарылырга (халыкка житкереләргә) һәм урнаштырылырга тиеш һәм әлеге статьяның 3 өлешендә күрсәтелгән мәгълүматны, шулай ук проект инициаторлары турында мәгълүматны үз эчәнен алырга тиеш. Бер үк вакытта гражданныр Жирилекнең Башкарма комитетына инициатив проект буенча үз искәрмәләрен һәм тәкдимнәрен тәкдим итү мөмкинлегенә турында хәбәр итәләр, аларны тапшыру вакыты биш эш көнәннән дә ким була алмый. Үз фикерләрен һәм тәкдимнәрен 16 яшькә житкән торак пункт халкы юлларга хокукы. Әгәр Жирилекнең Башкарма комитеты әлеге мәгълүматны "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникация челтәрәндә урнаштырырга мөмкинлекләре булмаса, күрсәтелгән мәгълүмат муниципаль районның рәсми сайтында урнаштырыла.

6. Инициатив проект Жирлек Башкарма комитеты тарафыннан ул кертелгән көннән алып 30 көн эчендә мәҗбүри каралырга тиеш. Жирлекнең Башкарма комитеты инициатив проектны карау нәтижеләре буенча түбәндәге карарларның берсен кабул итә:

1) инициатив проектны хуларга һәм аның өстендә эшле жирле бюджет турында карарда каралган бюджет ассигнованиеләре чикләрендә тиешле максатларга һәм (яки) жирле бюджет проектны тәзү һәм карау тәртибенә (жирле бюджет турында карарга үзгәрештәр кертү) ярашлы рәвештә дәвам итәргә;

2) инициатив проектны хуплаудан баш тарту һәм аны инициаторларга кире кайтару, инициатив проектны хуплаудан баш тарту сәбәпләрен күрсәтү.

7. Жирле хакимият инициатив проектны хуплаудан баш тарту турында карар кабул итә түбәндәге очраklarның берсендә:

1) инициатив проектны кертү һәм аны карауның билгеләнгән тәртибен үтәмәү;

2) инициатив проектның федераль законнар һәм Россия Федерациясенә башка норматив хокукый актлары, Татарстан Республикасы законнары һәм башка норматив хокукый актлары таләпләренә, муниципаль берәмлек уставына туры килмәве;

3) жирле үзидарә органнарының кирәкле вәкаләтләре һәм хокуклары булмау сәбәпле инициатив проектны гамәлгә ашыру мөмкин түгел;

4) инициатив проектны гамәлгә ашыру өчен кирәкле акчалар күләмендә жирле бюджет акчаларының булмавы, аларны формалаштыру чыганагы инициатив түләүләр түгел;

5) инициатив проектта тасвирланган проблеманы нәтижелерәк ысул белән чишү мөмкинлеге булу;

6) инициатив проектны конкурс сайлап алудан үтмәгән дип тану.

8. Жирлекнең башкарма комитеты әлеге статьяның 7 өлешендәге 5 пункттында каралган очракта проект инициаторларына инициатив проектны бергәләп эшләп бетерергә, шулай ук аны башка Жирлекнең жирле үзидарә органы яки дөүләт органы каравына аларның компетенциясенә туры китереп тәкъдим итәргә хокуклы.

9. Инициатив проектларны тәкъдим итү, кертү, фикер алышу, карау, шулай ук аларны конкурс буенча сайлап алу тәртибен Совет (Жирлек Советы вәкаләтләрен гамәлгә ашыручы гражданныр җыңны) билгели.

10. Татарстан Республикасы бюджетыннан бюджетара трансфертлар хисабына финанс ярдәме алу өчен тәкъдим ителә торган инициатив проектларга карата инициатив проектларны карау тәртибе, шул исәптән аларга ярдәм итүдән баш тарту өчен нигезләр, мондый инициатив проектларны конкурс аша сайлап алу тәртибе һәм критерийлары Закон һәм (яки) Республиканың башка норматив хокукый акты нигезендә билгеләнә торган мөгълүматлар составына таләпләр. Бу очракта өлешләр таләпләре 3, 6, 7, 8, 9, 11 һәм 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 26_1 статьясының 12 статьясы Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында кулланылмый.

11. Жирлекнең Башкарма комитетына берничә инициатив проект кертелгән очракта, шул исәптән эчтәләгә буенча охшаш өстенлекле проблемаларны тасвирлап, жирле хакимият конкурс сайлап алуын оештыра һәм бу хакта проект инициаторларына хәбәр итә.

12. Инициатив проектларны конкурс сайлап алуны үткөрү коллегияль органга (комиссиягә) йөкләнә, аның эшчәнлегә һәм формалашу тәртибе Жирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә. Коллегияль орган (комиссия) составы Жирлекнең Башкарма комитеты тарафыннан формалаштырыла. Шул ук вакытта коллегияль орган (комиссия) эгъзаларының яртысы Жирлек Советы тәкъдимнәре нигезендә билгеләнергә тиеш. Проект инициаторларына һәм аларның вәкилләренә конкурс сайлап алуын үткәргәндә коллегияль орган (комиссия) тарафыннан инициатив проектларны карауда катнашу һәм алар буенча үз позицияләрен белдерү мөмкинлегә тәъмин ителергә тиеш.

13. Проект инициаторлары, тиешле Жирлек территориясендә яшәүче, гражданныр жыены, жыелышы яки конференциясе тарафыннан вәкаләтләнгән башка гражданныр, шулай ук Россия Федерациясе законнары белән билгеләнгән башка затлар инициативалы проектны гамәлгә ашыруны Россия Федерациясе законнарына каршы килмәгән формаларда ижтимагый контрольдә тотарга хокуклы.

14. Жирлек Башкарма комитетының инициатив проектын карау, инициатив проектны гамәлгә ашыру барышы, шул исәптән аччаларны куллану, аны гамәлгә ашыруда кызыксынучы затларның мөлкәт һәм (яисә) хезмәттә катнашуы турында мәгълүмат муниципаль берәмлекнең рәсми сайтында "Интернет" мәгълүмати-телекоммуникация челтәрендә бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) һәм урнаштырылырга тиеш. Жирлек Башкарма комитетының инициатив проектны гамәлгә ашыру нәтижәләре турындагы хисабы Жирлекнең рәсми сайтында "Интернет" мәгълүмати-телекоммуникация челтәрендә инициатив проектны гамәлгә ашыру тәмамланганның соң 30 кәтендәр көн эчендә бастырылырга (халыкка игълан ителергә) һәм урнаштырылырга тиеш. Әгәр Жирлекнең Башкарма комитеты өлегә мәгълүматны "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә урнаштырырга мөмкинлегә булмаса, күрсәтелгән мәгълүмат өлегә Жирлек кәргән муниципаль районның рәсми сайтында урнаштырыла. Авыл жирлегендә күрсәтелгән мәгълүмат авыл жирлегә старостасы тарафыннан гражданнырга житкерелергә мөмкин.

16 нчы маддә. Тәртибияль ижтимагый үзидарә

1. Жирлектә территорияль ижтимагый үзидарә турыдан-туры халык тарафыннан гражданныр жыеннары һәм конференцияләре үткөрү, шулай ук территорияль ижтимагый үзидарә органнары булдыру аша башкарыла.

2. Территорияль ижтимагый үзидарә гражданнырның түбәндәгә яшәу территорияләре чикләрендә гамәлгә ашырыла: күп фатирлы торақ йортның подъезды; күп фатирлы торақ йорт; торақ йортлар төркеме; торақ микрорайон; торақ пункт булмаган авыл торақ пункты; гражданнырның башка яшәу территорияләре.

3. Территорияль ижтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла торган территория чикләре Жирлек Советы тарафыннан өлегә территориядә яшәүче халык тәкъдиме буенча, Жирлек Советы тарафыннан расланган жирлектә территорияль ижтимагый үзидарә турында Нигезләмә белән билгеләнгән тәртиптә билгеләнә.

4. Территорияль ижтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла торган территория башка шундый ук территория сосъавына кәрә алмый.

5. Территорияль ижтимагый үзидарә аның уставына ярашлы рәвештә юридик

зат булырга мөмкин һәм коммерцияле булмаган оешманың оештыру-хокукий формасында дәүләт теркәвенә алынырга тиеш.

6. Территориаль ижтимагый үзидарә уставында:

1) ул гамәлгә ашырыла торган территория;

2) Территориаль ижтимагый үзидарә эшчәнлегенең максатлары, бурычлары, формалары һәм төп юнәлешләре

3) территориаль ижтимагый үзидарә органнарын формалаштыру, вәкаләтләрән, хокукларын һәм бурычларын туктату тәртибе, вәкаләтләре срогы;

4) карар кабул итү тәртибе;

5) милекне сатып алу тәртибе, шулай ук күрсәтелгән милектән һәм финанс чараларыннан файдалану һәм алар белән идарә итү тәртибе;

6) территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруны туктату тәртибе.

7. Территориаль ижтимагый үзидарә эшчәнлеге мәсьәләләре буенча гражданнар жыеннары, конференцияләре аның уставына ярашлы рәвештә чакырыла.

8. Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар жыелышы хокуклы дип санала, әгәр анда тиешле территориядә яшәүчеләрнең кимендә өчтән бер өлеше катнаша икән һәм алар 16 яшенә кадәр житкән.

Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар конференциясе хокуклы дип санала, әгәр анда гражданнар жыеннарында сайланган делегатларның кимендә өчтән икесе катнаша, алар тиешле территориядә яшәүчеләрнең кимендә өчтән бер өлешен тәкъдим итә һәм алар 16 яшенә кадәр житкән.

9. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыручы гражданнар жыелышының, конференциясенең аерым вәкаләтләренә түбәндәгеләр керә:

1) территориаль ижтимагый үзидарә органнары структурасын билгеләү;

2) Территориаль ижтимагый үзидарә уставын кабул итү, аңа үзгәрешләр кертү;

3) территориаль ижтимагый үзидарә органнарын сайлау;

4) территориаль ижтимагый үзидарә эшчәнлегенең төп юнәлешләрен билгеләү;

5) территориаль ижтимагый үзидарәнең керемнәре һәм чыгымнары сметасын һәм аның үтөлеше турында хисапны раслау;

6) территориаль ижтимагый үзидарә органнары эшчәнлеге турындагы хисапларны карау һәм раслау.

10. Территориаль ижтимагый үзидарә органнары:

1) Тиешле территориядә яшәүче халык мәнфәгатьләрен яклай;

2) гражданның жыеннарында һәм конференцияләрендә кабул ителгән карарларның үтәлешен тәэмин итә;

3) территорияне тоту, төзәкләндерү буенча хужалык эшчәнлеген, тиешле территориядә яшәүче гражданның социаль-көнкүреш ихтыяжларын канәгатьләндерүгә юнәлдерелгән башка хужалык эшчәнлеген, күрсәтелгән гражданның акчалары хисабына да, Жирлек бюджеты акчаларын кулланып, Жирлек Башкарма комитеты белән килешү нигезендә дә гамәлгә ашыра алалар;

4) жирле үзидарә органнарына (Жирлек Советы, Жирлек Башлыгы һәм Жирлек башкарма комитеты) әлегә органнар һәм жирле үзидарә вазыйфаи затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле муниципаль норматив хокукый актлар проектларын кертергә хокукы.

11. Территориаль ижтимагы үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру тәртибе, Жирле бюджеттан кирәкле акчаларны бүлеп бирү шартлары һәм тәртибе Жирлек Советының әлегә Уставы һәм норматив хокукый акты белән билгеләнә.

16.1 нче мәддә. Авыл жирлеге старостасы

1. Жирле үзидарә органнары һәм авыл жирлеге халкының жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә хәл иткәндә үзара хезмәттәшлеген оештыру өчен авыл жирлеге старостасы билгеләнә ала.

2. Авыл жирлеге старостасы муниципаль берәмлекнең вәкилле органы тарафыннан билгеләнә, аның составына әлегә авыл жирлеге керә, авыл жирлеге гражданның жыены тәкъдиме буенча әлегә авыл жирлеге территориясендә яшәүче һәм актив сайлау хокукына ия булган кешеләр арасынан.

3. Авыл жирлеге старостасы дәүләт вазифасын, дәүләт гражданның хезмәт вазифасын, муниципаль вазифаны яки муниципаль хезмәт вазифасын биләүче кеше түгел, хезмәт мөнәсәбәтләрендә һәм жирле үзидарә органнары белән турыдан-туры бәйлә башка мөнәсәбәтләрдә булган алмый.

Россия Федерациясе субъекты законы белән тарихи һәм башка жирле традицияләргә исәпкә алып, авыл жирлеге старосты вазифасының башка атамасы билгеләнергә мөмкин.

4. Авыл жирлеге старостасы итеп кеше билгеләнә алмый:

1) дәүләт вазыйфасын, дәүләт гражданның хезмәт вазыйфасын, муниципаль вазыйфаны яки муниципаль хезмәт вазыйфасын биләүче;

2) суд тарафыннан эшкә сәләтсез яки чикләнгән эшкә сәләтле дип танылган;

3) гамәлдән чыгарылмаган яки төшерелмәгән хөкем ителүе булган.

5. Авыл жирлеге старостасының вәкаләтләре муниципаль берәмлек уставы белән билгеләнә һәм ике елдан да ким һәм биш елдан да артык булган алмый.

Авыл жирлеге старостасының вәкаләтләре авыл жирлеге гражданның жыены тәкъдиме буенча, шулай ук "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрендәге 131 - Ф3 номерлы Федераль законның 40 статьясындагы 10 өлешендәге 1-7 пунктларында билгеләнгән очракларда әлегә авыл жирлеге составына керүче муниципаль берәмлекнең вәкилле органы карары нигезендә вакытыннан алда туктатыла.

6. Авыл җирлеге старостасы аңа йөкләнгән бурычларны хәл итү өчен:

1) авыл җирлегендә җирле әһәмияттәге мәсьәләләргә хәл итү мәсьәләләре буенча җирле үзидарә органнары, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр һәм башка оешмалар белән хезмәттәшлек итә;

2) халык белән хезмәттәшлек итә, шул исәптән гражданныр җыеннарында, җыелышларында, конференцияләрендә катнашу аша, мондый чаралар нәтиҗәләре буенча җирле үзидарә органнары тарафыннан мәҗбүри каралырга тиешле муниципаль хокукый актлар проектлары рәвешендә рәсмиләштерелгән мерәҗәгатьләр һәм тәкъдимнәр җибәрә;

3) авыл җирлегендә яшәүчеләргә җирле үзидарә оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча мәгълүмат бирә, шулай ук җирле үзидарә органнарыннан алынган башка мәгълүматны аларга җиткерүдә ярдәм итә;

4) җирле үзидарә органнарына җәмәгать тыңлауларын һәм җәмәгать фикер алышуларын оештыруда һәм үткәрүдә, аларның нәтиҗәләрен авыл җирлегендә игълан итүдә ярдәм итә;

4.1) авыл җирлеге халкы өчен өстенлекле әһәмияткә ия булган мәсьәләләр буенча инициатив проект кертү инициативасы белән чыгыш ясау хокукына ия;

5) Россия Федерациясе субъекты Законына ярашлы рәвештә муниципаль берәмлек уставында һәм (яки муниципаль берәмлек вәкилләклә органнарының норматив хокукый актында каралган башка вәкаләтләргә һәм хокукларны гамәлгә ашыра.

7. Авыл җирлеге старостасының эшчәнлегә гарантияләре һәм статусының башка мәсьәләләре Россия Федерациясе субъекты Законына ярашлы рәвештә муниципаль берәмлек уставы һәм (яки) муниципаль берәмлек вәкилләклә органнарының норматив хокукый акты белән билгеләнергә мөмкин.

17 нче маддә. Территориаль иҗтимагый үзидарә оештыру тәртібе

1. Территориаль иҗтимагый үзидарә оештыру максатларында гражданныр, җирле үзидарә органнары инициативасы буенча территориаль иҗтимагый үзидарә Уставы проекты эшләүчә һәм бу территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру күздә тотылган территориядә яшәүчә гражданныр җыенын оештыручы гражданныр инициатив төркеме оештырыла.

2. Гражданныр җыены тиешле территориядә территориаль иҗтимагый үзидарә булдыру турында карар кабул итә, аның уставын кабул итә, шулай ук территориаль иҗтимагый үзидарә уставын төркөү белән бәйле мәсьәләләр буенча Җирлек Советында гражданныр җыенын тәкъдим итәргә вәкаләтле (вәкаләтле) вәкиллә (вәкилләргә) билгели.

3. Территориаль иҗтимагый үзидарә Җирлек Советы тарафыннан территориаль иҗтимагый үзидарә уставы төркәлгәннән бирле оештырылган дип санала.

18 нче маддә. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставын төркөү тәртібе

1. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставын төркөү өчен гражданныр җыенының вәкаләтле вәкиле (вәкаләтле вәкилләргә) Җирлек Башлыгына бирелә:

1) гражданныр җыенының барлык вәкаләтле вәкилләргә тарафыннан

имзаланган территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү турында гариза;

2) Территориаль иҗтимагый үзидарә булдыру турында карар кабул ителгән гражданнар җыены протоколы, анда гражданның фамилиясе, исеме, әтисенәң исеме, туган көне, сериясе, паспорты яки паспорттын алыштыручы документ бирү датасы, вәкаләтле вәкилләрнең һәрберсенең яшәү урыны адресы күрсәтелгән;

3) территориаль иҗтимагый үзидарә уставының ике экземплярлары.

2. Әлеге статьяның 1 пунктында билгеләнгән документлардан тыш, башка документлар тапшыру турындагы таләп рәхсәт ителми.

Вәкаләтле вәкилгә документларны алуда исемлек һәм аларны алу датасы күрсәтелгән расписка бирелә.

3. Җирлек Башлыгы территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү турында документлар килгән көннән алып ике атна эчендә җирлек Советының Уставны теркәү яки аны теркәүдән баш тарту турындагы карары проекты алдан карау һәм әзерләүне оештыра.

4. Гражданнар Җыенының вәкаләтле вәкилләре территориаль иҗтимагый үзидарә уставын алдан караганда һәм киңәшмә тавышы хокукы белән Җирлек Советы утырышында катнашырга хокуклы.

5. Җирлек Советы территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү турында яки әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән документларны Җирлек Башлыгы алганнан соң 30 көн эчендә аны теркәүдән баш тарту турында Карар кабул итә. Уставны теркәүдән баш тартуны мотивацияләргә кирәк.

6. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәүдән баш тарту өчен нигез булып Россия Федерациясе Конституциясенәң территориаль иҗтимагый үзидарә уставы нормаларының, федераль законнарның, Татарстан Республикасы Конституциясенәң һәм Татарстан Республикасы законнарының, торак пункт Уставының, башка муниципаль норматив хокукый актларның каршы килүе тора.

7. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәүдән баш тарту территориаль иҗтимагый үзидарә булдыруның максатка туры килмәве мотивлары буенча рәхсәт ителми.

8. Җирлек Советы тарафыннан өч көн эчендә территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү мәсьәләсе буенча кабул ителгән мотивацияле карар рәсми рәвештә язма рәвештә гражданнар җыены вәкаләтле вәкиленә (вәкаләтле вәкилләренә) җиткерелергә тиеш.

9. Җирлек Советы территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү турында Карар кабул иткән очракта, уставның бер экземпляры аны теркәү турында билгеләнү белән гражданнар җыелышының вәкаләтле вәкиленә тапшырыла, икенче экземпляр Җирлек Советында саклана.

10. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставына кертелгән үзгәрешләр әлеге статьяда билгеләнгән тәртиптә Җирлек Советы тарафыннан теркәлгәнә тиеш. Әлеге үзгәрешләр теркәлгән көннән үз көченә керә.

19 нчы мaddә. Җәмәгать гыңлаулары, җәмәгать фикер алышулары

1. Җирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча муниципаль норматив хокукый

актлар проектлары буенча фикер алышу өчен Жирлек Советы, Жирлек Башлыгы тарафыннан ачык тыңлаулар үткөрелергә мөмкин.

2. Халык тыңлаулары халык Жирлек Советы яки Жирлек Башлыгы инициативасы буенча үткөрелә.

Халык яки Жирлек Советы инициативасы буенча үткөрелә торган ачык тыңлаулар Жирлек Советы тарафыннан билгеләнә, ә Жирлек Башлыгы инициативасы буенча Жирлек Башлыгы тарафыннан билгеләнә.

Халык тыңлауларына чыгарылырга тиеш:

1) муниципаль берәмлек уставы проекты, шулай ук өлеге уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кергү турында муниципаль норматив хокукый акт проекты, муниципаль берәмлек уставына өлеге уставны өлеге норматив хокукый актларга туры китерү максатларында Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, конституция (устав) яки Россия Федерациясе субъекты законнары нигезләмәләрен төгәл кабатлау формасында үзгәрешләр кертелгән очраклардан тыш;

2) Жирлек бюджеты проекты һәм аның үтәлеше турында хисап;

2.1) торак пунктны социаль-иқтисади үстерү стратегиясе проекты;

3) "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясына ярашлы рөвештә, торак пунктны үзгәртеп кору турында сораулар, әгәр торак пунктны үзгәртеп кору өчен тавыш бирү юлы белән яки гражданныр жыеннарында күрсәтелгән район халкының ризалыгын алу таләп ителсә, жирлекне үзгәртеп кору турында сораулар;

4. Жәмәгать тыңлауларын үткөрү турында карар, әгәр гамәлдәге законнарда башка срок каралмаган булса тиешле орган яки жирлекнең вазифаи заты тарафыннан муниципаль норматив хокукый акт проекты каралганчы 20 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш.

5. Жәмәгать тыңлауларын үткөрү турында карар һәм аларны үткөрү вакыты һәм урыны күрсәтелгән һәм жәмәгать тыңлауларына чыгарыла торган тиешле муниципаль норматив хокукый акт проекты, әгәр гамәлдәге законнарда башка срок каралмаган булса, жәмәгать тыңлаулары уздырылганчы 7 көннән дә соңга калмыйча бастырылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

6. Халык тыңлауларын үткөрү турында карар басылып чыккан көннән алып аларны үткөргән көнгә кадәр. Жирлек халкы Жирлек Башлыгына халык тыңлауларына чыгарыла торган мәсьәлә буенча язма тәкъдимнәр һәм искәрмәләр, шул исәптән муниципаль норматив хокукый актың халык тыңлауларына чыгарыла торган проектына төзәтмәләр һәм башка тәкъдимнәр жибәрергә хокуклы. Жирлек Башлыгы килгән тәкъдимнәрне һәм искәрмәләрне гомумиләштерүне оештыра. Бу тәкъдимнәр һәм искәрмәләр жәмәгать тыңлауларында катнашучыларга житкерелә.

7. Жәмәгать тыңлаулары муниципаль норматив хокукый акт проектына карау көненә кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча үткөрелә. Жәмәгать тыңлаулары белгечләр, экспертлар, кызыксынучы затлар чакыруы белән үткөрелә. Жәмәгать тыңлауларында, әгәр гамәлдәге законнарда башка срок каралмаган булса, Жирлектә яшәүче теләсә кайсы көше катнашырга хокуклы.

8. Жәмәгать тыңлауларын үткөрү нәтижәләре буенча жирле үзидарә органнары һәм Жирлекнең вазифаи затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле тәкъдимнәр кабул ителә, аларның компетенциясенә жәмәгать тыңлауларына чыгарыла торган муниципаль норматив хокукий акт проекты кабул итү кертелгән.

9. Жәмәгать тыңлаулары нәтижәләре, шул исәптән кабул ителгән карарларның мотивацияле нигезләмәсе, гамәлдәге законнарда башка срок каралмаган очракта, жәмәгать тыңлаулары уздырылганнан соң 5 көннән дә соңга калмыйча бастырылырга (ачыкланырга) тиеп.

10. Жәмәгать тыңлауларын оештыру һәм үткөрү тәртибе Жирлек Советы тарафыннан расланган норматив хокукий акт белән билгеләнә һәм муниципаль берәмлек халкына жәмәгать тыңлауларын үткөрү вакыты һәм урыны турында алдан хәбәр итүне, муниципаль хокукий акт проекты белән алдан танышуны, муниципаль берәмлек халкының жәмәгать тыңлауларында катнашуын тәмин итүче башка чараларны, жәмәгать тыңлаулары нәтижәләрен бастырып чыгаруны (халыкка житкерүне) күздә тотарга тиеш кабул ителгән карарларны нигезләү.

11. Генераль планнар проектлары, жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре проектлары, территорияне планлаштыру проектлары, территорияләрне чикләү проектлары, территорияләрне төзекләндерү кагыйдәләре проектлары, күрсәтелгән документларның берсенә үзгәрешләр кертүне күздә тоткан проектлар, жир кишәрлеген яки капитал төзелеш объекттын шартлы рәвештә файдалануның рөхсәт ителгән төренә рөхсәт бирү турында карар проектлары, рөхсәт ителгән чикнең чик параметрларыннан тайпылуга рөхсәт бирү турында карар проектлары буенча капитал төзелеш объектларын төзү, реконструкцияләү, жир кишәрлекләрен һәм капитал төзелеш объектларын рөхсәт ителгән файдалануның бер төрен башка төр файдалануга үзгәртү мәсьәләләре буенча, жирдән файдалану һәм төзелешнең расланган кагыйдәләре булмаганда, шәһәр төзелеше эшчәнлегенә турындагы законнар нигезендә жәмәгать тыңлаулары яки жәмәгать фикер алышулары үткөрелә.

20 нче маддә. Гражданнар жыены

1. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә тикшерү, жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарә вазифаи затлары эшчәнлегенә турында халыкны мәгълүматлаштыру, инициатив проектлар кертү тәм аларны карау, жирлек территориясендә территорияль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру мәсьәләләрен тикшерү өчен гражданнар жыеннары үткөрелергә мөмкин. Гражданнар жыеннары микрорайоннар, торақ массивлар, кварталлар, урамнар, торақ йортлар буенча чакырыла.

2. Гражданнар жыены халык, Жирлек Советы, Жирлек башлыгы инициативасы буенча, шулай ук территорияль ижтимагый үзидарә уставында каралган очракларда үткөрелә.

3. Жирлек Советы яки Жирлек Башлыгы инициативасы буенча үткөрелә торган гражданнар жыелышы Жирлек Советы яки Жирлек Башлыгы тарафыннан билгеләнә.

4. Халык инициативасы буенча уздырыла торган гражданнар жыены Жирлек Советы тарафыннан территорияль ижтимагый үзидарә органнарының, халык санының 10 процентыннан ким булмаган гражданнар төркеменең язма тәкъдиме буенча билгеләнә, Татарстан Республикасы Законы нигезендә тиешле территориядә яшәүче һәм әлегә территорияләрдә урнашкан предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар житәкчеләренең жыелышында катнашу хокукына ия.

Гражданнар жыенын үткөрү турында төкдим аның каравына чыгарыла торган мәсьәләләр исемлеген, жыенны үткөрү вакыты һәм урынын үз эненә алырга тиеш. Бу төкдим вәкаләтле затлар тарафыннан имзаланырга тиеш, ә жыелыш үткөрү инициативасы белән гражданнар төркеме мөрәжәгать итсә, аларның һәрберсенең фамилиясе, исеме, әтисенең исеме, туган көне, яшәү урыны адресы күрсәтелгән тиеш.

Жирлек Советы гражданнар жыенын уздыру турында кертелгән төкдимне үзенең яқынлашып килүче утырышында карый.

Жирлек Советы гражданнар жыенын үткөрдән аның максатка туры килмәве сәбәпләре буенча баш тартырга хокуклы түгел.

5. Территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру максатларында гражданнар жыенын билгеләү һәм үткөрү тәртибе территориаль иҗтимагый үзидарә уставы белән билгеләнә.

6. Гражданнар жыенын үткөрү вакыты һәм урыны һәм фикер алышуга кертелә торган мәсьәләләр турында тиешле территориядә яшәүчеләргә жыелыш уздырылачак көнгә кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча массакүләм мәгълүмат чаралары, почта хәбәрләре, фатир буенча (ихата) йөрүләр, белдерүләр һәм башка мөмкин булган чаралар кулланып хәбәр ителә.

Гражданнар жыенын әзерләү һәм үткөрүне Жирлекнең Башкарма комитеты тәэмин итә.

7. Жыелыш эшендә әлеге территориядә яшәүче, сайлау хокукына ия гражданнар катнашырга хокуклы. Жыелышта катнашу хокукына ия булган гражданнарның гомуми саны Муниципаль сайлаулар үткөргәндә кулланыла торган Россия Федерациясе гражданнарының Россия Федерациясе чикләрендә булган һәм яшәгән урыннары буенча төркөү исәп-хисабы мәгълүматлары нигезендә билгеләнә.

Әгәр анда жыелышта катнашу хокукы булган гражданнарның өчтән бер өлеше булса, гражданнар жыелышы хокуклы дип санала.

Жыелыш карарлары жыелышта булган гражданнарның күпчелек тавышлары белән кабул ителә.

Инициатива проектларын кертү һәм аларны карау мәсьәләләре буенча гражданнар жыелышында тиешләр территориядә яшәүче 16 яшькә җиткән кешеләр катнашырга хокуклы. Инициатива проектларын кертү мәсьәләләрен карау һәм тикшерү максатларында гражданнар жыенын билгеләү һәм үткөрү тәртибе Жирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

8. Гражданнар жыелышы жирле үзидарә органнарына һәм жирле үзидарә вазифаи затларына мөрәжәгатьләр кабул итә ала, шулай ук жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарә вазифаи затлары белән үзара мөнәсәбәтләрдә гражданнар жыелышын төкдим итәргә вәкаләтле затларны сайлый ала.

9. Территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча уздырыла торган гражданнар жыелышы территориаль иҗтимагый үзидарә уставы белән аның компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр буенча карар кабул итә.

10. Гражданнар жыелышы кабул иткән мөрәжәгатьләр жирле үзидарә

органның һәм бистәненең жирле үзидарә органның хезмәткәрләре тарафыннан мәжбүри каралырга тиеш, аларның компетенциясе мәрәжәгатьләрдә булган сорауларны чишүне үз эченә ала, язма җавап җибәрелә.

11. Гражданның җыелышын билгеләү һәм үткәру тәртибе, шулай ук гражданның җыелышы вәкаләтләре Федераль законнар, әлеге Устав һәм Хисап Советының норматив хокукый акты, территориаль дәүләт үзидарә уставы белән билгеләнә.

12. Гражданның җыены нәтиҗәләре аны үткәргәннән соң бер ай эчендә рәсми рәвештә бастырылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

21 нче маддә. Гражданның конференциясе (делегатлар җыелышы)

1. Гражданның конференциясе (делегатлар җыелышы) жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә тикшерү һәм башлык торак пункт халык вәкилләренең фикерен ачыклау кирәк булганда үткәрелә. Жирлекнең тиешле территориаль өлешләрендә яшәүчеләрдән торган гражданның конференциясе (делегатлар җыелышы) гражданның җыенын чакыру авыр булган очрақларда, шул исәптән тиешле территориядә яшәүче һәм гражданның җыенында катнашу хокукы булган кешеләр саны 100дән артып киткән очрақта үткәрелә.

2. Гражданның конференциясен (делегатлар җыелышын) билгеләү һәм үткәру, делегатлар сайлау тәртибе әлеге Устав, Жирлек Советының норматив хокукый акты, территориаль иҗтимагый үзидарә уставы белән билгеләнә.

3. Гражданның конференциясә (делегатлар җыелышы) гражданның җыелышы вәкаләтләрен гамәлгә ашыра.

4. Гражданның конференциясе (делегатлар җыелышы) халык, торак Жирлек Советы, торак Жирлек Башлыгы инициативасы буенча үткәрелә. Жирлек Советы яки Жирлек Башлыгы инициативасы буенча үткәрелә торган гражданның конференциясе (делегатлар җыелышы) Жирлек Советы яки Жирлек Башлыгы тарафыннан билгеләнә. Халык инициативасы буенча үткәрелә торган гражданның конференциясе (делегатлар җыелышы) Жирлек Советы тарафыннан билгеләнә.

5. Гражданның конференциясе (делегатлар җыелышы) хокуклы дип санала, әгәр анда гражданның җыелышында сайланган делегатларның кимендә өчтән икесе катнаша, алар тиешле территориядә яшәүчеләрнең кимендә өчтән бер өлешен тәкъдим итә, алар ун алты яшкә җиткән. Гражданның конференциясе (делегатлар җыелышы) карарлары конференциядә катнашучы делегатларның күпчелек тавышлары белән кабул ителә.

6. Гражданның конференциясе (делегатлар җыелышы) нәтиҗәләре аны үткәргәннән соң бер ай эчендә рәсми рәвештә бастырылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

22 нче маддә. Гражданның җыены

1. Гражданның җыены халыкның жирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашу формасы булып тора.

1.1. Авыл торак пункттың гражданның җыены шулай ук муниципаль хезмәт турында Россия Федерациясе законнарында каралган очрақларда муниципаль хезмәт вазыйфасын биләүгә конкурс үткәргәндә конкурс комиссиясе составына кандидатлар тәкъдим итү максатлы арында үткәрелергә мөмкин.

2. Гражданның җыены "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның

гомуми принциплары турында" Федераль законда каралган очракларда һәм муниципаль берәмлекнең вәкилләклә органы карары белән расланган "Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районы Чуаш Борнае жирлеген составына керүче торак пунктларда гражданнар жыенын үткөрүгә эзерлек тәртібе турында" ны нигезләмәгә ярашлы рәвештә үткәрелә.

3. "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 25.1 маддәсендә каралган очракларда гражданнар жыены үткәрелергә мөмкин:

1) торак пунктта торак пункт чикләрен үзгәртү мәсьәләсе буенча (муниципаль район), аның составына күрсәтелгән торак пункт керә, ул күрсәтелгән торак пункт территориясен башка торак пункт (муниципаль район) территориясенә кертүне күздә тотта ;

2) муниципаль берәмлекнең вәкилләклә органы вәкаләтләре гражданнар жыены тарафыннан күрсәтелгән торак пунктның чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча гамәлгә ашырыла торган торак пунктта;

3) муниципаль берәмлекнең вәкилләклә органы вәкаләтләрен гражданнар жыены гамәлгә ашыра торган торак пунктта, әгәр сайлау хокукына ия булган торак пунктта яшәүчеләрнең саны 100 дән артык кеше тәшкил итсә, торак пунктның вәкилләклә органын төзү, аның саны һәм вәкаләтләре срогы мәсьәләсе буенча;

4) муниципаль берәмлекнең вәкилләклә органы вәкаләтләре гражданнар жыены тарафыннан гражданнарның үз-үзләренә салым салу чараларын кертү һәм куллану мәсьәләсендә;

4.1) Татарстан Республикасы 2004 елның 28 июлендәге Законы нигезендә

N 45-ТРЗ "Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында" торак пункт территориясенә өлгә өлешендә гражданнарның үзара салым чараларын кертү һәм куллану мәсьәләсе буенча торак пункт составына кертү һәм куллану мәсьәләсенә кертелгән;

5) торак пункт составына керүче торак пунктта, шәһәр эчендәге районда, федераль өһәмияттәге шәһәрнең шәһәр эчендәге территориясендә, шәһәр округында яки муниципаль район чикләрендә торак пунктлар арасында урнашкан торак пунктта, өлгә торак пункт территориясендә гражданнарның үзара салым акчаларын кертү һәм куллану мәсьәләсе буенча;

6) авыллар арасындагы территориядә урнашкан торак пунктта, халыкның яңа төзелгән торак пункт булдыру инициативасын тәкъдим итү максатыннан, шулай ук яңа төзелгән торак пунктта, әгәр аның сайлау хокукына ия булган халык саны 300 кешедән артмаса, яңа төзелгән торак пунктның жирле үзидарә органнары структурасын билгеләү мәсьәләсе буенча.

7) авыл халыкының тыгызлыгы түбән булган территориядә яки авыл барып житүгә урында урнашкан торак пунктта, әгәр авыл жирлегендә халык саны 100 кешедән артмаса, торак пунктны бетерү мәсьәләсе буенча;

8) авыл жирлегендә авыл жирлегенә старостасы кандидатурасын тәкъдим итү мәсьәләсе буенча, шулай ук авыл жирлегенә старостасы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату мәсьәләсе буенча;

9) авыл жирлегендә гражданныр жыены шулай ук муниципаль хезмэт турында Россия Федерациясе законнарында каралган очракларда муниципаль хезмэт вазыйфасын биләүгә конкурс үткәргәндә конкурс комиссиясе составына кандидатлар тәкъдим итү максатларында үткәргә елергә мөмкин.

4. Гражданныр жыены, әлеге статьяның 3 пунктының 4.1 пунктчасында каралган очрактан тыш, торак пункт башлыгы тарафыннан мөстәкыйль рәвештә яки 10 кешедән ким булмаган торак пункт халкы төркеме инициативасы буенча чакырылырга мөмкин.

Әлеге статьяның 3 пунктының 4.1 пунктчасында каралган гражданныр жыены торак пункт территориясенең тиешле өлешендә яшәүче 10 кешедән ким булмаган төркем инициативасы буенча торак пункт Советы тарафыннан чакырылырга мөмкин.

Гражданныр жыены үткәрелә торган торак пункт территориясенең бер өлеше чикләре торак пункт территориясенең күрсәтелгән өлешендә яшәүчеләрнең мәнфәгатьләре уртаклыгы критерийннан чыгып, жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә туры килгән карарда торак пункт Советы карары белән билгеләнә.

5. Жыенны үткөрү инициативасын яклап жыелырга тиешле имзалар саны торак пункт территориясендә даими яки күбесенчә яшәүче, яшәү урыны буенча теркәлгән гражданныр санының 5 процентын тәшкил итә, әмма 25 имзадан ким булмаसा тиеш.

6. Муниципаль берәмлек башлыгы тарафыннан чакырылган гражданныр жыены муниципаль берәмлек башлыгы карары белән билгеләнә, инициатив төркем тарафыннан чакырылган гражданныр жыены муниципаль берәмлекнең вәкилләкле органы карары белән билгеләнә.

7. Торак пунктта яшәүчеләр алдан ук гражданныр жыенын үткөрү вакыты һәм урыны турында хәбәр ителә, алдан ук муниципаль хокукый акт проекты һәм гражданныр жыены карарына чыгарыла торган мәсьәләләр буенча материаллар белән "Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районы Чуаш Борнае жирлеге составына керүче торак пунктларда гражданныр жыенын үткөрүгә әзерлек тәртибе турында"гы нигезләмәдә билгеләнгән тәртипкә ярашлы рәвештә билгеләнә.

8. Жыенда кабул ителгән карарлар муниципаль хокукый актлар булып тора, муниципаль берәмлек башлыгы тарафыннан имзалана һәм Татарстан Республикасы муниципаль норматив хокукый актлар регистрына кертелергә тиеш.

9. Әлеге статьяда каралган гражданныр жыены анда сайлау хокукына ия булган торак пунктта яшәүчеләрнең яртысыннан артыгы яки аның территориясенең яки торак пунктының бер өлеше катнашында хокуклы. Әгәр торак пунктта сайлау хокукына ия булган өлеге торак пунктта яшәүчеләрнең яртысыннан артыгының берьюлы бергә булу мөмкинлеге булмаса, гражданныр жыены Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районы Чуаш Борнае жирлегендә гражданныр жыенын әзерләү һәм үткөрү тәртибе турындагы Нигезләмәдә расланган тәртиптә гражданныр жыенын үткөрү турында карар кабул ителгән көннән алып бер айдан да артмаган вакытта этаплап үткәрелә. Шулай ук вакытта элек гражданныр жыенында катнашкан кешеләр тавыш бирүдә катнашмый. Гражданныр жыены карары, әгәр аның өчен гражданныр жыенында катнашучыларның яртысыннан артыгы тавыш бирсә, кабул ителгән дип санала.

23 нче маддә. Гражданныр арасында сораштыру

1. Гражданнырдан сораштыру жирле үзидарә органнары һәм вазыйфа затлары, шулай ук дөүләт хакимияте органнары карарлар кабул иткәндә халыкның

фикерен һәм аны исәпкә алуны ачыклау өчен җирлекнең бөтен территориясендә яки территориясендә үткәрелә.

Сораштыру нәтиҗәләре тәкъдим итү характерында.

2. Гражданны сораштыруда сайлау хокукына ия булган торак пунктта яшәүчеләр катнашырга хокуклы.

Инициатив проектны хуплау турында гражданның фикерен ачыклау мәсьәләсе буенча сораштыруда 16 яшькә җиткән җирлектә яки аның бер өлешендә инициатив проектны гамәлгә ашырырга тәкъдим ителгән кешеләр катнашырга хокуклы.

3. Гражданны тикшерү инициативасы белән үткәрелә:

1) Җирлек Советы яки Җирлек Башлыгы җирле әһәмияткә ия сораулар буенча;

2) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары - республика һәм республикара әһәмияткә объектлар өчен җирлекләрнең максатчан билгеләнешен үзгәртү турында Карар кабул иткәндә гражданның фикерен исәпкә алу;

3) 16 яшькә җиткән торак пунктта яки аның бер өлешендә яшәүчеләр өлеге инициатива проектына ярдәм итү турында гражданның фикерен ачыклау өчен инициатива проектны гамәлгә ашырырга тәкъдим ителә.

4. Гражданны сораштыруны билгеләү һәм үткөрү тәртібе Татарстан Республикасы Законы нигезендә Җирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

5. Гражданны сораштыруны билгеләү турында карарны Җирлек Советы кабул итә. Гражданны сораштыру үткөрү өчен муниципаль берәмлек сайты Интернет мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә кулланылырга мөмкин. Җирлек Советының гражданны сораштыру билгеләү турындагы карарында:

1) сораштыруны үткөрү датасы һәм вакыты;

2) Сораштыру үткәргәндә тәкъдим ителгән (тәкъдим ителгән) сорауны (сорауларны) формалаштыру;

3) сораштыру үткөрү методикасы;

4) сораштыру таблицасының формасы;

5) сораштыруда катнашучы торак пунктта яшәүчеләрнең минималь саны.

6) "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә муниципаль берәмлек сайты кулланып, гражданны сораштыру үткәргән очракта сораштыруда катнашучыларны идентификацияләү тәртібе.

6. Авыл халкы гражданны сораштыру уздыру турында 10 көн алдан хәбәр ителә.

7. Гражданны тикшерүгә әзерләү һәм үткөрү белән бәйле чараларны финанслау үткәрелә:

1) Җирлек бюджеты акчалары хисабына җирлекнең Җирле үзидарә органнары

яки Жирлек халкы инициативасы буенча сораштыру үткөргөндө;

2) Татарстан Республикасы бюджеты акчалары хисабына Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары инициативасы буенча сораштыру үткөргөндө.

8. Сораштыру нәтижеләре аны үткөргәннән соң бер ай эчендә бастырылырга (ачыкланырга) тиеш. Сораштыру нәтижеләре белән авылның теләсә кайсы кешесе танышырга хоуклы. Сораштыру нәтижеләре жирле үзидарә органнары тарафыннан тиешле карарлар кабул ителгөндө исәпкә алынырга тиеш.

24 нче маддә. Гражданнарның жирле үзидарә органнарына мөрәжәгатьләре

1. Гражданнар жирле үзидарә органнарына индивидуаль һәм коллектив мөрәжәгатьләр ясау хокукына ия.

2. Гражданнар мөрәжәгатьләре "Россия Федерациясе гражданнары мөрәжәгатьләрен карау тәртибе турында" 2006 елның 02 маендагы 59-ФЗ номерлы Федераль закон, "Татарстан Республикасында гражданнар мөрәжәгатьләре турында" 2003 елның 12 маендагы 16-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда каралырга тиеш.

3. Гражданнарның мөрәжәгатьләрен карау тәртибен һәм срокларын бозган өчен жирле үзидарә вазыйфаи затлары Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә җаваплы.

25 нче маддә. Торак пунктта яшәүчеләрнең жирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм аны гамәлгә ашыруда катнашуның башка формалары

1. Әлеге Уставта каралган федераль законнар нигезендә халыкның жирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашу формалары белән беррәттән, гражданнар жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясенә, Татарстан Республикасы законнарына каршы килмәгән башка формаларда катнашырга хоуклы.

2. Жирле үзидарәне Жирлектә яшәүчеләрнең турыдан-туры гамәлгә ашыруы һәм халыкның Жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы законлылык, иреклелек принципларына нигезленә.

Жирле үзидарә органнары һәм Жирле үзидарә вазыйфаи затлары халыкка Жирле үзидарә халкына турыдан-туры гамәлгә ашыруда һәм халыкның Жирле үзидарә гамәлгә ашыруда катнашуында ярдәм итәргә тиеш.

III бүлек. ТОРАК ПУНКТ СОВЕТЫ

26 нчы маддә. Торак пункт Советы Жирле үзидарәнең вәкиллекле органы

1. Торак пункт Советы даими эшләүче жирле үзидарәнең сайлап куелган коллегиаль вәкиллекле органы булып тора.

2. Жирлек Советының рәсми исеме - Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районы Чуаш Борнае жирлегенә Советы.

3. Авыл жирлегенә Советының вәкаләтләре - 5 ел.

4. Жирлек советы жирлек халкына хисап бирә һәм контрольдә тота.

5. Торак пункт Советының мәһерләре, үз атамасы белән бланклары бар.

6. Жирлек Советы эшчәнлеген тәэмин итү чыгымнары Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясенә ярашлы рәвештә Жирлек бюджетында аерым юл белән карала.

27 нче маддә Торак Пункт Советы Составы

1. Жирлек советы бер мандатлы сайлау округлары буенча муниципаль сайлауларда сайлана торган 7 депутаттан тора.

2. Жирлек советы аның составына билгеләнгән сандагы депутатларның өчтән ике өлешен сайлаганда хокуклы булып тора.

28 нче маддә. Авыл Жирлеге Советы депутаты статусы

1. Жирлек Советы депутатының вәкаләтләре ул сайланган көннән башлана һәм яңа чакырылыш Жирлек Советы эшли башлаган көннән туктатыла.

Депутат, жирле үзидарәнең сайлап куелган органы әгъзасы, жирле үзидарәнең сайлап куелган вазыйфай зат вәкаләтләре срогы муниципаль берәмлек уставы белән Татарстан Республикасы Законына ярашлы рәвештә билгеләнә һәм ике елдан да ким һәм биш елдан да артык була алмый.

Муниципаль берәмлекнең зәкиллекле органы депутатына үз вәкаләтләрөн гамәлгә ашыру өчен даими булмаган нигездә эш урынын (вазыйфасын) Россия Федерациясе субъекты Законына ярашлы рәвештә муниципаль берәмлек уставы белән билгеләнгән һәм айга ике яки алты эш көненнән ким була алмый.

2. Жирлек Советы депутаты Азат ителмәгән нигездә эшли, депутатлык эшчәнлеген төп эш урыны буенча хезмәт һәм хезмәт бурычларын үтәү белән бергә алып бара, әлеге уставта билгеләнгән очрақлардан кала.

3. Жирлек Советы депутаты статусына бәйлә чикләүләр федераль законнар белән билгеләнә.

4. Жирлек Советы депутатына Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары, әлеге Устав, Жирлек Советы карарлары нигезендә үз вәкаләтләрөн тоткарлыксыз гамәлгә ашыру өчен шартлар тудырыла.

4.1. Депутатның сайлаучылар белән очрашулары махсус билгеләнгән урыннарда, шулай ук ишегалды өчендәге территорияләрдә, аларны үткөрү тормыш тәэмин итү, транспорт яки социаль инфраструктура, элемтә объектларының эшчәнлеген бозмаса, жәяүлеләр һәм (яки) транспорт чаралары хәрәкәтенә комачаулау тудырмаса яки гражданның торак биналарга яки транспорт яки социаль инфраструктура объектларына керүенә комачауламаса, үткөрелә. Россия Федерациясе субъектының башкарма хакимият органнарына яки жирле үзидарә органнарына мондый очрашулар турында хәбәр итү таләп ителми. Шул ук вакытта депутат күрсәтелгән органнарда аларның кайчан һәм кайчан үткөрелүе турында алдан хәбәр итәргә хокуклы.

4.2. Жирле үзидарә органнары депутатларның сайлаучылар белән очрашуларын үткөрү өчен махсус билгеләнгән урыннарны билгели, шулай ук депутатларның сайлаучылар белән очрашуларын үткөрү өчен жирле үзидарә органнары тарафыннан бирелә торган биналар исемлеген һәм аларны бирү тәртибен билгели.

4.3. Депутатның сайлаучылар белән ачык чара формасындагы очрашулары Россия Федерациясенәң җыелышлар, митинглар, демонстрацияләр, йөрешләр һәм пикетлар турындагы законнарына ярашлы рәвештә үткәрелә.

5. Җирлек Советы депутаты җирлек Советы тарафыннан расланган депутат этикасы кагыйдәләрен үтәргә тиеш, алар шул исәптән депутатның түбәндәге йөкләмәләрен дә үз эченә алырга тиеш:

1) депутат статусын җирле үзидарә органнары, оешмалар, вазифаи затлар, муниципаль хезмәткәрләр һәм гражданныр эшчәнлегенә аның шәхсән яки аның яқын туганнарына кагылышлы мәсьәләләрне хәл иткәндә йогынты ясау өчен кулланмаса;

2) депутат бурычларын объектив үтәләшенә шик тудыра торган тәртиптән тыелырга, шулай ук аның абруена яисә Җирлек Советы абруена зыян китерә торган конфликтлы хәлләрдән сакланырга.

3) мәнфәгатьләр конфликтлы барлыкка килү куркынычы янаганда вазифаны биләүче затның шәхси мәнфәгәте (турыдан-туры яки турыдан-туры булмаган) аның мәнфәгатьләр конфликтын булдырмау һәм җайга салу буенча чаралар күрү бурычын күздә тоткан очракта, аның вазифа (хезмәт) бурычларын тиешле, объектив һәм гадел үтәвенә (вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга) йогынты ясыя яки йогынты ясыя ала торган хәл;

4) Җирлек Советында билгеләнгән җәмәгәт чыгышлары кагыйдәләрен үтәргә;

5) депутатлык эшчәнлегенә белән бәйлә булмаган максатларда Федераль закон нигезендә аңа депутатлык бурычларын үтәү белән бәйлә рәвештә билгеле булган конфиденциаль характердагы мәълүматларны ачмаса һәм кулланмаса;

6) Җирлек Советы депутаты 2008 елның 25 декабрәдәге 273-ФЗ номерлы "Коррупциягә каршы тору турында" ғы Федераль закон һәм башка федераль законнар белән билгеләнгән чикләүләренә, тыюларны үтәргә, бурычларны үтәргә тиеш. "Коррупциягә каршы тору турында" 2008 елның 25 декабрәдәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон, "дәүләт Вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен контрольдә тоту турында" 2012 елның 3 декабрәдәге 230-ФЗ номерлы Федераль закон, 7 майдагы Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләренә, тыюларны үтәмәү, бурычларны үтәмәү очрагында Җирлек Советы депутатының вәкаләтләре вакытыннан алда туктатыла 2013 елның 79-ФЗ номерлы карары "Аерым категория затларга Россия Федерациясә территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (вкладлар) ачуны һәм аларга ия булуны, акчалата средстволарны һәм кыйммәтле әйберләренә саклауны, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яки) алардан файдалануны тыю турында", әгәр өлегә Федераль законда башкасы каралмаган булса;

7. Әлегә статьяның 7.2 өлешенә нигезендә үткәрелгән тикшерү нәтижәсендә "коррупциягә каршы тору турында" 2008 елның 25 декабрәдәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон, "дәүләт Вазыйфаларын биләүче затларның һәм аларның башка затларының чыгымнарының туры килүен контрольдә тоту турында" 2012 елның 3 декабрәдәге 230-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә билгеләнгән чикләүләренә, тыюларны үтәмәү, бурычларны үтәмәү фактларын ачыклаганда 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль закон белән аерым категория затларга счетлар(вкладлар) ачуны, акчалата средстволарны һәм кыйммәтле әйберләренә Россия Федерациясә территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында саклауны, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яки) алардан

файдалануны тыю турында **Татарстан Республикасы Раис (башлыгы) (Татарстан Республикасы Премьер-министры)** Жирлек Советы депутаты вәкаләтләрән вакытыннан алда туктату яки депутатка карата башка җаваплылык чарасын куллану турында гариза белән тиешле карар кабул итәргә вәкаләтле жирле үзидарә органына яки судка мөрәҗәгать итә.

8. Үз керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында дәрәс булмаган яки тулы булмаган мәгълүматлар, шулай ук хатынының(иренең) һәм балигы булмаган балаларының керемнәре, чыгымнары, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында мәгълүматлар тапшырган жирлек Советы депутатына, әгәр бу мәгълүматларны бозу әһәмиятсез булса, түбәндәге җаваплылык чаралары кулланылырга мөмкин:

1) кисәтү;

2) жирлек Советы депутатын муниципаль берәмлекнең вәкилләккә органындагы, жирле үзидарәнең сайлап куелган органындагы вазифаларыннан азат итү; ~~муниципаль берәмлекнең вәкилләккә органындагы, жирле үзидарәнең сайлап куелган органындагы вазифалары аның вәкаләтләре срогы тәмамланганчы биләү хокукыннан мәхрүм итү;~~

3) вәкаләтләрән даими нигездә башкару хокукыннан мәхрүм итеп, вәкаләтләре срогы тәмамланганчы, вәкаләтләрәннен азат итү;

4) муниципаль берәмлеккән вәкилләккә органында, жирле үзидарәнең сайлап куелган органында аның вәкаләтләре срогы туктатылганчы вазифалар биләүне тыю;

5) вәкаләтләре срогы тәмамланганчы вәкаләтләрән даими нигездә башкаруны тыю.

9. Әлеге статьяның 7.3-1 өлешендә күрсәтелгән җаваплылык чараларын жирлек Советы депутатына карата куллану турында Карар кабул итү тәртибе муниципаль хокукий акт белән Татарстан Республикасы Законына ярашлы рәвештә билгеләнә.

29 нчы маддә. Жирлек Советы депутатының сайлаучылар белән мөнәсәбәтләре

1. Авыл жирлегә Советы депутаты сайлаучылар, шулай ук аның сайлау округы территориясендә урнашкан предпрятияиеләр, оешмалар, дәүләт һәм башка органнар коллективлары белән элемтәдә тора.

2. Авыл жирлегә Советы депутаты сайлаучылар алдында җавап бирә һәм аларга хисап бирә.

3. Жирлек Советы депутаты сайлаучылар алдында үз эше турында елына бер тапкырдан да сирәгрәк хисап бирә, вакыт-вакыт аларны жирлек советы эше турында хәбәр итә, шулай ук айга бер тапкырдан да сирәгрәк сайлаучыларны кабул итә.

4. Жирлек Советы депутаты жирлек халкының законлы хокукларын, ирекләрән һәм мәнфәгатьләрен тәэмин итү буенча законнарда каралган чараларны кабул итәргә, шул исәптән алардан килгән тәкъдимнәренә, гаризаларны, шикаятьләренә карарга, аларда булган мәсьәләләренә дәрәс һәм **вакытында хәл итәргә ярдәм итәргә тиеш.**

30 нчы маддә. Яңа сайланган Жирлек Советы эшен оештыру

1. Яңа чакырылыш Жирлек Советы беренче утырышка депутатларның

билгеленгән санының өчтән ике өлеше сайланган көннән соң ун көннән дә соңга калмыйча жыела. Сайлаулардан соң беренче утырышны Жирлек Башлыгы чакыра, ә ул булмаганда сайлау комиссиясе, ул Жирлек сайлауларын эзерләүне һәм үткөрүне оештыра.

2. Сайлаулардан соң беренче утырышны Жирлек Советының яңа Башлыгы сайланганчы, Жирлек Советының иң өлкән депутаты ача һәм алып бара.

31 нче маддә. Торак пункт Советы компетенциясе

Торак пункт Советы компетенциясендә:

- 1) торак пункт уставын кабул итү һәм аңа үзгәрешләр керту;
- 2) торак пункт территориясендә гомуми мәжбүри кагыйдәләрне законнарغا ярашлы рәвештә билгеләү;
- 3) жирлек бюджетын һәм аның үтөлеше турында хисапны раслау;
- 4) жирле салымнарны һәм җыемнарны билгеләү, үзгәртү һәм бетерү, аларны түләү буенча Россия Федерациясенең Салымнар һәм җыемнар турындагы законнары нигезендә ташламалар бирү;
- 5) муниципаль берәмлекнең социаль-иқтисади үсеше стратегиясен раслау;
- 6) чикләрне үзгәртү, торак пунктны үзгәртү турында инициатива тәкъдим итү;
- 7) жирлек Советы депутатларын сайлауны билгеләү һәм жирлек Советы депутатларын сайлау буенча сайлау округлары схемасын раслау;
- 8) жирле референдумны билгеләү;
- 9) жирлек Башлыгын сайлау;
- 10) жирлекнең Башкарма комитеты Җитәкчесен сайлау, аның отставкасын кабул итү;
- 11) муниципаль район Советына жирлек Советы депутатлары арасыннан жирлек вәкилен сайлау;
- 12) жирлекнең башкарма комитеты структурасын раслау, аның хезмәткәрләренең чик санын билгеләү;
- 13) сайлау комиссиясе әгъзаларын билгеләү, ул жирлеккә сайлауларны эзерләүне һәм үткөрүне оештыра;
- 14) чикләрне үзгәртү, торак пунктны үзгәртеп кору, торак пункт Советы депутатын чакыртып алу мәсьәләләре буенча тавыш бирүне билгеләү;
- 15) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында Закон чыгару инициативасы хокукын гамәлгә ашыру;
- 16) жирлекнең муниципаль милкәндә булган мөлкәт белән идарә итү һәм аның белән идарә итү тәртибен, шул исәптән федераль законнарға ярашлы рәвештә аны хосусыйлаштыру тәртибен һәм шартларын билгеләү; жирлек Советы килешүе буенча яки раслаганнан соң читләштерелгән муниципаль милек төрләре исемлеген

билгеләү;

17) муниципаль предприятияләрне булдыру, үзгәртеп кору һәм бетерү, шулай ук муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәтләренә тарифлар билгеләү, федераль законнарда каралган очраклардан тыш, эшләрне башкару турында карарлар кабул итү тәртибен билгеләү;

18) муниципаль-ара хезмәт тәшлек оешмаларында торак пунктның катнашу тәртибен билгеләү;

19) торак пунктның контроль органын формалаштыру;

20) жирлек башлыгын отставкага жиберү турында Карар кабул итү;

21) жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарә вазифаи затлары жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә хәл итү вәкаләтләрен үтәүне контрольдә тоту;

22) чыгарылган

23) торак пункт территориясіндеге урамнарны һәм торак пунктларның башка өлешләрен атау һәм үзгәртү мәсьәләләрен хәл итү;

24) гадәттән тыш хәлләрне бетерү өчен жирле финанс һәм матди ресурслар резервларын булдыру һәм куллану тәртибен билгеләү;

25) территориаль иҗтимагый үзидарә органнарына жирлек бюджетыннан кирәкле акчаларны бүлеп биру шартларын һәм тәртибен билгеләү;

26) автоном коммерцияле булмаган оешмалар һәм фондлар формасында коммерцияле булмаган оешмалар булдыру турында карарлар кабул итү;

27) үз массакуләм мәгълүмат чараларын оештыру;

28) торак пункт Уставы һәм торак пункт Советы карарлары аңлатмасы;

29) жирлек Советы Регламентын һәм үз эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча башка карарлар кабул итү

30) энергияне саклау һәм энергетик нәтижелелекне арттыру өлкәсендә муниципаль программаларны раслау;

31) торак пунктның коммунал инфраструктура системаларын комплекслы үстерү программаларын раслау;

32) торак пунктның транспорт инфраструктурасын һәм социаль инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларын раслау;

33) эшчәнлекне матди - техник һәм оештыру тәэмин итү тәртибен билгеләү, шулай ук гамәлдәге законнарға ярашлы рәвештә торак пункт хезмәткәрләренә штат санын раслау;

34) жирле үзидарәнең сайлап куелган вазифаи затларын, жирле үзидарәнең сайлап куелган органнары әгъзаларын, жирлек Советы депутатларын, шулай ук муниципаль хезмәткәрләрен һәм муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләрен һөнәри әзерләүне, яңадан әзерләүне һәм квалификациясен күтәрүне оештыру;

35) Жирлек башлыгының аның эшчәнлеге нәтижеләре, Башкарма комитет эшчәнлеге һәм Жирлек башлыгы карамагындагы башка жирле үзидарә органнары турында, шул исәптән жирлек Советы куйган мәсьәләләрне хәл итү турында еллык хисапларын тыңлау;

35.1) муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслау;

36) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән жирлекләрнең вәкиллеке органнары карамагына кертелгән башка вәкаләтләр, шулай ук әлеге Устав белән жирлек Советы компетенциясенә кертелгән башка вәкаләтләр.

2. Жирлек советы Жирлек Башлыгының аның эшчәнлеге нәтижеләре, Жирлек башкарма комитеты һәм Жирлек Башлыгы карамагындагы башка жирле үзидарә органнары эшчәнлеге, шул исәптән Жирлек Советы куйган мәсьәләләрне хәл итү турында еллык хисапларын тыңлай.

32 нче маддә. Авыл жирлеге Советының эш тәртибе

1. Авыл Жирлеге Советының эш тәртибе әлеге Устав һәм авыл Жирлеге Советы Регламенты белән билгеләнә.

2. Жирлек советы эшенең төп формасы булып аның утырышлары тора, аларда Жирлек Советы компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр хәл ителә.

3. Жирлек Советы утырышлары, әгәр анда сайланган депутатлар санының ким дигәндә 50 проценты катнашса, хокуклы.

4. Жирлек Советының чираттагы утырышлары кирәк булганда, әмма өч айга бер тапкырдан да сирәгрәк үткөрәлми. Чираттан тыш утырышлар Жирлек Башлыгы яки депутатлар төркеме инициативасы буенча Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының өчтән бер өлешеннән ким булмаган өлеше буенча чакырыла.

5. Совет утырышларын авыл Жирлеге Башлыгы чакыра. Жирлек Советы депутатлары һәм чакырылган затлар чираттагы утырышның вакыты, урыны һәм көн тәртибе турында биш көннән дә соңга калмыйча, ә чираттан тыш утырыш уздырылганчы бер көннән дә соңга калмыйча хәбәр ителә.

6. Авыл Жирлеге Советы утырышлары ачык һәм ачык үткөрелә. Советның ачык утырышларында авылның теләсә кайсы кешесе катнашырга хокуклы.

Регламентта каралган очрақларда, Жирлек Советы ябык утырыш үткөрү турында Карар кабул итәргә хокуклы, анда Жирлек Советы чакырган затлар гына, шулай ук утырышта закон нигезендә катнашырга хокуклы затлар гына катнаша ала.

7. Жирлек Советының һәр утырышында утырыш протоколы алып барыла. Утырыш протоколына утырышның датасы, урыны һәм вакыты турында мәгълүмат кертелә, каралган барлык мәсьәләләр санап чыгарыла һәм тавыш бирү нәтижеләре күрсәтелгән барлык кабул ителгән карарлар теркәлә. Жирлек Советы утырышы протоколына кул куелгач, Жирлек Башлыгы аның белән жирлекнең теләсә кайсы кешесе таныша ала.

8. Жирлек Советы утырышларында һәр депутатның бер тавышы бар. Авыл Жирлеге Советы депутаты тавыш бирү хокукын үзе гәмәлгә ашыра. Торак пункт Советы утырышларында тавыш бирү ачык (шул исәптән исемле) һәм яшерен булырга мөмкин. һәр төр тавыш бирүне куллану очрақлары әлеге Устав, торак пункт

Советы Регламенты белән билгеләнә.

33 нче маддә. Жирлек Советы эшчәнлеген оештыру

1. Жирлек Советы эшчәнлеген оештыруны Жирлек Башлыгы башкара.

2. Жирлек Советы Регламентына ярашлы рәвештә, Жирлек Советы компетенциясенә кертелгән мәсьәләләрне алдан карау һәм әзерләү өчен, Жирлек Башлыгынан тыш, Жирлек Советы эшчәнлегенә төп юнәлешләре буенча даими яки вакытлыча комиссияләр (яки) төзелә ала. Депутат ике даими комиссиядә генә эшләргә хокуклы.

3. Муниципаль программаларны, Жирлек Советы карарлары проектларын әзерләү, жирлек карамагына кертелгән мөһим мәсьәләләрне тикшерү өчен, Жирлек Советы каршында аның карары буенча депутатлар, жирлекнең башкарма комитеты, иҗтимагый берләшмәләр, оешмалар һәм предприятиеләр вәкилләре, белгечләр, экспертлар һәм жирлек халқы составында эшче, эксперт һәм башка киңәшмә төркемнәре төзелергә мөмкин.

34 нче маддә. Жирлек Советы тарафыннан контроль функцияләргә гамәлгә ашыру

1. Жирлек советы жирлек советы кабул иткән әлеге Устав нигезләмәләренә үтәлешен, жирлек бюджетының үтәлешен, бюджеттан тыш фондлар акчаларын, жирлекне үстерү программаларын куллануны, Жирлекнең Башкарма Комитеты эшчәнлеген контрольдә тоту.

2. Жирле үзидарә органнары һәм аларның вазыйфаи затлары тарафыннан законнарны, әлеге Уставны һәм башка муниципаль норматив хокукый актларны бозу фактлары ачыкланган очракта, Жирлек Советы карары белән, Жирлек Башлыклары депутатлар арасынан күрсәтелгән фактларны тикшерү өчен вакытлыча контроль комиссияләр төзергә мөмкин.

3. Законнарға ярашлы рәвештә, Жирлек Советы инициативасы буенча Жирлек Башлыклары жирлек бюджеты акчаларын максатчан куллануны, муниципаль милекне нәтиҗәле куллануны тикшерә (ревизияли) ала. Күрсәтелгән контроль һәм эксперт-аналитик чараларны үткәру тәртибе Жирлекнең ревизия комиссиясе турындагы Нигезләмә белән билгеләнә.

4. Жирлекнең башкарма комитеты, предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар, вазыйфаи затлар, территорияль иҗтимагый үзидарә органнары, әгәр закон белән башкача билгеләнмәгән булса, Жирлек Советы, аның контроль комиссияләре, Жирлек Советы депутаты мөрәҗәгатә буенча Жирлек Советы карамагына кагылышлы мәсьәләләр буенча сорала торган мәгълүматны бирергә, ә законнарны, муниципаль норматив хокукый актларны бозуга күрсәтмәләр бирелгән очракта, хокук бозуларны һәм хокук бозуларны бетерү өчен кичекмәстән чаралар күрергә тиеш гаепле кешеләрне җаваплылыкка тартырга тиеш.

5. Жирлек Советы Жирлек Башлыгының аның эшчәнлегә, Жирлекнең Башкарма комитеты һәм жирле үзидарәнең башка ведомство карамагындагы органнарыг эшчәнлегә нәтиҗәләре, шул исәптән Жирлек Советы куйган мәсьәләләрне хәл итү турында еллык хисапларын тыңлый.

6. Жирлек Советы, контроль функцияләрен башкарып, Жирлек Башкарма комитетының финанс-хужалык һәм башкарма-идарә итү эшчәнлегенә тыкшынырга хокуклы түгел.

35 нче маддә. Муниципаль район Советына Жирлек вәкилен сайлау

1. Жирлек вәкиле Жирлек Советы депутатлары арасыннан Әлки муниципаль районы Советына яшерен тавыш бирү юлы белән сайлана.

2. Жирлек Советы депутатларының яртысыннан күбрәгә тавыш биргән кандидат сайланган дип санала.

36 нчы маддә. Жирлек Советы вәкаләтләрән вакытыннан алда туктату

1. Жирлек Советы вәкаләтләрә вакытыннан алда туктатылырга мөмкин:

1) Жирлек Советы тарафыннан үз-үзен таркату турында Карар кабул итү;

2) "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 06 октябрэндәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законның 73 статьясында каралган тәртиптә һәм нигезләр буенча торак пункт Советын тарату;

3) Татарстан Республикасы Югары судының Жирлек Советы депутатларының әлегә составының хокуксызлыгы турындагы карары үз көченә керүе, шул исәптән депутатларның үз вәкаләтләрән тапшыруы белән бәйлә рәвештә;

4) законнарға ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла торган торак пунктны үзгәртү, шулай ук торак пункт бетерелгән очракта;

5) шәһәр округы белән берләшү сәбәпле, авыл жирлегә муниципаль берәмлек статусын югалткан очракта;

6) жирлек чикләре үзгәрү нәтижәсендә жирлек сайлаучылары саны 25 проценттан артыкка артканга.

7) гражданның турыдан-туры ихтыярын белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен таләп ителә торган муниципаль хокукый актны чыгару вакытын бозу.

2. Жирлек Советы вәкаләтләрән вакытыннан алда туктату аның депутатларының вәкаләтләрән вакытыннан алда туктатуга китерә.

3. Жирлек Советы вәкаләтләрә вакытыннан алда туктатылган очракта, вакытыннан алда сайлаулар федераль закон белән билгеләнгән срокларда үткәрелә.

Статья 37. Порядок принятия решения о самороспуске Совета Поселения

1. Жирлек Советын үз-үзен таркату турында карар Жирлек Башлыгы яки Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының яртысыннан ким булмаган өлеше булган депутатлар төркемә инициативасы буенча кабул ителергә мөмкин.

2. Үз үзеңне таркату турында карар кабул итү инициативасы тәкъдим ителергә мөмкин түгел:

1) Жирлек Советы сайланганнан соң беренче ел дәвамында;

2) Жирлек бюджетын кабул итү һәм аның үтәләше турында хисапны раслау чорында;

3) Жирлек Башлыгын чакыртып алу турында тавыш бирү вакытында яки аның вәкаләтләрә вакытыннан алда туктатылган очракта.

3. Торак пункт Советының үз-үзен таркату турында язма тәкъдиме үз-үзен таркату мотивларын үз эченә алырга тиеш, шулай ук аңа үз-үзен таркату сәбәпләрен дәлилләүче башка материаллар да кушылырга мөмкин.

4. Депутатлар арасынан үз-үзен таркату мәсьәләсен алдан карау өчен Жирлек Советы карары белән комиссия төзелә. Жирлек Советы яки Жирлек Башлыгы карары буенча Жирлек Советын үз-үзен таркату мәсьәләсе ачык тыңлауларга чыгарылырга мөмкин.

5. Жирлек Советының үз-үзен таркату мәсьәләсен карау дәвамлылыгы Жирлек Советы депутатлары һәм Жирлек халкы тарафыннан үз-үзен таркату инициативасының барлык шартларын һәм нигезләмәләрен һәрьяклап һәм объектив фикер алышу мөмкинлеген гаранцияләргә тиеш. Үз-үзен таркату турында карар үз-үзен таркату инициативасы тәкъдим ителгәннән соң ике ай узгач кабул ителә.

6. Жирлек Советын үз-үзен таркату турында карар Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының өчтән ике өлеше тарафыннан яшерен тавыш бирү юлы белән кабул ителә.

7. Жирлек Советы үз-үзен таркату тәкъдимен кире каккан очракта, үз-үзен таркату турында кабат инициатива үз-үзен таркату мәсьәләсе буенча тавыш бирү көненнән соң бер елдан да иртәрәк куелмаска мөмкин.

38 нче маддә. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Жирлек Советы депутатының вәкаләтләре вакытыннан алда туктатыла:

1) үлем;

2) үз теләге белән отставкага китү;

3) суд тарафыннан эшкә сәләтсез яки чыккан эшкә сәләтле дип танылу;

4) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип танылу яки үлгән дип игълан итү;

5) аңа карата судның гаеплә / карарының законлы көченә керүе;

6) Россия Федерациясеннән читтә даими яшәү урынына;

7) Россия Федерациясе гражданы яисә чит ил гражданы Россия Федерациясе халыкара килешүдә катнашучы чит ил гражданы туктату, аңа ярашлы рәвештә чит ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланырга, чит ил дәүләте гражданы (гражданы) булу яисә чит ил дәүләте территориясендә даими яшәү хокукын раслаучы башка документ Россия Федерациясе гражданы яки Россия Федерациясе халыкара килешүе нигезендә жирле үзидарә органнарына сайланырга хокукы чит ил гражданы булу әгәр Россия Федерациясенә халыкара килешүендә башкасы каралмаган булса, үзидарә;

8) сайлаучылар тарафыннан кире чакыру;

9) Жирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату;

10) хәрби хезмәткә чакыру яки аны алмаштырган альтернатив гражданлык хезмәтенә жиберү;

11) федераль законнарда билгелэнгән башка очракларда.

2. Үз вәкаләтләрен даими нигездә гамәлгә ашыручы депутатның вәкаләтләре "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябриндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгелэнгән чикләүләренә үтәмәгән очракта вакытыннан алда туктатыла.

3. Әлеге статьяның 1 өлешендәге 1-8, 10 һәм 12 пунктларында күрсәтелгән очракларда Жирлек Советы депутаты вәкаләтләрен туктату турында карар Жирлек Советы тарафыннан, вәкаләтләренә вакытыннан алда туктату өчен нигез барлыкка килгән көннән соң 30 көннән дә соңга калмыйча, ә әгәр бу нигез Жирлек Советы утырышлары арасында мондый нигез барлыкка килгән көннән соң өч айдан да соңга калмыйча барлыкка килгән булса кабул ителә.

Әлеге статьяның 1 өлешендәге 9 пункттында каралган очракта, Жирлек Советы депутатының 4 вәкаләте Жирлек Советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган көннән туктатыла.

5. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, өстәмә депутат сайлаулары федераль закон, Татарстан Республикасы Сайлау кодексы нигезендә билгеләнә.

IV бүлек. ТОРАК ПУНКТ БАШЛЫГЫ

39 нчы маддә. Авыл Жирлеге Башлыгы авыл Жирлегенең югары вазифалы кешесе

1. Авыл Жирлеге Башлыгы-авыл Жирлегенең югары вазифалы кешесе.
2. Жирлек Башлыгы Жирлек Советы тарафыннан сайлана һәм аның рәисе булып тора.
3. Жирлек башлыгының рәсми исеме-Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районы Чуаш Борнае Жирлеге Башлыгы.
4. Жирлек Башлыгы вазифасы буенча Әлки муниципаль районы Чуаш Борнае Жирлеге Советы депутаты булып тора.
5. Жирлек Башлыгы бер үк вакытта Жирлек Советын һәм Жирлекнең Башкарма комитетын җитәкли.

40 нчы маддә. Жирлек Башлыгын сайлау тәртібе

1. Жирлек Башлыгы яңа сайланган Жирлек Советының беренче утырышында Жирлек Советы депутатлары арасынан яшерен тавыш бирү юлы белән сайлана, әгәр Жирлек Советы тавыш бирү тәртібен башка билгеләмәсә, Жирлек Советы вәкаләтләре сροгына.

Жирлек Башлыгын сайлау Жирлек Советы депутатлары тәкъдим иткән кандидатлар арасынан, шул исәптән жирлек, иҗтимагый берләшмәләр, **Татарстан Республикасы Раисы (башлыгы)** халкы тәкъдимнәре нигезендә башкарыла.

2. Әгәр аны сайлау өчен Жирлек Советы депутатларының билгелэнгән санының яртысыннан артыгы тавыш бирсә, Жирлек Советы депутаты сайланган Жирлек Башлыгы булып санала.

41 нче маддә. Торак Пункт Башлыгы Статусы

1. Авыл Жирлеге Башлыгы даими нигездә эшли.
2. Жирлек Башлыгы Әлки муниципаль районы Советында даими нигездә алыштырыла торган вазыйфага сайланган очракта, ул Жирлек Башлыгы вәкаләтләрен азат ителмәгән нигездә башкара.
3. Жирлек Башлыгы үз эшчәнлегендә Федераль закон һәм әлеге Устав нигезендә Жирлек халкына һәм Жирлек Советына контрольдә тотыла һәм хисап бирә.
4. Жирлек Башлыгы Жирлек Советына үз эшчәнлеге нәтижәләре турында еллык хисаплар тапшыра, ә Жирлек Башлыгы жирле хакимиятне житәкләсә, жирле хакимият һәм Аңа буйсынучы башка жирле үзидарә органнары эшчәнлеге нәтижәләре турында, шул исәптән муниципаль берәмлек Советы тарафыннан куелган мәсьәләләргә хәл итү турында.
5. Муниципаль берәмлек Башлыгы "Коррупциягә каршы торы турында" 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон, "Дәүләт Вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен контрольдә тоту турында" 2012 елның 3 декабрендәге 230-ФЗ номерлы Федераль закон, 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләргә, тыюларны үтәргә, бурычларны үтәргә тиеш аерым категория кешеләргә Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (вкладлар) ачу һәм аларга ия булу, акчалата средстволарны һәм кыйммәтле әйберләргә саклау, чит ил финанс инструментларына ия булу һәм (яки) алардан файдалану тыела.

42 нче маддә. Жирлек Башлыгының Вәкаләтләре

Торак Пункт Башлыгы:

- 1) башка муниципаль берәмлекләргә жирле үзидарә органнары, дәүләт хакимияте органнары, гражданныр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә торак пунктны тәкъдим итә, ышанычсыз торак пункт исемнән эш итә;
- 2) Жирлек Советы эшен оештыра, Жирлек Советы утырышларын чакыра һәм аларда рәислек итә, Жирлек Советының чираттан тыш утырышын чакыруны таләп итәргә хокуклы;
- 3) бер башлылык принципларында Жирлекнең Башкарма комитеты эшчәнлегенә житәкчелек итә һәм Жирлекнең Башкарма комитеты аның компетенциясенә кәргән вәкаләтләрне үтәү өчен шәхси җаваплылык тотар;
- 4) үз вәкаләтләре чикләрендә хокукый актлар чыгара;
- 5) әлеге Уставта билгеләнгән тәртиптә торак пункт Советы кабул иткән хокукый актларга кул куя һәм аларны игълан итә;
- 6) авыл Жирлеге Советы эшендә җәмәгәтчелек фикерен исәпкә алу һәм ачыклыкны тәэмин итү буенча чаралар күрә;
- 7) Жирлекләр Советы утырышларының протоколларына кул куя;
- 8) гражданнырны кабул итүне, аларның мәрәҗәгәтләрен, гаризаларын һәм шикаятьләрен карауны оештыра;

9) үз вәкаләтләре чикләре дә расланган бюджетка ярашлы рәвештә торак пункт акчалары белән идарә итә; торак пункт бюджетында торак пункт Советы эшчәнлеген тәэмин итүгә һәм тәэмин итүгә каралган чыгымнар буенча акчалар белән идарә итүче булып тора;

10) Жирлек Советы аппаратының эшенә житекчелек итә;

11) Жирлек Советының контроль вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны координацияли;

12) Закон һәм әлеге Уставка ярашлы рәвештә гражданның ихтыярын турыдан-туры белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру буенча Жирлек Советының хокукый акты н кабул итүне оештыра;

13) Жирлек Советы каравына жирлек бюджеты проектларын һәм аның үтәлеше турында хисапларны тәкъдим итә

14) Жирлекнең комплексы социаль-икътисади үсеше планнары һәм программалары проектларын һәм аларның үтәлеше турында хисапларны Жирлек Советы каравына тапшыра;

14.1) муниципаль - шәхси партнерлык проектын гамәлгә ашыру турында карарлар кабул итә, әгәр авыл жирлегә ижтимагый партнер булса яки муниципаль берәмлек катнашында уртак конкурс үткөрү планлаштырыла(Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы катнашында уртак конкурс үткөрү планлаштырылган очрактан тыш), шулай ук 13.07.2015 елның 224 номерлы Федераль законнда каралган башка вәкаләтләргә гамәлгә ашыру - "Россия Федерациясендә дәүләт-хосусый партнерлык, муниципаль-хосусый партнерлык һәм Россия Федерациясендә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында" Федераль закон, Россия Федерациясендә башка федераль законнары һәм норматив хокукый актлары, Россия Федерациясе субъектларының норматив хокукый актлары, жирлек уставы һәм муниципаль хокукый актлар белән;

14.2) "Россия Федерациясендә дәүләт-хосусый партнерлык, муниципаль-хосусый партнерлык һәм Россия Федерациясендә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында"2015 елның 13 июлдәге 224-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга жирле үзидарә органнарын билгели;

14.3) "Россия Федерациясендә дәүләт-хосусый партнерлык, муниципаль-хосусый партнерлык турында"13.07.2015 елгы 224-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә проектның нәтижәлеп еген бәяләү һәм аның чагыштырма өстенлеген билгеләү һәм Россия Федерациясендә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү өчен Татарстан Республикасы башкарма хакимияте органына муниципаль-хосусый партнерлык проектын жиберә;

15) Жирлек Советы раславына Жирлек Башкарма комитеты структурасы проектын кертә, Жирлек Башкарма комитетының штат расписаниесен хезмәткәрләрнең чик саны һәм хезмәт хакы фонды тарафыннан билгеләнгән расланган структурага ярашлы рәвештә раслый;

16) Жирлекнең жирле үзидарә органнарының федераль башкарма хакимият органнарының территорияль органнары, башка федераль органнар, жирлек территориясендә эшләуче Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белән бирәкпе хезмәттәшлеген тәэмин итә;

17) Жирлек исеменнән дәүләт хакимияте органнары, башка муниципаль берәмлекләрнең жирле үзидарә органнары белән икътисадый һәм социаль-мәдәни өлкәләрдә хезмәттәшлек туринда килешүләр һәм килешүләр, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белән хезмәттәшлек итү һәм гамәлләрне координацияләү туринда килешүләр һәм килешүләр тәзи;

18) жирле үзидарә органнары тарафыннан жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү вәкаләтләрен һәм жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тәэмин итә;

19) Жирлекнең муниципаль хезмәткәрләрен һәм Башкарма комитетының башка хезмәткәрләрен билгели һәм вазифаларыннан азат итә, аларның эшчәнлеген контрольдә тотат, аларга карата дәрәжәләндерә һәм дисциплинар җаваплылык чараларын куллана;

20) Жирлекнең Башкарма комитеты тарафыннан Жирлекнең жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тәэмин итә, аларны үтәү өчен шәхси җаваплылык тәтә; тиешле законнар нигезендә һәм аларны үтәү өчен тапшырылган дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйлә мәсьәләләр буенча хокукий актлар чыгара;

21) Жирлек Советына үз эшчәнлегенә нәтиҗәләре, Жирлек Башкарма комитеты һәм аңа буйсынган башка жирле үзидарә органнары эшчәнлегенә нәтиҗәләре, шул исәптән жирлек Советы куйган мәсьәләләрне хәл итү турында еллык хисаплар тапшыра;

22) Дәүләт һәм башка органнарда торак пункт мәнфәгатьләрен тәэмин итү һәм яклау буенча чаралар күрә, торак пункт исеменнән судка гариза бирә, ышаныч кәгазьләре бирә;

23) Жирлекнең Башкарма комитетын Жирлек Советы, башка жирле үзидарә органнары һәм башка муниципаль берәмлекләр, дәүләт хакимияте органнары, гражданныр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә тәкъдим итә;

24) Жирлек Башкарма комитеты компетенциясенә кертелгән жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча хокукий актлар, шулай ук Жирлек Башкарма комитеты эшен оештыру мәсьәләләре буенча хокукий актлар чыгара;

25) даими рәвештә халыкка Жирлекнең Башкарма комитеты эшчәнлегенә турында хәбәр итә, Жирлекнең Башкарма комитеты хезмәткәрләре тарафыннан гражданнырны кабул итүне оештыра, айга бер тапкырдан да сирәгрәк гражданнырны шәхси кабул итүне гамәлгә ашыра, гражданнырның тәкъдимнәрен, гаризаларын һәм шикаятьләрен карый, алар буенча карарлар кабул итә;

26) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән Жирлек Башлыклары карамагына кертелгән башка вәкаләтләренә, шулай ук әлегә устав, Жирлек Советы карарлары белән Жирлек Башлыгы компетенциясенә кертелгән башка вәкаләтләренә гамәлгә ашыра.

2. Жирлек Башлыгы булмаган һәм (яки) үз вәкаләтләрен үтәү мөмкин булмаган очракта, аның бурычлары Жирлек Советы карары буенча Жирлек Советы депутатларының берсенә йөкләнә ала.

43 нче маддә. Жирлек башлыгы урынбасары

1. Жирлек Башлыгы тәкъдиме буенча Жирлек Советы депутатлар арасынан Жирлек Башлыгы урынбасары сайлана.

2. Әгәр дә Жирлек Советы башка тавыш бирү тәртибен билгеләмәсә, Жирлек Башлыгы урынбасары яшерен тавыш бирү юлы белән сайлана.

3. Әгәр аны сайлау өчен Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының яртысынан артыгы тавыш бирсә, Жирлек Башлыгы урынбасары итеп сайлана.

4. Жирлек Башлыгы урынбасары Жирлек Советы Регламентында билгеләнгән бурычларны бүлүгә ярашлы рәвештә функцияләргә башкара, Жирлек Башлыгы йөкләмәләрен үти, ә ул вакытлыча булмаган очракта (авыру яки ялга чыгу сәбәпле) яки үз бурычларын үтәү мөмкинлеген булмаган очракта яки вәкаләтләрен вакытыннан алда туктаткан очракта Жирлек Башлыгы вазифаларын башкара.

5. Жирлек Башлыгы урынбасары үз вәкаләтләрен, әлегә уставның 41 статьясының 2 пунктында күрсәтелгән очрактан тыш, азат ителмәгән нигездә башкара.

6. Жирлек Башлыгы урынбасарының вәкаләтләре әлегә уставның 38 статьясында каралган нигезләр буенча вакытыннан алда туктатыла.

7. Жирлек Башлыгы урынбасары теләсә кайсы вакытта Жирлек Башлыгы инициативасы буенча яки Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының өчтән бер өлешеннән ким булмаган депутатлар төркеме таләбе буенча кабул ителгән Жирлек Советы карары буенча вазифасыннан чакырылырга мөмкин. Жирлек Башлыгы урынбасарын чакыртып алу турында карар Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының күпчелек тавышы белән кабул ителә.

44 нче маддә. Жирлек Башлыгы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Жирлек Башлыгының вәкаләтләре вакытыннан алда туктатыла:

1) үлем;

2) үз теләге белән отставкага китү;

3) "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 06 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 741 статьясына ярашлы рәвештә отставкага жиберү;

4) "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 06 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 74 статьясына ярашлы рәвештә вазифасыннан китүләр;

5) суд тарафыннан эшкә сәләтсез яки чикләнгән эшкә сәләтле дип танылу;

6) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип танылу яки үлгән дип игълан итү;

7) аңа карата судның гаеплә / карарының законлы көченә керүе;

8) Россия Федерациясеннән читтә даими яшәү урынына;

9) Россия Федерациясе гражданын туктату, чит ил гражданы жирле узидарэ органнарына сайланырга, чит ил гражданын алырга яисэ Россия Федерациясе гражданы Россия Федерациясе халыкара килешүендэ катнашучы булмаган чит ил территориясендэ Россия Федерациясе гражданының даими яшәү хокукын раслаучы яшәү рөхсәтен яисэ башка документ алырга хокуклы булган Россия Федерациясе халыкара килешүендэ катнашучы чит ил гражданын туктату, аңа ярашлы рөвештә чит ил гражданы Россия Федерациясе гражданы булган Россия Федерациясе гражданы жирле узидарэ органнарына сайланырга, чит ил гражданын алырга хокуклы чит ил дәүләтенең жирле узидарэ органнарына сайланырга хокукы бар;

10) сайлаучылар тарафыннан кире чакыру;

11) сәламәтлек торышы буенча торак пункт башлыгы вәкаләтләрен гамәлгә ашыра алмауның суд тәртибендә билгеләнгән;

12) "Россия Федерациясендә жирле узидарэ оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясына ярашлы рөвештә, шулай ук муниципаль берәмлек юкка чыгарылган очракта муниципаль берәмлекне өзгәртеп кору;

13) муниципаль берәмлек чикләре өзгәерү нәтижәсендә муниципаль берәмлек сайлаучылары санының 25 проценттан артыграк артуы.

2. Жирлек башлыгының вәкаләтләре шулай ук муниципаль берәмлек башлыгы, аларның тормыш иптәшләре һәм балигы булмаган балалары 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән "аерым категория кешеләргә счетлар (вкладлар) ачуны һәм аларга ия булуны, акчаларын һәм кыйммәтле әйберләрен чит ил банкларында саклауны тыю турында"гы тыюны үтәмәгән очракта Россия Федерациясе Президентының ышанычын югалту сәбәпле вакытыннан алда туктатыла. Россия Федерациясе территориясеннән читтә чит ил финанс инструментларына ия булу һәм (яки) аларны куллану.

3. Әгәр муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы вәкаләтләре срогы тәмамлануга алты айдан да азрак вакыт калса, Жирлек Башлыгын сайлау яңа сайланган Жирлек Советының беренче утырышында башкарыла.

4. Жирлек Башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, Жирлекнең яңа Башлыгы Жирлек Советының якинлашып килүче утырышында, вәкаләтләре туктатылган көннән алып алты айдан артмаган срокта сайлана.

Жирлек Башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылганнан соң алты ай узгач, Жирлек Советының утырышын, анда Жирлекнең яңа Башлыгы сайлана, Жирлек Советының иң өлкән депутаты алып бара.

Депутат сайланган Жирлек Башлыгы булып санала, әгәр аны сайлау өчен Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының яртысынан артыгы тавыш биргән булса.

5. Жирлек Башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган яки суд карары буенча аңа карата сак астына алу яки вакытлыча вазифасыннан читләштерү рөвешендә процессуаль мәжбүри чаралар кулланылган очракта, аның вәкаләтләрен Жирлек Башлыгы урынбасары башкара.

Жирлек Башлыгы урынбасары булмаган очракта, Жирлек Башлыгы вәкаләтләрен вакытлыча Жирлек Советы депутаты башкара, ул Жирлек Советының

якын утырышында башка депутатлар, депутатларның инициатив төркемнәре тәкъдим иткән кандидатлар арасынан сайлана.

Жирлек Башлыгы, Жирлек Башлыгы урынбасары яки Жирлек Советы депутаты вәкаләтләрен башкару вакыты муниципаль берәмлекнең элеккеге башлыгы вәкаләтләре вакытынан алда туктатылган көннән алып алты айдан артмаска тиеш.

V бүлек. ЖИРЛЕКНЕҢ БАШКАРМА КОМИТЕТЫ

45 нче маддә. Жирлекнең башкарма комитеты Жирлекнең жирле үзидарә башкарма-идарә органы

1. Жирлекнең башкарма комитеты Жирле үзидарәнең Башкарма-идарә итү органы булып тора.
2. Авыл Жирлеге Башкарма комитетының рәсми исеме-Татарстан Республикасы Әлки муниципаль районы Чуаш Борнае Жирлеге Башкарма комитеты.
3. Жирлекнең Башкарма комитеты Жирлек Советына хисап бирә һәм контрольдә тота.
4. Жирлекнең Башкарма комитетында мөһер, жирлек гербы һәм үз исеме белән бланклар, шулай ук гражданлык хәле актларын дәүләт теркәвенә тапшырылган вәкаләтләрне гамәлгә ашыру өчен Россия Федерациясә гербы сурәтләнгән түгәрәк мөһер бар.
5. Жирлекнең Башкарма комитеты эшчәнлеген тәэмин итү чыгымнары Россия Федерациясә бюджетлары чыгымнары классификациясенә ярашлы рәвештә Жирлек бюджетында аерым юл белән карала.

46 нчы маддә. Торак пунктның Башкарма комитеты структурасы

1. Башкарма комитет структурасы Жирлек Башлыгы тәкъдиме буенча Жирлек Советы тарафыннан раслана.
2. Жирлекнең Башкарма комитеты структурасына Башкарма комитет жетәкчесе Жирлек Башлыгы, Башкарма комитет секретаре, Башкарма комитетның башка вазифалы кешеләре керә.

47 нче маддә. Башкарма комитетның вәкаләтләре

1. Жирлекнең Башкарма комитеты:
 - 1) планлаштыру, бюджет, финанс һәм исәп өлкәсендә:
 - Жирлек бюджеты проектын жирлек бюджеты үтәләше турында хисапны эшли;
 - Жирлек бюджетын үтәүне тәэмин итә, жирлекнең социаль-иқтисади үсеше стратегиясен үтәүне оештыра;
 - Жирлек бюджеты үтәләше турында хисап әзерли, Жирлекнең социаль-иқтисади үсеше стратегиясен үтәү турында хисаплар әзерли;
 - торак пунктның иқтисады һәм социаль өлкәсе турышын билгеләүче статистик күрсәткечләр жыоны һәм күрсәтелгән мәгълүматларны дәүләт хакимияте органнарына законнарда билгеләнгән тәртиптә тапшыруны оештыра;

2) муниципаль милек белән идарә итү, торак пункт территориясендәге предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән үзара мөнәсәбәтләр өлкәсендә:

- Жирлекнең муниципаль милеккә булган мөлкәт белән идарә итә, муниципаль милек объектларын булдыру, сатып алу, куллану, боерык бирү һәм арендау мөһимләрен хәл итә;

- Жирлек Советы карары белән билгеләнгән очракларда Жирлек Советына муниципаль милеккә читләштерү, шул исәптән аны хосусыйлаштыру турында тәкъдимнәр әзерли һәм килештерүгә (раслауга) кертә;

- муниципаль милеккә булмаган предприятиеләр, оешмалар белән торак пунктның икътисади һәм социаль үсешендә хезмәттәшлек турында килешүләр тәзи; торак пункт территориясендә халыкка хезмәт күрсәтү өлкәсендә төрле милек формасындагы предприятиеләр булдыруга ярдәм итә;

- Жирлек Советы билгеләгән тәртип буенча муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр тәзи, аларның эшчәнлегенә максатларын, шартларын һәм тәртибен билгели, аларның уставларын раслый, муниципаль казна учреждениеләрен финанслауны тәмин итә, муниципаль учреждениеләргә һәм Предприятиеләргә үзгәртеп кору һәм бетерү мөһимләрен хәл итә, контракт нигезендә аларның җитәкчеләрен билгели һәм биләгән вазифаларыннан азат итә;

- муниципаль заказны формалаштыра һәм урнаштыра;

- муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып алуны гәмәлгә ашыру; бюджет һәм автономияле муниципаль учреждениеләр тарафыннан муниципаль биремчә үтәүне финанс белән тәмин итүне гәмәлгә ашыра; торак пунктны төзекләндерү, халыкка коммуналь хезмәт күрсәтү, социаль инфраструктура объектларын төзү һәм ремонтлау, продукция җитештерү, халыкның көнкүреш һәм социаль-мәдәни ихтыяжларын канәгатьләндерү өчен кирәкле хезмәтләр күрсәтү буенча заказчы булып тора, моның өчен каралган үз матди һәм финанс чараларын куллану;

- кече һәм урта эшкүарлыкне үстерү өчен шартлар тудыра;

1996 елның 12 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы Федераль законның 31.1 һәм 31.3 статьяларында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә социаль юнәлешле коммерцияле булмаган оешмаларга ярдәм күрсәтә;

полициянең участок уполномоченныйсы вазифасын биләүче хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына күрсәтелгән вазифаны биләү чорына торак бина бирү;

торак пункт территориясендә яшәүче хужасыз хайваннар белән эш итү буенча эшчәнлекне гәмәлгә ашыру;

алкоголь, наркотик яки башка төрле токсик исерек хәлдә булган кешеләргә ярдәм күрсәтү буенча чаралар үткөрү.

3) территориаль планлаштыру, җирне һәм башка табигый ресурсларны куллану, әйләнә-тирә табигый мохитне саклау өлкәсендә:

- халыкка экологик хәл турында хәбәр итә, әйләнә-тирә мохиткә куркыныч тудыручы, табигатьтән файдалану турындагы законнарны бозучы предприятиеләр,

учреждениеләр, оешмаларның га мәлләре турында тиешле органнарға хәбәр итә;

транспорт инфраструктура ын һәм социаль инфраструктураны һәм торак пунктның социаль инфраструктурасын комплекслы үстерү программасын эшли һәм җирлек Советына раслау өчен кертә.

4) Төзелеш, транспорт һәм элемтә өлкәсендә:

- муниципаль торак фондын төзүне һәм тотуны оештыра, торак төзелеше өчен шартлар тудыра, муниципаль торак фондын исәпкә ала;

- күпфатирлы йорттагы биналарны торак булмаган биналарга һәм торак булмаган биналарны торак булмаган биналарга күчерү турында билгеләнгән тәртиптә карарлар кабул итә, күп фатирлы йорттагы биналарны үзгәртеп коруны һәм үзгәртеп планлаштыруны килештерә, билгеләнгән тәртиптә муниципаль торак фондының торак биналарын яшәү өчен яраксыз дип таный;

- халыкны элемтә хезмәтләре белән тәмин итү өчен шартлар тудыруны тәмин итә;

транспорт инфраструктурасын комплекслы үстерү программасын һәм муниципаль берәмлекнең социаль инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларын эшли һәм гамәлгә ашыра, аларга таләпләр Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан билгеләнә

- гражданны торак законнары нигезендә социаль файдаланудагы торак фондының торак урыннарын арәндәләу шартнамәләре буенча муниципаль торак фондының торак биналарын бирә.

5) авыл хужалыгы һәм эшмәкәрлекне үстерү өлкәсендә:

- авыл хужалыгы җитештерүен үстерү һәм авыл хужалыгы продукциясе, чимал һәм азык-төлек базарын киңәйтү өчен шартлар тудыра, кече һәм урта эшкүарлыкны үстерү өчен шартлар тудыра;

6) торак-коммуналь, көнкүреш, сәүдә һәм халыкка башка хезмәт күрсәтү өлкәсендә:

- торак пунктның коммуналь инфраструктура системаларын комплекслы үстерү программаларын эшли һәм гамәлгә ашыра, аларга таләпләр Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан билгеләнә

- халыкны элемтә, җәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәтләре белән тәмин итү өчен шартлар тудыра: базарлар һәм ярминкәләр оештыра;

- ял оештыру һәм халыкны мәдәният оешмалары хезмәтләре белән тәмин итү өчен шартлар тудыра;

- торак пункт территориясендә физик культура, мәктәп спорты һәм массакуләм спортны үстерү өчен шартлар тудыра, торак пунктта рәсми физкультура-сәламәтләндерү һәм спорт чараларын үткөрүне оештыра;

- торак пунктта яшәүчеләренең күпләп ял итү өчен шартлар тудыра һәм халыкның күпләп ял итү урыннарын төзекләндерүне оештыра, шул исәптән гражданның гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр буе

билбауларына ирекле керуен тээмин итэ;

- ритуаль хезмэтлэр күрсөтүп оештыра һәм жирлөү урыннарын тээмин итэ;

- торак пунктта балалар һәм яшьләр белән эшлөү буенча чаралар оештыра һәм гамәлгә ашыра;

- энергияне сак тоту һәм энергетик нәтижәлелекне арттыру өлкәсендә муниципаль программаларны тормышка ашыра, муниципаль берәмлек чикләрендә муниципаль торак фонды булган күпфатирлы йортларны энергетик тикшерү үткөрүне оештыра, энергияне сак тоту һәм энергетик нәтижәлелекне арттыру турындагы законнарда каралган башка чараларны оештыра һәм үткәрә;

- "Жылылык белән тээмин итү турында" Федераль законда каралган жылылык белән тээмин итүне оештыру вәкаләтләрән гамәлгә ашыра;

- халыкны су белән тээмин итү һәм су чыгару өлкәсендә вәкаләтләрне, халыкны ягулык белән тээмин итүне Россия Федерациясә законнары белән билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә гамәлгә ашыра;

- үз көчөн югалткан дип танылган.

7) тәзекләндерү өлкәсендә:

- торак пункт территориясен тәзекләндерүне оештыра (урамнарны яктыртуны да кертеп), территорияне яшелләндерү, урам исемнәре һәм йорт номерлары белән күрсәткечләр урнаштыру, кече архитектура формаларын урнаштыру һәм тоту;

- адреслашу объектларына адреслар бирә, адресларны үзгәртә, гамәлдән чыгара, урам-юл челтәре элементларына исемнәр бирә (федераль эһәмияттәге автомобиль юлларыннан, төбәк яки муниципаль-ара эһәмияттәге автомобиль юлларыннан, муниципаль райончың жирле эһәмияттәге автомобиль юлларыннан тыш), торак пункт чикләрендәге планлаштыру структурасы элементларына исемнәр бирә, мондый исемнәрне үзгәртә, гамәлдән чыгара, мәгълүматны Дәүләт адреслы реестрга.

8) гражданның хокукларын һәм ирекләрен саклау, законлылыкны тээмин итү өлкәсендә:

- торак пункт территориясендә законнарны, дәүләт хакимияте һәм жирле үзидарә органнары актларын үтәүне, гражданның хокукларын һәм ирекләрен саклауны тээмин итә;

- билгеләнгән тәртиптә, шул исәптән жирле үзидарә хокукларын бозучы судта яки арбитраж судында дәүләт хакимияте органнары һәм дәүләт вазыйфаи затлары, предприятиеләр, учреждениеләр, оешмаларның актларын шикаять итә;

- торак пунктлар чикләрендә беренчел янгын куркынычсызлыгы чараларын үткөрүне тээмин итә;

- муниципаль сайлаулар, жирле референдум, жирлек депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү, жирлек чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирүне әзерләүне һәм үткөрүне оештыру һәм матди-техник тээмин итүне гамәлгә ашыра;

- үз вәкаләтләре чикләрендә терроризм һәм экстремизмны профилактикалау, шулай ук район территориясендә терроризм һәм экстремизм күренешләренең нәтижеләрен минимальләштерү һәм (яки) бетерү буенча чаралар күрүне тәэмин итә;

- терроризмны профилактикалау, шулай ук аның нәтижеләрен киметү һәм (яки) бетерү өлкәсендә муниципаль программалар эшли һәм гамәлгә ашыра;

- муниципаль берәмлекләрдә терроризмның асылын һәм аның иҗтимагый куркынычын аңлату буенча, шулай ук гражданның терроризм идеологиясен кабул итмәүне формалаштыру буенча мөхәббәт-пропаганда чаралары оештыра һәм үткәрә, шул исәптән мөхәббәт материаллар, басма продукция тарату, аңлату эшләре һәм башка чаралар үткәргү юлы белән;

- терроризмны профилактикалау, шулай ук аның федераль башкарма хакимият органнары һәм (яки) Россия Федерациясе субъекты башкарма хакимият органнары тарафыннан оештырылган нәтижеләрен киметү һәм (яки) бетерү буенча чараларда катнаша;

- муниципаль милектә булган яки җирле үзидарә органнары карамагындагы объектларның террорчылыкка каршы саклану таләпләрен үтәүне тәэмин итә;

- терроризмны профилактикалауда, шулай ук аның нәтижеләрен киметүдә һәм (яки) бетерүдә катнашу мәсьәләләре буенча Россия Федерациясе субъектының башкарма хакимият органнарына тәкъдимнәр җибәрә;

- терроризмны профилактикалауда, шулай ук аның нәтижеләрен киметүдә һәм (яки) бетерүдә катнашу буенча җирле өһәмияттәге мәсьәләләргә хәл итү буенча башка вәкаләтләргә гамәлгә ашыра;

- торак пункт чикләрендә коррупциягә каршы тору буенча чаралар күрә.

9) мәдәният, спорт һәм бала тар һәм яшьләр белән эшләү өлкәсендә:

- балалар һәм яшьләр белән эшләү буенча чаралар оештыра һәм гамәлгә ашыра;

10) Җирлекнең җирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дөүләт вәкаләтләрен үтәү өлкәсендә:

- федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә Җирлекнең җирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дөүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыра;

- дөүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен тапшырылган матди һәм финанс чараларын исәпкә ала һәм тиешле файдалануны тәэмин итә;

- тапшырылган дөүләт вәкаләтләрен тиешле федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашыру турында хисаплар тапшыра;

11) оборона, мобилизация әзерлеге һәм мобилизация өлкәсендә:

- хәрби идарә органнары белән үз компетенциясе чикләрендә торак пункт территориясендә оборона өлкәсендә законнарның үтәлешен тәэмин итү;

- Башкарма комитетның һәм оешмаларның мобилизация эзерлеген оештыру, тәэмин итү һәм мобилизацияләү белән җитәкчелек итү, аларның эшчәнлегенә өлеген органнар эшчәнлегенә белән бәйлә яки алар аларны алып бару өлкәсендә.

12) башка вәкаләтләр:

- Җирлек башлыгы эшчәнлеген оештыру, хокукий, мәгълүмати, матди-техник һәм башка тәэмин итүне гамәлгә ашыра;

- торак пунктның архив фондларын формалаштыруны тәэмин итә;

- Җирле әһәмияттәгә мәсьәләләргә хәл итү максатларында гражданны торак пункт өчен социаль әһәмиятле эшләргә (шул исәптән дежурлыктарны) ирәклә нигездә башкаруга җәлеп итү урында Карар кабул итә һәм аларны үткәргән оештыра;

- муниципаль хокукий актларны бастырып чыгару, җирле әһәмияттәгә мәсьәләләр буенча муниципаль хокукий актлар проектларын тикшерү, муниципаль берәмлек халкының мәгълүматларына муниципаль берәмлекнең социаль-иқтисади һәм мәдәни үсешен, аның үз инфраструктурасын үстерү һәм башка рәсми мәгълүмат җиткерү өчен масса күләм мәгълүмат чарасы булдыра;

- федераль законнарға ярашлы рәвештә халыкара һәм тышкы иқтисади элементләргә гамәлгә ашыра;

- ритуаль хезмәтләр оештыру һәм җирләү урыннарын тоту;

- Җирле әһәмияттәгә мәсьәләләр буенча башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра, законнар, өлеген Устав, Җирлек Советы карарлары белән Җирлек Советы яки башка җирле үзидарә органнары компетәнциясенә кертелгән вәкаләтләрдән тыш.

13) җирлек территориясен тәзекләндерү кагыйдәләрен раслау, җирлек территориясен тәзекләндерү кагыйдәләрен үтәү, инвалидлар өчен социаль, инженерлык һәм транспорт инфраструктурасы объектларына һәм күрсәтелә торган хезмәтләргә ирешү мөмкинлеген тәэмин итү таләпләрен үтәү, җирлек территориясен күрсәтелгән Кагыйдәләргә ярашлы тәзекләндерүне оештыру, шулай ук җирлек территориясен аерым файдалануны, саклауны, саклауны, урманнарны аерым куллануны оештыру, тәзекләндерү өлкәсендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыру торак пунктлар циклендә урнашкан саклана торган табигый территорияләр.

2. Җирлекнең Башкарма комитеты Җирле әһәмияттәгә мәсьәләләргә карамаган мәсьәләләргә хәл итү буенча түбәндәгелә вәкаләтләрне гамәлгә ашыра:

- торак пункт музейларын булдыру;

- торак пунктта нотариус булмаган очракта, законнарда каралган нотариаль гамәлләр башкару;

- опека һәм попечительлек буенча эшчәнлекне гамәлгә ашыруда катнашу;

- торак пункт территориясендә җирле милли-мәдәни автономияләргә хокукларын гамәлгә ашыру белән бәйлә эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;

- Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә һәм торак пункт территориясендә милләтара мөнәсәбәтләр өлкәсендәге чараларны гамәлгә ашыруга ярдәм күрсәтү;

- жирилек территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләрне һәм учреждениеләрне мобилизациягә әү буенча чараларны оештыруда һәм гамәлгә ашыруда катнашу;

- муниципаль янғын күзәтчеләргә булдыру;

- туризмны үстерү өчен шартлар тудыру;

- кеше хокукларын тәэмин итүне жәмәгать контролендә тотучы жәмәгать күзәтү комиссияләренә һәм мәжбүри тоту урыннарында булган кешеләргә ярдәм күрсәтү;

- инвалидларның иҗтимагый берләшмәләренә, шулай ук Гомумроссия инвалидларның иҗтимагый берләшмәләре тарафыннан оештырылган оешмаларга "Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында" 1995 елның 24 ноябрендәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә ярдәм күрсәтү;

- граждандарга торак законнары нигезендә социаль файдаланудагы торак фондының торак урыннарын арендау шартнамәләре буенча муниципаль торак фондының торак урыннарын бирү;

- торак пункт территориясендә яшәүче хуҗасыз хайваннар белән эш итү буенча эшчәнлекне гамәлгә ашыру;

- "Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында" Федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау өлкәсендәге чараларны гамәлгә ашыру;

- инвалидларның, сәламәтлек мөмкинлекләре чикләнгән затларның, адаптив физик культура һәм адаптив спортны үстерүгә ярдәм күрсәтү;

- Россия Федерациясендә 1992 елның 7 февралендәге 2300-1 номерлы "Кулланучылар хокукларын яклау турында"гы Законнда каралган кулланучылар хокукларын яклау буенча чараларны гамәлгә ашыру.

3. Жирилекнең башкарма комитеты Муниципаль контрольне гамәлгә ашыруга вәкаләтле орган булып тора.

1. Муниципаль контроль өлкәсендә жирилек үзидарә органнарының вәкаләтләренә түбәндәгеләр керә:

1) Муниципаль контрольне гамәлгә ашырганда дәүләт контроле (күзәтчеләге), муниципаль контроль өлкәсендә бердәм дәүләт сәясәтен гамәлгә ашыруда катнашу;

2) муниципаль берәмлек территориясендә муниципаль контроль оештыру һәм гамәлгә ашыру;

3) әлеге Федераль закон, башка федераль законнар нигезендә башка вәкаләтләр.

2. Муниципаль контрольнең тиешле төрләрен гамәлгә ашыруны жирилек эһәмияттәге торак пунктлар, муниципаль районнар, шәһәр округлары, шәһәр

эчендәге бүленешле шәһәр округлары, шәһәр эчендәге районнар, муниципаль округлар мәсьәләләре буенча жириле үзидарә органнары вәкаләтләренә кертү жириле әһәмияттәге мәсьәләләренәң билгеләнгән Исемлегә чикләрендә башкарыла.

Муниципаль контрольне турыдан-туры гамәлгә ашыру буенча функцияләр мондый органнарның статусын билгеләүче хокукий актларга ярашлы рәвештә, Жирлекнең Башкарма комитеты срганнарына йөкләнергә мөмкин.

"Дәүләт контролен (күзәтчелеген) һәм муниципаль контрольне гамәлгә ашырганда юридик затларның, шәхси эшмәкәрләренәң хокукларын яклау турында" 2008 елның 26 декабрәндәге 294-ФЗ номерлы Федераль закон нигезләмәләре муниципаль контрольне гамәлгә ашыру, юридик затларның, шәхси эшмәкәрләренәң хокукларын яклау белән бәйлә мөнәсәбәтләргә карата кулланыла.

VI бүлек. БАШКА ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ. ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫНЫҢ ҮЗАРА ХЕЗМӘТТӘШЛЕГЕ

48 нче маддә. Торак пунктның ревизия комиссиясе

1. Жирлекнең ревизия комиссиясе даими эшләүче, жириле финанс контроле үзидарәсенәң коллегияль органы булып тора.

2. Жирлекнең ревизия комиссиясе рәис һәм ике әгъзадан тора.

Жирлекнең Ревизия комиссиясен оештыру һәм эшчәнлек тәртибе, вәкаләтләре Россия Федерациясе Бюджет кодексы, "Россия Федерациясе субъектлары һәм муниципаль берәмлекләренәң контроль-хисап органнарын оештыруның һәм эшчәнлегенәң гомуми принциплары турында" 2011 елның 7 февраләндәге 6-ФЗ номерлы федераль законнар, "Россия Федерациясендә жириле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы федераль законнар, башка федераль законнар һәм башка норматив законнар белән билгеләнә. Россия Федерациясенәң хокукий актлары, поселок Советы тарафыннан расланган поселокның Ревизия комиссиясе турында нигезләмә, башка муниципаль норматив хокукий актлар.

Федераль законнарда билгеләнгән очракларда һәм тәртиптә торак пунктның Ревизия комиссиясе оешмасын һәм эшчәнлеген хокукий жайга салу шулай ук Татарстан Республикасы законнары белән гамәлгә ашырыла.

49 нчы маддә. Жирлек Советы, Жирлек Башлыгы, Жирлекнең Башкарма комитеты һәм башка жириле үзидарә органнары үзара хезмәттәшлегә нигезләре

1. Бу уставта билгеләнгән вәкаләтләр бүленешә нигезендә, Жирлек Советы, Жирлек Башлыгы һәм Жирлекнең Башкарма комитеты үз вәкаләтләрен мөстәкыйль рәвештә башкаралар.

2. Жирлек Советы һәм Жирлекнең Башкарма комитеты жирилекнең икътисади һәм социаль үсешә процессын нәтижәлә идарә итү һәм аның халкы мөнфәгәтьләрендә законнарда, әлегә уставта билгеләнгән формаларда үзара хезмәттәшлек итәргә тиеш.

3. Жирлек советы һәм Жирлекнең Башкарма комитеты кабул ителгән норматив хокукий актларны алар имзаланганнан соң жиде көн эчендә бер-берсенә жирибәрәләр.

5. Жирлек Башлыгы, Жирлекнең Башкарма комитеты житәкчесә буларак, Жирлек Советына Жирлек Советының, Жирлек Башлыгының хокукий актларын

кабул итү, гамәлдән чыгару, үзгәртү турында тәкъдим белән мәрәжәгать итәргә, шулай ук аларны суд тәртибендә шикаять итәргә хокуклы.

6. Жирле үзидарәнең башка органнарының үзара эш итү тәртибен Жирлек Советы билгели ала.

50 нче маддә. Жирле үзидарә органнары арасындагы бәхәсләрне хәл итү

Жирле үзидарә органнары арасында аларның вәкаләтләрен гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча бәхәсләр килешү процедураларын үткөрү юлы белән яки суд тәртибендә хәл ителә.

VII бүлек. ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫНА САЙЛАУЛАРНЫ ӨЗЕРЛӘҮНЕ ҺӘМ ҮТКӘРҮНЕ ОЕШТЫРУЧЫ САЙЛАУ КОМИССИЯСЕ

51 нче маддә. Сайлауларны әзерләүне һәм үткәрүне оештыручы сайлау комиссиясе

1. Жирлек сайлауларын әзерләүне һәм үткәрүне оештыручы сайлау комиссиясе муниципаль сайлауларны, жирле референдумны, депутатны, жирле үзидарәнең сайлап куелган органы өгъзасын, жирле үзидарәнең сайлап куелган вазыйфаи затын чакыртып алу буенча тавыш бирүне, муниципаль жирлек чикләрен үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирүне, муниципаль жирлекне үзгәртеп коруны әзерләүне һәм үткәрүне оештыра

2. Торак пунктка сайлауларны әзерләүне һәм үткәрүне оештыручы сайлау комиссиясе, муниципаль орган булып тора, ул жирле үзидарә органнары структурасына керми.

3. Жирлек сайлауларын әзерләүне һәм үткәрүне оештыручы сайлау комиссиясе жирлек Советы тарафыннан федераль законнарда, Татарстан Республикасы Сайлау кодексында билгеләнгән тәртиптә формалаштырыла.

4. Сайлауларны әзерләүне һәм үткәрүне оештыручы сайлау комиссиясе вәкаләтләре чоры Жирлеккә биш ел тәшкил итә.

5. Жирлек халкын сайлауларны әзерләүне һәм үткәрүне оештыручы сайлау комиссиясе 5 өгъза санында тәзәлә.

6. Жирлек сайлауларын әзерләүне һәм үткәрүне оештыручы сайлау комиссиясе эшчәнлеген финанс белән тәэмин итү Жирлек бюджетында Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясенә ярашлы рәвештә аерым юл белән карала.

7. Жирлек сайлауларын әзерләүне һәм үткәрүне оештыручы сайлау комиссиясенә вәкаләтләре, аның эшчәнлегенә тәртибе һәм гарантияләре федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлегә Устав, Жирлек Советы тарафыннан расланган Жирлекнең Сайлау комиссиясе турындагы Нигезләмә белән көйләнә. Татарстан Республикасы Үзәк сайлау комиссиясенә Жирлек Советы мәрәжәгәте нигезендә кабул ителгән карары нигезендә Жирлек сайлауларын әзерләүне һәм үткәрүне оештыручы сайлау комиссиясе вәкаләтләре территорияль сайлау комиссиясенә йөкләнергә мөмкин.

VIII бүлек. ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ ЭШЧӘНЛЕГЕНЕҢ ГРАЖДАНЛЫК-ХОКУКЫЙ ҺӘМ ФИНАНС НИГЕЗЛӘРЕ

52 нче маддә. Юридик зат хокукларына ия булган Жирле үзидарә органнары

1. Федераль закон һәм әлеге Устав нигезендә юридик зат хокуклары Жирлек Советына һәм Жирлекнең Башкарма комитетына бирелә.

2. Жирлек Башкарма комитеты структурасына ярашлы рәвештә, Жирлек Советы карары буенча Жирлек Башкарма комитетының аерым органнарына юридик зат хокуклары бирелергә мөмкин.

53 нче маддә. Жирле үзидарә органнары юридик затлар буларак

1. Жирлек исемнән Жирлек Башлыгы милек һәм башка хокуклар һәм бурычлар ала һәм гамәлгә ашыра, судта ышанычсыз чыгыш ясый ала.

2. Юридик зат хокуклары бирелгән Жирле үзидарә органнары идарә итү функцияләрен гамәлгә ашыру өчен төзелә торган муниципаль казна учреждениеләре булып тора һәм федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә юридик затлар сыйфатында дәүләт теркәвенә алынырга тиеш.

54 нче маддә. Жирлекнең жирле үзидарә органнарын финанслау

Жирле үзидарә органнары эшчәнлеген финанс белән тәмин итү бары тик жирлек бюджетының үз керемнәре хисабына гына башкарыла.

**Аларның башлыгы. ЖИРЛЕК БАШЛЫГЫНА ҺӘМ ЖИРЛЕКНЕҢ БАШКА
ВАЗЫЙФАИ ЗАТЛАРЫНА БИРЕЛӘ ТОРГАН СОЦИАЛЬ ҺӘМ БАШКА
ГАРАНТИЯЛӘР**

**55 нче маддә. Жирлек Башлыгына һәм Жирлекнең башка вазыйфаи
затларына бирелә торган социаль һәм башка гарантияләр**

Жирлек Башлыгы һәм Жирлекнең башка вазыйфаи затлары эшчәнлегенә социаль һәм башка гарантияләре "муниципаль берәмлек вәкилләк орган депутаты вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре, Татарстан Республикасында Жирле үзидарәнең сайлап куелган вазыйфаи зат турында" 2009 елның 12 февралендәге 15-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы һәм Жирлек Советы карарлары нигезендә билгеләнә.

**56 нчы маддә. Жирлек Советы депутаты, башка вазыйфаи затларның
эшчәнлегенә социаль һәм башка гарантияләр**

1. 1. Үз вәкаләтләрен даими булмаган нигездә гамәлгә ашыручы Жирлек Советы депутатына, башка вазыйфаи затларга бирелә торган социаль һәм башка гарантияләр "Татарстан Республикасында вәкилләк орган депутаты, Жирле үзидарәнең сайлап куелган вазыйфаи зат вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре турында" 2009 елның 12 февралендәге 15-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы һәм Жирлек Советы карарлары белән билгеләнә.

2. Жирлек Советы депутатына үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен даими булмаган нигездә эш урынын (вазыйфасын) айга ике һәм алты эш көненнән азрак тәшкил итә алмаган чорга саклау гарантияләренә.

**57 нче маддә. Жирлек Башлыгы, Жирлек Советы депутатларының
кагылгысызлыгы гарантияләре**

1. Жирлек Советы депутатларының, шул исәптән Жирлек Башлыгының хокукларын гарантияләү, аларны жинаять яки административ җаваплылыкка

тартканда, тоткарлаганда, кулга алууда, тентүдә, сорау алууда, аларга карата башка жинаять-процессуаль һәм административ-процессуаль гамәлләр башкарганда, шулай ук депутатларга, алар биләгән торак һәм (яки) хезмәт бинасына, аларның багажына, шәхси һәм хезмәт транспорт чаралары, алар кулланган элемент чаралары, аларга караган документлар федераль законнар белән билгеләнә.

2. Федераль закон нигезендә, Жирлек Советы депутаты тавыш бирүдә әйтелгән фикер, позиция һәм аның статусы на туры килгән башка гамәлләр ечен, шул исәптән аның вәкаләтләре срогы тәмамланганнан соң, жинаять яки административ җаваплылыкка тартыла алмый. Әлеге положение Жирлек Советы депутаты тарафыннан халык алдында мыскыллаулар, яла ягулар яки Федераль закон белән каралган башка хокук бозулар булган очрақларга кагылмый.

X бүлек. ЖИРЛЕКНЕҢ ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ ҺӘМ ВАЗЫЙФАИ ЗАТЛАРЫНЫҢ ҖАВАПЛИЛЫГЫ

58 нче маддә. Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затларының җаваплылыгы

Жирле үзидарә органнары һәм вазифаи затлары закон нигезендә Жирлек халкы, дәүләт, физик һәм юридик затлар алдында җавап бирәләр.

59 нчы маддә. Жирлек Советы депутатларының Жирлек халкы алдында җаваплылыгы

1. Жирлек Советы депутатларының, шул исәптән Жирлек Башлыгы, Жирлек халкы алдында җаваплылыгы тиешле депутатның аны сайлаган Жирлек халкының ышанычын югалтуы нәтижәсендә килә.

2. Жирлек халкының ышанычын югалткан Жирлек Советы депутаты, шул исәптән Жирлек Башлыгы, әлеге Уставта каралган нигезләр буенча һәм тәртиптә кире чакырылырга мөмкин.

60 нчы маддә. Жирле үзидарә органнары һәм вазифаи затларының дәүләт алдында җаваплылыгы

1. Федераль законнар нигезендә, Жирлек Советы, Жирлек Башлыгы, дәүләт алдында җаваплылык тиешле суд карары нигезендә, алар Россия Федерациясе Конституциясен, федераль конституцион законнарны, федераль законнарны, Татарстан Республикасы Конституциясен, Татарстан Республикасы законнарын һәм әлеге Уставны бозган очрақта, шулай ук Жирлекнең жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен тиешенчә гамәлгә ашырмаган очрақта килә.

2. Жирлек Советын тарату, Жирлек Башлыгын, Жирлек Башкарма комитеты җитәкчесен вазифасыннан азат итү һәм отставкага җибөрү нигезләре һәм тәртибе "Россия Федерациясендә Жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнә.

61 нче маддә. Ышанычны югалту сәбәпле муниципаль вазифаларны биләүче кешеләрне эштән азат итү (вазыйфасыннан азат итү)

1. Муниципаль вазыйфаны биләүче зат, федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында, муниципаль норматив хокукый актларда каралган тәртиптә, ышаныч югалту сәбәпле, эштән азат ителергә (вазыйфасыннан азат ителергә) тиеш:

1) кешенең мәнфәгатьләр конфликтыны булдырмау һәм (яки) жайга салу буенча чаралар күрмәве, **ул федераль законнарда билгеләнгән очрақлардан тыш, аның ягы булып тора;**

2) кешенең үз керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында, шулай ук үз хатынының (иренең) һәм балигы булмаган балаларының керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында мәғлүмат бирмәве **яисә федераль законнарда билгеләнгән очрақлардан тыш, алдан ук тулы булмаган мәғлүматлар бирүе, яисә алдан ук дәрәс булмаган мәғлүматлар бирүе;**

3) кешенең түләүле нигездә коммерция оешмасының идарә органы эшчәнлегендә катнашуы, федераль закон белән билгеләнгән очрақлардан тыш;

4) кешенең эшқуарлык эшчәнлеген гамәлгә ашыруы;

5) әгәр Россия Федерациясе нең халыкара килешүендә яки Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, идарә органнары, попечительлек яки күзәтү советлары, чит ил коммерцияле булмаган хөкүмәтнеке булмаган оешмаларның һәм Россия Федерациясе территориясендә эшләүче аларның структур бүлекчәләренең башка срганнары составына керүе.

2. Муниципаль вазыйфаны биләүче кеше, аңа буйсынган кешенең мәнфәгатьләр конфликтына китерә яки китерә ала торган шәхси мәнфәгатьләре барлыкка килүе турында белгән кеше, шулай ук муниципаль вазыйфаны биләгән кеше мәнфәгатьләр конфликтын булдырмау һәм (яки) жайга салу буенча чаралар күрмәгән очрақта, ышанычын югалту сәбәпле, эштән азат ителергә (вазыйфасыннан азат ителергә) тиеш, аның ягы-аңа буйсынган кеше, **федераль законнар белән билгеләнгән очрақлар.**

62 нче маддә. Жирле үзидарә органнары һәм вазифаи затларының физик һәм юридик затлар алдында җаваплылығы

Жирле үзидарә органнары һәм Жирле үзидарә вазифаи затларының физик һәм юридик затлар алдында җаваплылығы федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә башлана.

XI бүлек. ЖИРЛЕКНЕҢ МУНИЦИПАЛЬ ХОКУКЫЙ АКЛАРЫ

63 нче маддә. Жирлекнең муниципаль хокукий актлары системасы

1. Муниципаль хокукий актлар системасына торак пункт керә:

1) Жирлек уставы, жирле референдумда кабул ителгән хокукий актлар;

2) Жирлек Советының норматив һәм башка хокукий актлары;

3) әлеге Уставта каралган Жирлек Башлығы, Башкарма комитет һәм жирле үзидарәнең башка органнары һәм вазифаи затларының норматив һәм башка хокукий актлары.

2. Жирлек уставы һәм жирле референдумда кабул ителгән хокукий актлар рәвешендә рәсмиләштерелгән кәрарлар муниципаль хокукий актлар системасында югары юридик көч актлары булып тора, турыдан-туры гамәлгә ия һәм бөтен Жирлек территориясендә кулланыла.

Башка муниципаль хокукий актлар әлеге уставка һәм жирле референдумда

кабул ителгән хокукий актларга каршы килмәскә тиеш.

3. Жирле үзидарә органнары һәм вазифаи затлары кабул иткән муниципаль хокукий актлар Жирлекнең бөтен территориясендә мәжбүри үтәлергә тиеш.

4. Муниципаль хокукий актлар жирле үзидарә органнары яки тиешле муниципаль хокукий актны кабул иткән (чыгарган) жирле үзидарә вазыйфаи затлары тарафыннан гамәлдән чыгарылырга яки аларның гамәлдә булуларын туктатып торырга мөмкин, әгәр андый органнар яки тиешле вазыйфалар юкка чыгарылса яки күрсәтелгән органнарның яки вазыйфаи затларның вәкаләтләре исемлеге жирле үзидарә органнары яки жирле үзидарә вазыйфаи затлары тарафыннан гамәлдән чыгарылган вакытта аларның вәкаләтләренә яки муниципаль хокукий актның гамәлдә булуын туктатып торуга тиешле муниципаль хокукий актны, шулай ук суд тарафыннан кабул итү (чыгару); ә жирле үзидарә органнары тарафыннан федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән бирелгән аерым дөүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны қайга салучы өлешендә - Россия Федерациясенен вәкаләтле дөүләт хакимияте органы тарафыннан.

4.1. Эшмәкәрлек һәм инвестиция эшчәнлеген гамәлгә ашыруны нигезсез кыенлаштыра торган нигезләмәләренә ачыклау максатларында эшкуарлык һәм инвестиция эшчәнлеген гамәлгә ашыру мәсьәләләренә кагылган жирлекнең муниципаль норматив хокукий актлары, тиешле жирлекнең жирле үзидарә органнары тарафыннан Татарстан Республикасы Законы нигезендә муниципаль норматив хокукий актлар белән билгеләнгән тәртиптә үткәрелергә мөмкин;

4.2. Муниципаль норматив хокукий актларда эшкуарлык һәм башка икътисадый эшчәнлекне гамәлгә ашыру белән бәйләү мәжбүри таләпләрне билгеләү һәм куллануны бәяләү тәртибе һәм аларны үтәүне бәяләү муниципаль контроль кысаларында башкарыла, "Россия Федерациясендә мәжбүри таләпләр турында" 2020 елның 31 июлендәге 247 - ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән мәжбүри таләпләрне билгеләү һәм куллануны бәяләү принциптарын исәпкә алып, административ җаваплылыкка тарту, лицензияләр һәм башка рөхсәтләр, аккредитация, бәяләү һәм экспертизаның башка формалары (алга таба-мәжбүри таләпләр) бирү муниципаль норматив хокукий актлар белән билгеләнә.

5. Норматив характерда булган муниципаль хокукий актның гамәлдә булуы аны кабул иткән (чыгарган) жирле үзидарә органы яки жирле үзидарә вазыйфаи заты тарафыннан Россия Федерациясе Президенты каршындагы эшмәкәрләр хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкиллең тиешле күрсәтмәсен алган очракта кичекмәстән туктатыла, Россия Федерациясенен Эшкуарлар хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкилләр турындагы законнары нигезендә бирелгән. Алынган күрсәтмәнең үтәлеше турында жирлекнең башкарма комитеты яки жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары Россия Федерациясе Президенты каршындагы эшмәкәрләрнең хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкилгә өч көн эчендә, ә Жирлек Советы алар карар кабул иткән көннән соң өч көннән дә соңга калмыйча хәбәр итәргә тиеш.

64 нче маддә. Гражданның ихтыярын турыдан-туры белдерү юлы белән кабул ителгән карарлар

1. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә хәл итү турыдан-туры торак пункт халкы тарафыннан Жирле референдумда гражданның ихтыярын турыдан-туры белдерү юлы белән башкарыла.

2. Әгәр Жирлек халкының ихтыярын турыдан-туры белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен өстәмә рәвештә муниципаль норматив хокукий актны кабул итү (чыгару) таләп ителсә, Жирле үзидарә органы яки

Жирлекнең жирле үзидарә вазыйфаи заты, аларның компетенциясенә әлеге актны кабул итү (чыгару) керә, референдумда кабул ителгән карар үз көченә кәргән көннән алып 15 көн эчендә тиешле актны әзерләү һәм (яки) кабул итү вакытын билгеләргә тиеш муниципаль норматив хокукый акт. Бу вакыт өч айдан артмаска тиеш.

3. Гражданның ихтыярын турыдан-туры белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен кирәкле муниципаль норматив хокукый актны чыгару вакытын бозу Жирлек Башлыгын кире алу яки Жирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату өчен ниләз булып тора.

65 нче маддә. Жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары тарафыннан кабул ителә торган муниципаль хокукый актларның төрләре

1. Жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары үзләренә йөкләнгән вәкаләтләренә үтәү өчен түбәндәге муниципаль хокукый актлар чыгаралар:

1) торақ пункт Советы - торақ пункт Советы карарлары;

2) Жирлек Башлыгы - Жирлек Башлыгының карарлары һәм боерыклары;

2. Жирле үзидарәнең башка вазыйфаи затлары әлеге уставларга, аларның статусын билгеләүче башка муниципаль норматив хокукый актларга билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә боерыклар һәм боерыклар чыгаралар.

66 нчы маддә. Муниципаль хокукый актлар әзерләү

1. Муниципаль хокукый актлар проектларын Жирлек Башлыгы, Жирлек Советы депутатлары, Әлки районы прокуроры, территориаль иҗтимагый үзидарә органнары, гражданның инициатив төркемнәре, шулай ук жирлекнең аны алып бару мәсьәләләре буенча Ревизия комиссиясе кертә ала.

2. Әлки районы прокуроры үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыру барышында гамәлдәге муниципаль норматив хокукый актларны камилләштерү кирәклеген билгеләгәндә муниципаль норматив хокукый актларны үзгәртү, гамәлдән чыгару яки кабул итү турында тәкъдимнәр кәзәргә хокуклы.

3. Муниципаль хокукый актлар проектларын кертү тәртибе, аларга кушылган документларның исемлеге һәм формасы Жирлек Советы Регламенты һәм Жирлек Башлыгы тарафыннан билгеләнә.

4. Торақ пунктны Татарстан Республикасы законы белән тиешле исемлеккә керткәндә, муниципаль норматив хокукый актларда әлек каралган эшқуарлык һәм башка икътисадый эшчәнлек субъектлары өчен яңа яки үзгәртә торган мәҗбүри таләпләр билгели торган районның муниципаль норматив хокукый актлары проектлары, инвестицион эшчәнлек субъектлары өчен бурычлар, жирле үзидарә органнары тарафыннан үткәрелә торган Жайлау йогынтысын бәяләүгә, Татарстан Республикасы Законы нигезендә муниципаль норматив хокукый актлар белән билгеләнгән, :

1) Жирле салымнарны һәм хыемнарны билгеләүче, үзгәртүче, туктатып торучы, гамәлдән чыгаручы Жирлек Советының норматив хокукый актлары проектлары;

2) Жирлек Советының бюджет хокук мәнәсәбәтләрен көйләүче норматив хокукый актлары проектлары.

3) гадәттән тыш хәлләр режимнары гамәлдә булган чорда табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләренә бетерү максатларында эшләнгән

норматив хокукий актлар проектлары.

5. Муниципаль норматив хокукий актлар проектларының жайлау йогынтысын бөяләү эшкуарлык һәм башка икътисадый эшчәнлек субъектлары өчен артык бурычлар, тыюлар һәм чикләү тәр кертүче яисә аларны кертүгә ярдәм итүче нигезләмәләрне, шулай ук эшкуарлык һәм башка икътисадый эшчәнлек субъектлары һәм жирле бюджетларның нигезсез чыгымнары барлыкка килүгә ярдәм итүче нигезләмәләрне ачыклау максатында үткөрелә.

67 нче маддә. Тора к пункт советының хокукий актлары

1. Жирлек Советы федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, устав белән аның компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр буенча Жирлек территориясендә үтәү өчен мәжбүри булган кагыйдәләрне билгеләүче карарлар, Жирлек Башлыгын отставкага жиберү турында карар, шулай ук Жирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре һәм федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлегә устав белән аның компетенциясенә кертелгән башка мәсьәләләр буенча карарлар кабул итә.

2. Жирлек Советының Жирлек территориясендә үтәү өчен мәжбүри булган кагыйдәләрне билгеләүче карарлары, әгәр федераль законнарда башкасы билгеләнмәгән булса, Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының күпчелек тавышы белән кабул ителә.

3. Жирле салымнарын һәм ярдемнарын билгеләү, үзгәртү һәм бетерүне, жирлек бюджеты ачкаларыннан чыгымнарын гамәлгә ашыруны күздә тоткан Жирлек Советы карарлары Жирлек Башкарма комитеты жетәкчесе инициативасы буенча яки аның нәтижәсе булганда гына Жирлек Советы каравына кертелергә мөмкин. Күрсәтелгән нәтижә аларга Жирлек Советы Регламентында билгеләнгән тәртиптә утыз көн эчендә Жирлек Советына тапшырыла.

4. Муниципаль берәмлеккән вәкиллеке органы кабул иткән норматив хокукий акт муниципаль берәмлек башлыгына 10 көн эчендә имзалау һәм халыкка жеткерү өчен жиберелә. Жирле хакимият башлыгы вәкаләтләрән башкаручы муниципаль берәмлек башлыгы муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы кабул иткән норматив хокукий акты кире кайтарга хокуклы. Бу очракта күрсәтелгән норматив хокукий акт 10 көн эчендә муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органына кире кагуны мотивациялә нигезләү яки аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында тәкъдимнәр белән кайтарыла. Әгәр муниципаль берәмлек башлыгы норматив хокукий акты кире какса, ул муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы тарафыннан яңадан карала. Әгәр кабат каралганда күрсәтелгән норматив хокукий акт элек кабул ителгән редакциядә муниципаль берәмлек вәкиллеке органы депутатларының билгеләнгән санының кимендә өчтән ике өлешә тарафыннан хупланса, ул жиде көн дәвамында муниципаль берәмлек башлыгы тарафыннан имзаланырга һәм халыкка жеткерелергә тиеш.

68 нче маддә. Жирлек Башлыгының хокукий актлары

Жирлек Башлыгы законнарда, әлегә Уставта, Жирлек Советы карарларында билгеләнгән вәкаләтләрә чикләрендә Жирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча, шулай ук "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" Федераль закон һәм башка федераль законнар нигезендә Жирлек Уставы белән аның вәкаләтләрәнә кертелгән башка мәсьәләләр буенча хокукий актлар чыгара.

Жирлек Башлыгы федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлегә Устав, Жирлек Советының норматив хокукий актлары белән билгеләнгән

вөкалэтләре чикләрендә жирле әһәмияттәге мәсьәләләр һәм жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вөкалэтләрен гамәлгә ашыруга бәйлә мәсьәләләр буенча Башкарма комитет карарларын, шулай ук Жирлек Башкарма комитетының Жирлек Башкарма комитеты эчен оештыру мәсьәләләре буенча күрсәтмәләрен чыгара.

69 нчы маддә. Муниципаль норматив хокукый актларны бастырып чыгару (игълан итү) һәм аларның үз көченә керү тәртибе

1. Жирлек Советы карарлары, әгәр карар үзе башканы билгеләмәсә, Жирлек Башлыгы тарафыннан имзаланганнан соң 10 көн узгач үз көченә керә.

Жирлек Советының салымнар һәм җыямнар турындагы норматив хокукый актлары Россия Федерациясә Салым кодексына ярашлы рәвештә үз көченә керә.

Жирлек Советының Жирлек Уставын кабул итү яки әлеге Уставка үзгәрешләр керту турындагы карарлары Федераль закон, әлеге Устав белән билгеләнгән тәртиптә үз көченә керә.

2. Жирлек башлыгының, Жирле үзидарәнең башка вазифаи затларының хокукый актлары, әгәр актлар белән башкасы билгеләнмәгән булса, алар имзаланган көннән үз көченә керә.

3. Кеше һәм гражданның хокукларына, ирекләренә һәм бурычларына кагылышлы муниципаль норматив хокукый актлар, нигез салучы булып торган оешманың хокукый статусын билгеләү, шулай ук жирле үзидарә органнары арасында төзелгән килешүләр рәсми рәвештә басылып чыкканнан соң (халыкка игълан ителгәннән соң) үз көченә керә.

Муниципаль хокукый актның яки жирле үзидарә органнары арасында төзелгән килешүнең рәсми басмасы булып аның тулы текстының тиешле муниципаль берәмлектә таратылган вакытлы басмада беренче басылуы санала.

Муниципаль хокукый актларны һәм килешүләрне рәсми рәвештә бастырып чыгару (халыкка җиткерү) өчен жирле үзидарә органнары шулай ук челтәр басмасын кулланырга хокуклы. Муниципаль хокукый актның тулы тексты рәсми челтәр басмасында басылган очракта, аның күләмле график һәм таблицалы кушымталары басма басмада китерелмәскә мөмкин.

4. һәр муниципаль хокукый актта аның реквизитлары булырга тиеш: аның исеме, имзалану датасы (Жирлек Советы кабул иткән хокукый актлар өчен шулай ук Жирлек Советы кабул иткән дата), теркелү номеры, хокукый актка кул куйган вазифаи затның исеме, мөһер.

5. Жирлек Советының жирлек бюджеты турында карарлары, аның үтөлеше турында хисап турында, жирле салымнар һәм җыямнар билгеләү турында, жирле үзидарә органнары арасында төзелә торган килешүләр, Жирлек Советы Регламенты, Жирлек Советы, Жирлек Башлыгы тарафыннан кабул ителгән башка норматив хокукый актлар, муниципаль норматив хокукый актлардан яисә аларның аерым нигезләмәләреннән тыш, алар имзаланганнан соң җиде көн эчендә рәсми рәвештә бастырылырга (игълан ителергә) тиеш, аларның таралуы федераль закон белән чикләнә.

6. Муниципаль сайлауларны билгеләү, Жирле референдум, Жирлек Советы депутатын чакыртып алу, чикләргә үзгәртү, Жирлекне үзгәртәл кору, Жирлек

Башлыгын һәм аның Урын Басарын сайлау мәсьәләсе буенча тавыш биру турында нормага туры килмәгән хокукый актлар һәм закон нигезендә башка актлар мәжбүри рәвештә бастырып чыгарылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

7. Закон яки әлеге Устав нигезендә рәсми рәвештә бастырып чыгару (халыкка житкерү) мәжбүри булмаган нормага каршы муниципаль хокукый актлар аларны чыгарган органнар яки жирлә үзидарә вазифаи затлары карары буенча бастырылырга (халыкка житкерелергә) мөмкин.

8. Бастыру (халыкка чыгару) вакытында муниципаль хокукый актың, жирле үзидарә органнары арасында төзелгән килешүләрнең реквизитлары күрсәтелә.

Муниципаль хокукый актларны, жирле үзидарә органнары арасында төзелә торган килешүләрне рәсми рәвештә бастырып чыгару (халыкка житкерү):

- жирлекнең жирле үзидарә органнары тарафыннан оештырылган басма массакуләм мәгълүмат чараларында яки жирлек территориясендә таратыла торган башка басма массакуләм мәгълүмат чараларында хокукый акт текстын бастырып чыгару. Хокукый актың тексты башка басма массакуләм мәгълүмат чараларында басылып чыкканда, әлеге басманың рәсми булуы турында билге булырга тиеш;

- "Интернет" мәгълүмати-телекоммуникация челтәрендә, "Татарстан Республикасы хокукый мәгълүмат рәсми порталында" районның рәсми сайтында хокукый акт текстын яки хокукый акт проектың урнаштыру;

- торак пунктлар территориясендә махсус мәгълүмати стендларда хокукый акт текстын урнаштыру. Күрсәтелгән стендлар саны һәм аларның урнашу урыннары Жирлек Советы тарафыннан раслана һәм Жирлек халкының муниципаль хокукый акт тексты белән тоткарлыксыз танышу мөмкинлеген тәэмин итәргә тиеш.

9. Муниципаль хокукый акты бастырып чыгарганда (халыкка житкергәндә) басма массакуләм мәгълүмат чарасының чыгу датасы яки тиешле актың игълан иту датасы турында мәгълүмат күрсәтелергә тиеш алар актың таратуны (таратуны) башлау яки аны мәгълүмат стендында урнаштыру датасына туры килергә тиеш.

10. Муниципаль норматив хокукый актлар, шул исәптән жирле референдумда (гражданныр жыенында) кабул ителгән хокукый актлар рәвешендә рәсмиләштерелгән карарлар, Татарстан Республикасы муниципаль норматив хокукый актлар регистрына кертелергә тиеш, аны оештыру һәм алып бару Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары тарафыннан Татарстан Республикасы законы белән билгеләнгән тәртиптә башкарыла.

70 нче маддә. Жирлекнең муниципаль хокукый актларын гамәлдән чыгару һәм аларның гамәлдә булуын туктату

1. Жирлекнең муниципаль хокукый актлары Жирлекнең жирле үзидарә органнары яки тиешле муниципаль хокукый актың кабул иткән (чыгарган) жирле үзидарә вазыйфаи затлары тарафыннан гамәлдән чыгарылырга яки аларның гамәлдә булуларын туктатып торырга мөмкин, әгәр мондый органнар яки тиешле вазыйфалар юкка чыгарылса яки күрсәтелгән органнарның яки вазыйфаи затларның вәкаләтләре исемлеге үзгәртелә - Жирлекнең жирле үзидарә органнары яисә жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан муниципаль хокукый актың гамәлдән чыгару яки туктатып тору тиешле муниципаль хокукый актың, шулай ук суд тарафыннан кабул итү (чыгару); ә жирле үзидарә органнары тарафыннан федераль законнар һәм Россия Федерациясе субъектлары законнары белән бирелгән аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны жайга салучы өлешендә - Россия

Федерациясе дәүләт хакимияте вәкаләтле органы (дәүләт хакимияте вәкаләтле органы Россия Федерациясе).

Норматив характерда булмаган муниципаль хокукый актының гамәлдә булуы аны кабул иткән (чыгарган) жирле үзидарә органы яки жирле үзидарәнең вазыйфаи заты тарафыннан Россия Федерациясә Президенты каршындагы Эшқуарлар хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкилнен Россия Федерациясә Эшқуарлар хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкилләр турында Россия Федерациясә законнары нигезендә бирелгән тиешле күрсәтмәсен алган очракта кичекмәстән туктатыла. Алынган күрсәтмәнең үтөлеше турында жирле үзидарәнең башкарма-идарә органнары яки жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары Россия Федерациясә Президенты каршындагы Эшқуарлар хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкилгә өч көн эчендә, ә жирле үзидарәнең вәкиллекле органнары карар кабул иткән көннен соң өч көннен дә соңга калмыйча хәбәр итәргә тиеш.

2. "Әлки муниципаль районы "муниципаль берәмлегенең һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләренең территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында" 2005 елның 31 гыйнварындагы 10-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы суд карары буенча танылу муниципаль берәмлек статусын билгеләү турында яна закон үз көченә келгәнчә гамәлдә булмаган муниципаль берәмлекнең суд карары законлы көченә келгәнчә кабул ителгән муниципаль хокукый актларын суд тәртибендә гамәлдә булмаган дип тану өчен яки әлеге муниципаль хокукый актларны гамәлдән чыгару өчен нигез була алмый.

XII бүлек. ТОРАК ПУНКТНЫҢ ИКЪТИСАДИ НИГЕЗЕ

71 нче маддә Торак пунктның икътисади нигезе

1. Жирлекнең икътисади нигезен муниципаль милектә булган милек, Жирлек бюджеты акчалары, шулай ук Жирлекнең милек хокуклары тәшкил итә.

72 нче маддә. Жирлекнең муниципаль милеке

1. Муниципаль берәмлекләр милкендә булырга мөмкин:

1) әлеге Федераль закон белән билгеләнгән жирле өһемияттәге мәсьәләләргә хәл итү өчен билгеләнгән милек;

2) Россия Федерациясә субъектларының федераль законнары һәм законнары белән билгеләнгән очрақларда жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт, шулай ук әлеге Федераль законның 15 статьясындагы 4 өлешендә каралган тәртиптә жирле үзидарә органнарының аерым вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт;

3) муниципаль берәмлек вәкиллекле органының норматив хокукый актларына ярашлы рәвештә жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарә вазыйфаи затлары, муниципаль хезмәткәрләр, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәткәрләргә эшчәнлеген тәмин итү өчен билгеләнгән мөлкәт;

4) жирле үзидарә органнарына федераль законнар белән хәл итү хокукы бирелгән һәм жирле өһемияттәге мәсьәләләргә кертелмәгән мәсьәләләргә хәл итү өчен кирәкле милек;

5) "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принципнары турында" Федераль законның 14 статьясындагы 3 һәм 4 өлешләре, 16 статьясындагы 3 өлеш һәм 16.2 статьясындагы 2 һәм 3 өлешләре нигезендә жирле

әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән милек, шулай ук "жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" Федераль законның 17 статьясындагы 1 һәм 1.1 өлешләре нигезендә жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча вәкаләтләрне гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән милек Россия Федерациясендә үзидарәләр.

2. Муниципаль берәмлекләрдә әлеге статьяның 1 өлеше таләпләренә туры килмәгән милеккә милек хокукы барлыкка килгән очракта, күрсәтелгән милек үзгәртеп профилләштерелергә (милекнең максатчан билгеләнеше үзгәргә) яки читләштерелергә тиеш. Мондый милекне читләштерү тәртібе һәм вакыты Федераль закон белән билгеләнә.

73 нче маддә. Жирлекнең муниципаль милке белән идарә итү, файдалану һәм аның белән идарә итү

1. Жирле үзидарә органнары жирлек исеменнән муниципаль милеккә Россия Федерациясә Конституциясенә, Федераль законнарға һәм аларга ярашлы рәвештә кабул ителә торган жирле үзидарә органнарының норматив хокукый актларына ярашлы рәвештә мөстәкыйль рәвештә ия булалар, файдаланалар һәм алар белән идарә ителәр.

2. Жирле үзидарә органнары муниципаль милекне физик һәм юридик затларга, Россия Федерациясә дәүләт хакимияте органнарына Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына һәм башка муниципаль берәмлекләрнең жирле үзидарә органнарына вакытлыча яки даими файдалануга тапшырырга, федераль законнар нигезендә читләштерер ө, башка килешүләр төзәргә хокуклы.

3. Жирле үзидарә органнары муниципаль милек реестрын Россия Федерациясә Хөкүмәте вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы билгеләгән тәртіптә алып баралар.

74 нче маддә. Муниципаль предприятиеләр, учреждениеләр һәм хужалык жәмгыятьләре

1. Торак пункт муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр төзи, үзгәртеп оештыра һәм бетерә ала, Хужалык жәмгыятьләре, шул исәптән жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен жирлекле муниципальара жәмгыятьләр төзүдә катнаша ала. Оештыручының муниципаль предприятиеләргә һәм учреждениеләргә карата функцияләрен һәм вәкаләтләрен жирле үзидарәнең вәкаләтле органнары башкара.

2. Оештыручының функцияләрен һәм вәкаләтләрен гамәлгә ашыручы жирле үзидарә органнары муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләрнең максатларын, эшчәнлек шартларын һәм тәртібән билгелиләр, аларның уставларын раслыйлар, әлеге предприятиеләр һәм учреждениеләр житәкчеләрен вазыйфага билгелиләр һәм вазыйфаларынан азат ителәр, әлеге Уставга һәм муниципаль хокукый актларда каралган тәртіптә аларның эшчәнлегә турында хисаплар тыңлыйлар.

3. Жирлекнең жирле үзидарә органнары Жирлек исеменнән муниципаль казна учреждениеләренең йөкләмәләре буенча субсидиялә жавап бирәләр һәм Федераль закон белән билгеләнгән очракларда һәм тәртіптә аларның үтелешен тәмин ителәр.

75 нче маддә. Жирлекнең муниципаль милкен хосусыйлаштыру тәртібе һәм шартлары

1. Муниципаль милекне хосусыйлаштыру тәртібе һәм шартлары федераль

законнарда ярашлы рәвештә Жирлек Советы карарлары белән билгеләнә.

2. Муниципаль милекне кулланудан һәм хосусыйлаштырудан көргән керемнәр авыл жирлегенә бюджетна керә.

76 нчы маддә. Жирлек үзидарә органнарының муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләре

Жирлек үзидарә органнарының муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар, шулай ук физик затлар белән мөнәсәбәтләре, әгәр законнарда башкасы билгеләнмәгән булса, килешү нигезендә төзелә.

XIII бүлек. ТОРАК ПУНКТНЫҢ ФИНАНС НИГЕЗЕ

77 нче маддә. Торак Пункт Бюджеты

1. Торак пунктның үз бюджеты бар.

2. Жирлек бюджеты Жирлек Советының Муниципаль норматив хокукий акты формасында эшләнә һәм раслана.

3. Жирлек бюджетында жирлекнең жирлек өһәмияттәге мәсьәләләрен хәл итү буенча жирлек үзидарә органнары вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга юнәлдерелгән керемнәр һәм Жирлекнең жирлек үзидарә органнары тарафыннан федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән бирелгән аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тәэмин итү өчен бирелгән субвенцияләр, шулай ук күрсәтелгән керемнәр һәм субвенцияләр хисабына Жирлек бюджетының тиешле чыгымнары аерым карала.

4. Жирлекнең жирлек үзидарә органнары федераль законнарда билгеләнгән төрлө һәм аларга ярашлы рәвештә Россия Федерациясенең башка норматив хокукий актларында кабул ителә торган төрлө федераль дәүләт хакимияте органнарына һәм (яки) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына Жирлек бюджеты үтәләше турында хисаплар тапшыралар.

78 нче маддә. Торак пунктта бюджет процессы

1. Жирлек бюджетын формалаштыру, раслау, үтәү һәм аның үтәлешен контрольдә тоту жирлек үзидарә органнары тарафыннан мәстәхийль рәвештә башкарыла. Жирлек бюджетын формалаштыру, раслау һәм үтәү төртибе Россия Федерациясе Бюджет кодексы, федераль законнар һәм аларга ярашлы рәвештә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнә.

2. Жирлек бюджеты проекты жирлек бюджетын раслау турында жирлек Советы карары, аның үтәләше турында еллык хисап, Жирлек бюджеты үтәләше барышы һәм жирлек үзидарә органнарының муниципаль хезмәткәрләре, муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләре саны турында квартал саен ресми рәвештә бастырып чыгарылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш.

3. Көчен югалтты.

4. Жирлек бюджеты проекты өч елга (Чираттагы финанс елы һәм план чоры) төзелә һәм раслана.

5. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты проекты жирлекнең чыгым йөкләмәләрен финанс белән тәэмин итү максатларында

Жирлекнең социаль-икътисади үсәше фаразы нигезендә төзелә.

6. Чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлек бюджеты проекты Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм аның таләпләрен үтәп кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм әлеге устав нигезендә Жирлек Башкарма комитеты билгеләгән тәртиптә һәм срокларда төзелә.

7. Бюджетлар проектларын тәзү түбәндәгеләргә нигезленә:

- Россия Федерациясендә бюджет сәясәтен (бюджет сәясәте таләпләрен) билгеләүче Россия Федерациясе Президентының Россия Федерациясе Федераль Жыенына юлнамасы нигезләмәләре;

- Россия Федерациясенә милли үсеш максатларын һәм аларга ирешү буенча ижтимагый хакимият органнары эшчәнлегенә юнәлешләр билгеләүче документлар;

- Россия Федерациясенә Бюджет, салым һәм таможня-тариф сәясәтенә төп юнәлешләре (Россия Федерациясе субъектларының бюджет һәм салым сәясәтенә төп юнәлешләре, муниципаль берәмлекләренә бюджет һәм салым сәясәтенә төп юнәлешләре);

- социаль-икътисади үсеш фаразлары;

- бюджет прогнозы (бюджет прогнозы проекты, бюджет прогнозы үзгәрешләре проекты) озак вакытлы чорга;

- дәүләт (муниципаль) программаларында (дәүләт (муниципаль) программалары проектларында), күрсәтелгән программаларга үзгәрешләр проектларында).

8. Чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлек бюджеты турында карарда бюджетның төп характеристикалары булырга тиеш, аларга бюджет керемнәренә гомуми күләме, чыгымнарның гомуми күләме, бюджет дефициту, шулай ук Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы законнары, Жирлек Советының муниципаль хокукый акты (бюджет турында карардан тыш) белән билгеләнгән башка күрсәткечләр керә.

9. Жирлек бюджеты турында карап белән:

- жирлек бюджеты керемнәренә Баш администраторлары Исемлегә;

- жирлек бюджеты дефициту финанслау чыганакларының Баш администраторлары Исемлегә;

- чыгым төрләренә бүлекләре, бүлекчәләре максатчан статьялары, төркемнәре (төркемнәре һәм төркемчәләре) яки бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары муниципаль программалары һәм программалы булмаган эшчәнлек юнәлешләре), чыгым төрләренә төркемнәре (төркемнәре һәм төркемчәләре) һәм (яки) максатчан статьялары муниципаль программалары һәм программалы булмаган эшчәнлек юнәлешләре), төркемнәре (төркемнәре һәм төркемчәләре) буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү Чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнарын классификацияләү чыгымнары төрләре, шулай ук Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы законы, Жирлек Советының муниципаль хокукый акты белән билгеләнгән очракларда бюджет чыгымнарын

классификацияләү бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча;

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнарының ведомство структурасы;

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына чыгымнары ведомство структурасында бюджет чыгымнарын классификацияләүнең бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары һәм чыгым төрләре буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү;

- жәмәгать норматив йөкләмәләрен үтәүгә юнәлтелгән бюджет ассигнованиеләренең гомуми күләме;

- башка бюджетлардан алынган һәм (яки) Россия Федерациясә бюджет системасының башка бюджетларына чираттагы финанс елында һәм план чорында бирелә торган бюджетара трансфертлар күләме;

- план чорының беренче елына жирик бюджетының шартлы рәвештә расланган (расланган) чыгымнарының гомуми күләменең 2,5 процентыннан ким булмаган күләмдә (максатчан билгеләнешкә ия булган Россия Федерациясә бюджет системасының башка бюджетларыннан бюджетара трансфертлар хисабына каралган бюджет чыгымнарын исәпкә алмыйча), план чорының икенче елына гомуми күләмнең 5 процентыннан ким булмаган күләмдә жирик бюджеты чыгымнары (максатчан билгеләнешкә ия булган Россия Федерациясә бюджет системасының башка бюджетларыннан бюджетара трансфертлар хисабына каралган бюджет чыгымнарын исәпкә алмыйча);

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет дефицитын финанслау чыганакалары;

- Чираттагы финанс елынан һәм һәр план чорынан соң киләсе елның 1 гыйнварына муниципаль эчке бурычның югары чиге, шул исәптән муниципаль гарантияләр буенча бурычның югары чиге күрсәтелгән;

- Россия Федерациясә Бюджет кодексы нигезендә билгеләнгән һәм аңа ярашлы рәвештә Татарстан Республикасы Бюджет кодексы, Жирик Советының Муниципаль норматив хокукый актлары тарафыннан кабул ителгән жирик бюджетының башка күрсәткечләре.

10. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирик бюджеты турында карар проекты расланган бюджетның план чоры параметрларын үзгәртү һәм аларга бюджет проектының план чорының икенче елы параметрларын өстәү юлы белән раслана.

Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирик бюджеты турында карар проекты план чорының расланган бюджеты күрсәткечләрен төгәлли һәм төзелә торган бюджетның план чорының икенче елы күрсәткечләрен раслай.

Жирикнең раслана торган бюджетының план чоры параметрларын төгәлләштерү:

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирик бюджеты турында карар проектына карау предметы булган күрсәткечләрен төгәлләүне раслау.

- жирик бюджеты чыгымнарының ведомство структурасының расланган

күрсәткечләрен арттыруны яки киметүне яисә жирлек бюджеты чыгымнарының естәмә максатчан статьялары һәм (яки) төрләре буенча бюджет ассигнованиеләрен кертүне раслау.

11. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты турында карар проекты белән бер үк вакытта Жирлек Советына:

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлекнең бюджет һәм салым сәясәтенең төп юнәлешләре;

агымдагы финанс елының узган чорында торак пунктның социаль-иқтисади үсешенең алдан йомгаклары һәм агымдагы финанс елында торак пунктның социаль-иқтисади үсешенең көтелгән йомгаклары;

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына торак пунктның социаль-иқтисади үсешен фаразлау;

- Чираттагы финанс елына һәм план чорына тиешле территориянең консолидацияләнгән бюджетының төп характеристикаларын (күләмнәрнең гомуми күләмен, чыгымнарның гомуми күләмен, дефицитын (профицитын) фаразлау яки расланган урта сроклы финанс планы;

- жирлек бюджеты проектына аңлатма язуы;

- бюджетара трансфертларны бүлү методикасы (методика проектлары) һәм исәп-хисаплары;

- Чираттагы финанс елы ахырына һәм һәр ел планлы чор ахырына муниципаль бурычның югары чиге;

- агымдагы финанс елына бюджетның көтелгән үтәлешен бәяләү;

- Жирлек Советы, Жирлекнең Ревизия комиссиясе тарафыннан тәкъдим ителгән, күрсәтелгән органнарның бюджет сметалары проектлары, күрсәтелгән бюджет сметаларына карата Жирлекнең Башкарма комитеты белән фикер каршылыклары килеп чыккан очракта тәкъдим ителә;

- Россия Федерациясе Бюджет кодексында билгеләнгән һәм аңа ярашлы рәвештә Татарстан Республикасы Бюджет кодексында һәм әлеге Уставта кабул ителгән башка документлар һәм материаллар.

Бюджет ассигнованиеләрен муниципаль программалар һәм ашкәнлекнең программа булмаган юнәлешләре буенча бүлү бюджеты турында карар белән расланган очракта, бюджет турында карар проектына муниципаль программаларның паспортлары тапшырыла.

Әгәр бюджет турында карар проекты бюджет чыгымнарын классификацияләү бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү кушымтасын үз эченә алмаса, бюджет чыгымнарын классификацияләү бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү кушымтасы бюджет турында карар проектына аңлатма язуына кушымталар составына кертелә.

12. Чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлек бюджеты проектын төзү Жирлекнең Башкарма комитеты тарафыннан Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә кабул ителә торган федераль законнар нигезендә расланган ашырыла.

13. Жирлекнең Башкарма комитеты Жирлек Советына чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет турында карар проектын агымдагы елның 15 ноябриннән дә соңга калмыйча кертә.

14. Жирлек бюджеты турында карар проектын карау һәм аны раслау тәртибе, Жирлек советының Муниципаль норматив хокукый акты белән билгеләнгән, Чираттагы финанс елының 1 гыйнварыннан бюджет турында карарның үз көченә керүен, шулай ук күрсәтелгән карар белән Россия Федерациясә Бюджет кодексының 1841 статьясы нигезендә күрсәткәнчләрне һәм характеристикаларны раслауны күздә тотарга тиеш.

15. Жирлек бюджеты турында Карар 1 гыйнвардан үз көченә керә һәм финанс елының 31 декабринә кадәр гамәлдә, әгәр Россия Федерациясә Бюджет кодексында һәм (яки) жирлек бюджеты турында карарда башкасы каралмаган булса.

Жирлек бюджеты турында карар билгеләнгән тәртиптә имзаланганнан соң үн көннән дә соңга калмыйча рәсми рәвештә бастырылырга (халыкка чыгарылырга) тиеш.

16. Жирлекнең жирле үзидарә органнары Жирлек бюджетының баланслы булуын һәм бюджет хокук менәсәбәтләрен жайга салу, бюджет процессын гамәлгә ашыру, дефицит күләме, Муниципаль бурыч күләме һәм структурасы, жирлекнең бюджет йөкләмәләрен үтәү бунча билгеләнгән федераль законнарның һәм Татарстан Республикасы законнарынын үтәлешен тәэмин итә.

17. Торак пункт бюджеты кеҗемнәре Россия Федерациясә бюджет законнарына, салымнар һәм жыемнар турында законнарга һәм башка мәҗбүри түләүләр турында законнарга ярашлы рәвештә формалаштырыла.

18. Жирлек бюджеты чыгымнары Россия Федерациясә Бюджет кодексында каралган формаларда башкарыла.

19. Жирлек бюджетының Федераль дәүләт хакимияте органнары, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары вәкаләтләрен финанслауга чыгымнарын гамәлгә ашыру, федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнгән очраклардан тыш, рәхсәт ителми.

20. Муниципаль милек объектларына бюджет инвестицияләре Россия Федерациясә Бюджет кодексына ярашлы рәвештә башкарыла.

79 нчы маддә. Муниципаль ихтыяжларны тәэмин итү өчен сатып алулар

1. Муниципаль ихтыяжларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып алу "Дәүләт һәм муниципаль ихтыяжларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып алу өлкәсендә контракт системасы турында" 2013 елның 05 маендагы 44-ФЗ номерлы Федераль закон һәм Россия Федерациясәнең башка норматив хокукый актлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Муниципаль ихтыяжларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр Сатып Алу Жирлек бюджеты акчалары хисабына башкарыла.

80 нче маддә. Гражданның үзара салым салу чаралары

1. Гражданның үз-үзләренә салым салу чаралары дип гражданның жирле әһәмияттәге конкрет мәсьәләләренә хәл итү өчен бер тапкыр түләүләре аңлатыла. Гражданның үзара салым тәртибендә түләүләр күләме муниципаль

берәмлекнең (яки аның территориясенең бер өлеше) торак пункт составына керүче барлык халкы өчен абсолют зурлыкта билгеләнә, аерым категория граждандардан тыш, аларның саны муниципаль берәмлекнең (яки аның территориясенең бер өлеше) торак пункт составына керүче гомуми халкының 30 процентыннан артмаса тиеш һәм алар өчен түләүләр күләме киметелергә мөмкин.

2. Өлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән гражданның бер тапкыр түләүләрен кертү һәм куллану мәсьәләләре җирле референдумда, ө "Россия Федерациясендә җирле үзидарә баштыруның гомуми принциплары турында" Федераль законның 25.1 статьясындагы 1 өлешендәге 4.1 һәм 4.3 пунктларында һәм 4.1 пунктларында каралган очракларда гражданның жыенында хәл ителә.

80.1 нче маддә. Инициатива проектларны гамәлгә ашыруны финанс һәм Башка тәмин итү

1. 2003 елның 06 октябрендәге Федераль законның 26.1 статьясында каралган инициатива проектларны гамәлгә ашыруны финанс белән тәмин итү чыганагы

131-ФЗ "Россия Федерациясендә җирле үзидарә баштыруның гомуми принциплары турында" Татарстан Республикасы бюджетыннан муниципаль берәмлекнең тиешле чыгым йөкләмәләрен финанс белән тәмин итү максатларында бирелгән инициатива түләүләре һәм (яисә) бюджетара трансфертлар күләмнәрен исәпкә алып формалаштырыла торган инициатива проектларын гамәлгә ашыруга җирле бюджет турында карарда каралган бюджет ассигнованиеләре булып тора.

2. Инициативалы түләүләр дип гражданның, шәхси эшмәкәрләрнең һәм Россия Федерациясе законнары нигезендә башка юридик затларның, әкчалары аңлатыла, алар ирекле нигездә түләү һәм Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә җирле бюджетка конкрет инициативалы проектларны гамәлгә ашыру максатларында кертелә.

3. Өгәр инициатива проекты гамәлгә ашырылмаган булса, инициатива түләүләре аларны җирле бюджетка күчәргән кешеләргә (шул исәптән башмаларга) кайтарылырга тиеш. Инициатива проектны гамәлгә ашыру нәтиҗәләре буенча инициатива проектны гамәлгә ашыру максатларында кулланылмаган инициатива түләүләр калдыгы барлыкка килгән очракта, күрсәтелгән түләүләр аларны җирле бюджетка күчәргән кешеләргә (шул исәптән башмаларга) кайтарылырга тиеш.

Аларны җирле бюджетка күчәргән затларга (шул исәптән башмаларга) кайтарылырга тиешле инициатива түләүләр суммаларын исәпләү һәм кайтару тәртибе Җирлек Советының норматив хокукый акты белән билдәләнә.

4. Инициатива проектларны гамәлгә ашыру шулай ук ыңгырынчы затларның ирекле милек һәм (яки) хезмәт казнашуы формасында тәмин ителергә мөмкин.

81 нче маддә. Торак пунктның муниципаль үзләштерүләре

1. Җирлек Россия Федерациясе валютасында әчкә базарда урнаштырыла торган муниципаль берәмлек исемненән кыйммәтле кесәләр һәм Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезләмәләре нигезендә Җирле бюджетка Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларынан һәм муниципаль бурыч йөкләмәләре барлыкка килә торган кредит башмаларынан җирле ителә торган кредитлар чыгару юлы белән муниципаль заимствованияларны гамәлгә ашырырга хокукы, торак пункт Уставы белән.

2. Муниципаль үзләштерүләре җирлек исемненән гамәлгә ашыру хокукы Россия Федерациясе Бюджет кодексына ярашлы рәвештә Җирлекнең Башкарма

комитетына карый.

82 нче маддә. Жирлекнен жирле бюджетны үтәләше

1. Жирле бюджет Россия Федерациясе Бюджет кодексына ярашлы рәвештә башкарыла.
2. Жирлек бюджеты касса бердәмлегә һәм чыгымнарның ведомствога буйсынуы нигезендә башкарыла.
3. Жирлек бюджеты үтәләшенә касса хезмәтә күләтү жирлек бюджеты акчаларын алучыларның шәхси счетларын ачу һәм алып бару Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнгән тәртиптә башкарыла.
4. Жирлек бюджетының үтәләше жирлекнен жылма бюджет рәсеме һәм жирлекнең касса планы нигезендә рәштырыла.

83 нче маддә. Бюджет хисабы. Жирлек бюджеты үтәләше турында еллык хисап

1. Жирлекнең бюджет хисабы еллык булып тора.
2. Жирлекнең бюджет хисабы Жирлекнең Башкарма комитеты тарафыннан бюджет акчаларының тиешле баш администраторларының жылма бюджет хисабы нигезендә төзелә.
3. Жирлек бюджеты үтәләше турында еллык хисап Жирлек Советы карары белән расланьрга тиеш.
4. Жирлек Советына тапшыр ылганчы жирлек бюджеты үтәләше турында еллык хисап тышкы тикшерүгә дулар ителә, ул бюджет акчаларының баш администраторларының бюджет хисабын тышкы тикшерүгә һәм жирлек бюджеты үтәләше турында еллык хисапка нәтижә өзәрләүне өз әченә ала.

Жирлек бюджеты үтәләше турында еллык хисапны тышкы тикшерү Жирлекнең Ревизия комиссиясе яки Жирлек Советы тарафыннан муниципаль хокуый акт белән билгеләнгән тәртиптә, Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы Бюджет кодексы таләпләрен үтәп башкарыла.

Авил Жирлеге Советы мәрәжәгәте буенча авыл жирлеге бюджеты үтәләше турындагы еллык хисапны тышкы тикшерү муниципаль районның контроль-хисап органы тарафыннан башкарыла ала.

5. Жирлекнең башкарма комитеты агымдагы финанс елының 1 апреләннән де соңга калмыйча жирлек бюджеты үтәләше турында хисап талшыр. Жирлек бюджеты үтәләше турында еллык хисапка нәтижә өзәрләү бюджет акчаларының баш администраторларының еллык бюджет хисабын тышкы тикшерү мөгәлүматлары нигезендә 1 айдан артмаган срокта үтәрелә.

6. Жирлек бюджеты үтәләше турында еллык хисапка нәтижә Жирлекнең Ревизия комиссиясе тарафыннан Жирлек Советына бер өз вакытта Жирлекнең Башкарма комитетына жиберелә.

7. Ел саен агымдагы финанс елының 1 маеннан да соңга калмыйча Жирлекнең Башкарма комитеты Жирлек Советына хисап финанс елында Жирлек бюджеты үтәләше турында Карар проекты, Жирлек бюджеты үтәләше турында башка бюджет хисабы һәм Россия Федерациясе бюджет законнарында каралган башка

документлар кушымтасы белән Җирлек Советының хисап финанс елында Җирлек бюджеты үтөлеше турында еллык хисабын тапшыра.

8. Җирлек бюджеты үтөлеше турында еллык хисабын карау нәтижәләре буенча Җирлек Советы Җирлек бюджеты үтөлеше турында еллык хисабын раслау яки кире кагу турында Карар кабул итә.

Җирлек Советы Җирлек бюджеты үтөлеше турында еллык хисабын кире каккан очракта, ул мәғлүматны дөрөс чагылдырмау яки тулы булмаган фактларны бетерү һәм 1 айдан да артмаган вакытка кабат тапшыру өчен кайтарыла.

9. Җирлек бюджеты үтөлеше турында карар белән Җирлек бюджеты үтөлеше турында хисап финанс елы өчен Җирлек бюджеты үтөлеше турында хисап раслана, анда керемнәрнең, чыгымнарның һәм Җирлек бюджеты дефицитының гомуми суммасы күрсәтелә.

Җирлек Советының хисап финанс елы өчен Җирлек бюджеты үтөлеше турындагы карарына аерым кушымталар белән күрсәткечләр раслана:

- Җирлек бюджеты керемнәре бюджет керемнәре классификациясе кодлары буенча;

- Җирлек бюджеты чыгымнарының ведомство структурасы буенча Җирлек бюджеты чыгымнары;

- бюджет чыгымнарын классификацияләү бүлекләре һәм бүлекчеләре буенча Җирлек бюджеты чыгымнары;

- бюджет дефицитын финанслау чыганаclarын классификацияләү кодлары буенча Җирлек бюджеты дефицитын финанслау чыганаclarы.

84 нче маддә. Муниципаль финанс контроле

1. Муниципаль финанс контроле бюджет хокук мөнәсәбәтләрен хайга салучы хокукый актлар, Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетларынан физик затларга башка түләүләр буенча ачык норматив йөкләмәләрен һәм йөкләмәләрен шартнамәләүче хокукый актлар нигезләмәләрен үтәүгә тәэмин итү, шулай ук дәүләт (муниципаль) контрактлары, бюджеттан аиче биру турында килешүләр (килешүләр) шартларын үтәү максатларында гамәлгә ашырыла.

Муниципаль финанс контроле тышкы һәм эчке алдан һәм аннан соңгысына бүленә.

2. Тышкы муниципаль финанс контроле-җирлекнең ревизия комиссиясенең контроль эшчәнлеге.

3. Бюджет хокук мөнәсәбәтләре өлкәсендә Эчке муниципаль финанс контроле муниципаль финанс контроле органнарының контроль эшчәнлеге булып тора, алар Җирлекнең Башкарма комитеты органнары (вазыйфаи затлары) булып тора.

4. Алдан контроль Җирлекнең җирлек бюджетын үтәү процессында бюджет бозуларын кисәтү һәм туктату максатларында башкарыла.

5. Алдагы контроль Җирлек бюджеты үтөлеше нәтижәләре буенча аларның законлы үтөлешен, хисап-хисабын дөрөсләгән һәм хисаплылыгын билгеләү максатыннан башкарыла.

XIV БҮЛЕК. ТОРАК ПУНКТ УСТА ЗЫН КАБУЛ ИТҮ. ӘЛЕГЕ УСТАВКА ҮЗГӨРЕШЛӘР КӨРТҮ

85 нче маддә. Торак пункт Уставы проектының әзерләү, әлеге Уставка үзгәрешләр көртү тәртибе

1. Жирлек уставы проекты, Жирлек советының әлеге Уставка үзгәрешләр көртү турындагы карары проекты Жирлек Башлыгы, Жирлек Советы депутатлары, территориаль ижтимагый үзидарә органнары, гражданның инициатива тәркемнәре тарафыннан Жирлек Советына көртелгә мөмкин.

2. Жирлек Уставы проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр көртү турында карар проектының әзерләү өчен Жирлек Советы карары белән махсус комиссия төзелгә мөмкин. Әлеге комиссия эшндә катнашу өчен Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белгечләре экспертлар чакырылырга мөмкин.

3. Жирлек Уставы проекты, Жирлек Уставын кабул итү, Жирлек Уставына үзгәрешләр көртү турындагы мәсьәлә каралганчы 30 көннән дә соңга калмыйча Жирлек Уставына үзгәрешләр көртү турындагы муниципаль норматив хокукий акт проекты, Жирлек Советы тарафыннан билгеләнгән күрсәтелгән Устав проекты, күрсәтелгән муниципаль норматив хокукий акт проекты буенча тәкъдимнәренә исәпкә алу тәртибен, шулай ук гражданның катнашу тәртибен бер ук вакытта бастырып чыгару (игълан итү) белән рәсми рәвештә бастырып чыгарылырга (игълан ителгә) тиеш аның фикер алышуында. Муниципаль берәмлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр көртү турында муниципаль хокукий акт проекты буенча тәкъдимнәренә исәпкә алу тәртибен, шулай ук муниципаль берәмлек уставына әлеге уставны әлеге норматив хокукий Уставка туры китерү максатларында Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, Татарстан Республикасы Конституциясе яки Татарстан Республикасы законнары нигезләмәләрен төгәл кабатлау формасында үзгәрешләр көртелгән очракта гражданның аны тикшерүдә катнашу тәртибен рәсми рәвештә бастырып чыгару (халыкка житкөрү) таләп ителми актлар белән.

4. Жирлек Уставы проекты, Жирлек Советының әлеге Уставка үзгәрешләр көртү турындагы карары буенча Жирлек Советы утарышында каралганчы, Уставка үзгәрешләр Уставка беркетелгән жирле эһәмияттәге мәсьәләләренә һәм аларны хәл итү вәкаләтләрен Россия Федерациясе Конституциясене һәм федераль законнарга туры китерү максатларында гына көртелгән очрактардан тыш әлеге Уставка ярашлы рәвештә ачык тыңлаулар үткөрелә.

86 нчы маддә. Торак пункт Уставын кабул итү, әлеге Уставка үзгәрешләр көртү тәртибе

1. Жирлек Уставы проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр көртү турында карар проектының карау Жирлек Советы Регламентына ярашлы рәвештә кимендә ике укылышта башкарыла.

2. Жирлек Уставы проекты әлеге Уставка үзгәрешләр көртү турында карар проекты кабул ителгәннен соң, әлеге проект беренче укылышта Жирлек Башлыгы тарафыннан Жирлек Советы депутатларына, хокук булдыру инициативасы хокукының башка субъектларына төзәтмәләр көртү өчен жиберелә.

3. Жирлек Уставы, Жирлек Советы карары Уставка үзгәрешләр көртү турында Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының өнтәп ике өлеше күпчелек тавыш белән кабул ителә.

Әгәр муниципаль берәмлеі Башлығы муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы рәисе вәкаләтләрән башкарсса, муниципаль берәмлек Башлығы тавышы муниципаль берәмлек Уставын, муниципаль берәмлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукий актны муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы депутаты тавышы буларак кабул иткәндә исәпкә алына.

4. Жирлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр муниципаль хокукий акт белән кертелә, ул Рәсмиләштерелергә Мөмкин:

1) Жирлек Советы (гражданныр жыены) карары белән, аның рәисе һәм Жирлек Башлығы яки Жирлек Башлығы тарафыннан берүзе имзаланган; Жирлек Советы (гражданныр жыены) рәисе вәкаләтләрән башкаручы;

2) Жирлек Советы (гражданныр жыены) кабул иткән һәм Жирлек Башлығы тарафыннан имзаланган аерым норматив хокукий акт. Бу очракта әлеге хокукий актта Жирлек Советының (гражданныр жыены) аны кабул итү турындагы карарына реквизитлар куела. Жирлек Советының (гражданныр жыены) мондый карарына муниципаль берәмлек Уставына кертелә торган үзгәрешләр һәм өстәмәләр үз көченә керү турындагы күчеш нигезләмәләрән һәм (яки) нормаларны кертү рәхсәт ителми.

5. Муниципаль берәмлек уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукий акт белән Жирлек Советы Уставын яңа редакциядә бөян итү рәхсәт ителми. Бу очракта Жирлекнең яңа Уставы кабул ителә, ә элек гамәлдә булган Жирлек Уставы һәм аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукий актлар Жирлекнең яңа Уставы үз көченә кәргән көннән үз көчен югалткан дип таныла.

87 нче маддә. Торак пункт Уставының, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карарның үз көченә керү тәртибе

1. Жирлек Уставы, Жирлек Советының әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карары алар кабул ителгәннән соң Жирлек Башлығы тарафыннан Муниципаль берәмлекләр уставларын теркәү өлкәсендә башкарма хакимиятнең вәкаләтле федераль органы территорияль органына Федераль законда билгеләнгән тәртиптә дәүләт теркәве өчен жиһәзлә.

2. Жирлек Уставы, әлеге Жирлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы муниципаль хокукий акт дәүләт теркәвеннән соң рәсми рәвештә бастырылырга (халыкка игълан ителергә) тиеш һәм Жирлек территориясендә махсус мәгълүмати стендларда рәсми бастырылганнан (халыкка игълан ителгәннән) соң һәм "Татарстан Республикасы Хокукий мәгълүматның рәсми порталында" "Интернет" мәгълүмати-телекоммуникация челтәрәндә урнаштыру юлы белән үз көченә керә (PRAVO.TATARSTAN.RU), шулай ук Россия Юстиция министрлығының "Россия Федерациясендә норматив хокукий актлар" порталында (<http://pravo-minjust.ru>, <http://pravo-минюст.рф>) Жирлек Башлығы теркәлгән Жирлек Уставын, Жирлек Советының әлеге уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы карарын муниципаль берәмлекләр уставларын теркәү өлкәсендә федераль башкарма хакимиятнең вәкаләтле органы территорияль органыннан Жирлек Уставы турында мәгълүматларны кертү турында хәбәрнамә, Татарстан Республикасы Муниципаль берәмлекләре уставларының дәүләт реестрына Жирлек Уставына үзгәрешләр кертү турында муниципаль хокукий акт кәргән көннән алып жиде көн эчендә бастырып чыгарырга (халыкка житкәергә) тиеш, "муниципаль берәмлекләр уставларын дәүләт теркәве турында" 2005 елның 21 июлендәге 97-ФЗ номерлы Федераль законның 4 статьясындагы 6 өлешендә каралган.

3. Муниципаль берәмлек уставына кертелгән һәм жирле үзидарә органнары структурасын үзгәртә торган үзгәрешләр һәм өстәмәләр жирле үзидарә органнары арасында вәкаләтләр бүлешү (муниципаль берәмлек уставын федераль законнарға туры китерү очрақларыннан, шулай ук жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затларын сайлау вәкаләтләре, вәкаләтләре чоры, тәртибе үзгәрү очрақларыннан тыш) муниципаль берәмлек уставына күрсәтелгән үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукий актны кабул иткән муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органының вәкаләтләре чоры тәмамланганнан соң, ә муниципаль районның вәкиллекле органы өлеге Федераль законның 35 статьясындагы 4 өлешенең 1 пунктында һәм 5 өлешенең 1 пунктында төзелгән очракта, муниципаль берәмлек башлыгының күрсәтелгән хокукий актны кертү турында муниципаль хокукий актка кул куйган вәкаләтләре чоры тәмамланганнан соң үз көченә керә.

4. Өлки муниципаль районы Чуаш Борнае Жирлегендә халык саны арту яки кимү белән бәйлә рәвештә Жирлек Советы депутатлары санын арттыручы яки киметүче үзгәрешләр өлеге үзгәрешләргә кертү турында муниципаль хокукий акт кабул иткән Жирлек Советы депутатларының вәкаләтләре срогы тәмамланганнан соң үз көченә керә.

5. Муниципаль берәмлек уставын федераль законга, Татарстан Республикасы законына туры китерү өлеге закон актларында билгеләнгән вакытта гамәлгә ашырыла. Федераль закон, Татарстан Республикасы законы белән күрсәтелгән срок билгеләнмәгән очракта, муниципаль берәмлек уставын федераль законга, Татарстан Республикасы законына туры китерү срогы тиешле федераль закон, Татарстан Республикасы законы үз көченә керү датасын, муниципаль берәмлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукий акт проектын рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) һәм гавами тыңлауларда фикер алышу кирәклеген, аның буенча гражданныр тәкъдимнәрен исәпкә алу, муниципаль берәмлек вәкиллекле органы утырышларының чиратлылыгын, мондый муниципаль хокукий актны дәүләт теркәве һәм рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) срокларын исәпкә алып билгеләнә һәм, кагыйдә буларак, алты айдан артмаска тиеш.

75 житмеш биш биткә тамгаланган һәм беркетелгән гән

Совет Рәисе,
Татарстан Республикасы
Әлки муниципаль районы
"Чуаш Борнае авыл жирлеге"
муниципаль берәмлек башлыгы

И.Г.Зарипов